

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"צ שליט"א

פרשת
שלח
ט"ו – כ"א סיון תשפ"ז

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב, עיר שומרי הלשון, עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד:
לְמוּד הַבַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יְהֶיה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מְשִׁיחַ־צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

גידפי — נוצה שסביב הצואר. **דמיפרמי** — כרותות, *מינציי"ר בלעז. דאי עבד חלדה מבפנים היה יוצא רוחב פי החץ בין הכנפים ולא היה חותכו. **צריך שיתן עפר** — תיחוח למטה, דאם העפר קשה לא מקרי עפר למטה. **בעפר** — משמע: כולו טמון בעפר. **דמזמין ליה לעפרא דכולה פתקא** — עפר כל הבקעה היה מסיע ובותש, או שהיה עפר תיחוח ומזמנו [בפה] לכך. **פתקא** = בקעה. **אמר רבי זירא מלא צואר** — דמתניתין — חוץ לצואר בעינן, ולא תימא מלא צואר דוקא. **איבעיא להו** — האי חוץ לצואר דרבי זירא, משהו קאמר או מלא צואר קאמר? **אלא פשיטא מלא צואר חוץ לשני צוארים** — ושמע מינה: מלא צואר דקתני מתניתין נמי ברישא — אחוץ לצואר קאי. **שאין לו קרנים** — דרגילין היו לעשות כמין קרנים לאזמילין לנוי על גביהן, מטין לצד ראשן. ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר, וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנין או ינקבו אותן הקרנים. **מיבוץ בוץ** — כשמוליך ומביא, מתוך שהוא חד הוא נוקב וקורע ולא חותך. **מחטא דאושכפי** — מרצע הרצענין, שפיותיו חדודין וחותכין חוטי התפר. ואף על גב דלא מיכוין — לשחוט, אלא להפלת סכין. מאן תנא. **זעירא דמן חבריא** — צעיר הישיבה. ולי נראה ד"אושעיא זעירא" היה נקרא, דמן חבריא — שמבני הישיבה. **הוא תני לה** — שונה המשנה מרבו. **והוא אמר** — מדעתו, שהלכה כרבי נתן. **וכולן ששחטו** — חרש שוטה וקטן. **והא אמרה רבא חדא זימנא** — ולמה ליה לרבא למידק ממתניתין ולמימר: הא הפילה הוא כשרה, ולאשמועינן דסתם לן תנא כרבי נתן? הא אשמועינן רבא חדא זימנא דסתם לן תנא כרבי נתן! **צריכא** — ליה לרבא לאשמועינן בתרווייהו. **אבל הבא דלא מיכוין** — אפילו לחתיכה בעלמא, אי לאו דאשמועינן רבא — לא הוה דייקנא מיניה: הא הפילה הוא כשרה. דאפילו הפילה הוא הוה אמינא דפסולה, והיא גופה איצטריכא לאשמועינן: מה שאתה זובח אתה אוכל, דבעינן שחיטה מכח אדם. קא משמע לן רבא דהא נמי דייקנא מינה, מדלא קתני "הפיל סכין", או "זרק סכין". והא דפריך: והא אמרה רבא חדא זימנא, ולא פריך "תנינא חדא זימנא" — משום דבמתניתין לא תני בהדיא: הפילה הוא דכשרה, אלא רבא דייק לה. **נדה שנאנסה וטבלה** — לקמיה מפרש היכי נאנסה. **לביתה** — ליזקק לבעלה. **טמא שאכל תרומה** — במיתה בידי שמים, ב"אלו הן הנשרפין" (סנהדרין פג,א). וכרת חמור ממיתה, דימיו נכרתים וזרעו נכרת כדכתיב (ויקרא כ): "ערירים יהיו". **ומנא תימרא** — דלחולין לא בעינן כוונה. **שנתלש** — מן הים. הכי גרסינן: **מה כלים דלא מיכווני** — דהא לית להו דעת.

הכי

חוץ לצואר כמלא צואר — לכאורה נראה שצריך להוליך כל אותו מלא צואר שחוץ לצואר, ולכך צריך אותו שיעור. ומיהו נראה דאין צריך, ולא הוצרך שיעור זה אלא כדי שישחוט בריוח, ופעמים שהסכין חריף ושוחט הרוב בלא הולכת כמלא צואר. והא אמרה רבא חדא זימנא — אמתניתין לא פריך "הא תנינא חדא זימנא", כדפירש בקונטרס, משום דבמתניתין לא תנא בהדיא: הא הפילה הוא כשרה, אלא רבא הוא דדייק לה. ועוד, דאפילו אי תנן לה בהדיא במתניתין לא היה יכול להקשות, דהא לא פריך ארבא: למה ליה למידק הא הפילה הוא כשרה, הא תנינא לעיל מדמכשרינן שחיטת חרש שוטה וקטן. דאי לאו דאמר רבא אמתניתין דחרש שוטה וקטן רבי נתן היא — לא היה מקשה כלום, דלמא בחרש שוטה וקטן מכשרינן טפי, ואפילו רבנן מודו, דמיכווני לחתיכת בשר. אלא פריך משום דאוקמינן לההיא ברבי נתן, אלמא מכשרא מתניתין אפילו היכא דלא מיכוין לחתיכת בשר, כמו זרק סכין לנועצה בכותל, ואם כן למה ליה לרבא למידק: הא הפילה הוא כשרה? ומשני: דהוה אמינא לנועצה עדיף, דמיתכוין מידה לחתיכה בעלמא, אבל הפילה לא מכוין כלל לשום חתיכה.

ואי אשמועינן הפילה — השתא הך צריכותא לא הויא דומיא דאידך. דלא בא לפרש טעם אמאי איצטריך ליה לרבא למימר גבי חרש שוטה וקטן רבי נתן היא, דאם כן מאי קאמר: אבל התם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא? הא בהדיא תנן דכשרה! אלא אמתניתין גופא עביד צריכותא אמאי איצטריך. ורבא איצטריך לאשמועינן דרבי נתן היא, דאי לאו דאשמועינן, הוה אמינא דהתם אפילו רבנן מודו, דהא מיכווני לחתיכת בשר, להכי אשמועינן דאפילו הכי פסלי רבנן. והא דקאמר רבא לקמן [עמוד ב]: ורבנן, נהי דלא בעי כוונה לזביחה, לחתיכה מיהא בעיא — היינו לחתיכת סימנים.

ואסורה לאכול בתרומה — אפילו למעשר אסורה, כדאמרינן בסמוך, אלא נקט תרומה דנוהגת בזמן הזה. **עון** כרת התרת — איפכא הוה ליה למימר: עון מיתה אסרת, עון כרת מיבעיא? דהא פשיטא דבעינן כוונה בתרומה, וכדתנן ב"חומר בקדש" (חגיגה יח,ב): טבל לחולין — אסור במעשר, ואף בחולין בעי רבא למימר דטבל ולא הוחזק כאילו לא טבל! ויש לומר: משום דנקט מעיקרא טהורה לביתה קאמר הכי. אי נמי, נאנסה עדיף מטבל לחולין, שאם היתה יודעת היתה מתכוונת אף למעשר. ומדקאמר: טהורה לביתה — אלמא חשיבא ליה כוונה, אם כן אף לתרומה תהא מותרת.

וכי

גִּידְפֵי דְּמִיפְּרְמִי. - וְהָא בָּעֵי כְּפוּיִ! וְכִי תֵּימָא דְּמִכְּפוּ לֵיהּ, וְהָאָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: הַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עָפָר לְמַטָּה וְעָפָר לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר" - "עָפָר" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "בֶּעָפָר", מְלַמֵּד שֶׁהַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עָפָר לְמַטָּה וְעָפָר לְמַעְלָה! - דְּמִזַּמֵּין לֵיהּ לְעָפָר דְּכוּלָּה פַּתְקָא. "הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז". אָמַר רַבִּי זֵירָא: מְלֹא צַוָּאר וְחוּץ לַצַּוָּאר. אִיבַּעְיָא לְהוּ: מְלֹא צַוָּאר, וְחוּץ לַצַּוָּאר כְּמְלֹא צַוָּאר, דְּהָווּ לָהּ תְּרֵי צַוָּארֵי, אוֹ דִלְמָא: מְלֹא צַוָּאר, וְחוּץ לַצַּוָּאר מַשָּׁהוּ? תָּא שְׁמַע: הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז שְׁנֵי רָאשִׁים בְּבַת אַחַת, אִם יֵשׁ לַסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר אֶחָד - כָּשֵׁר; מַאי מְלֹא צַוָּאר אֶחָד? אִילֵימָא מְלֹא צַוָּאר אֶחָד וְתוּ לָא, הָשְׁתָּא בִּבְהֵמָה אַחַת בָּעֵינַן מְלֹא צַוָּאר וְחוּץ לַצַּוָּאר, בִּשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת סַגִּי לְהוּ כְּמְלֹא צַוָּאר אֶחָד? אֶלָּא פְּשִׁיטָא, מְלֹא צַוָּאר חוּץ לִשְׁנֵי צַוָּארִין. שְׁמַע מִינָּהּ: מְלֹא צַוָּאר חוּץ לַצַּוָּאר, שְׁמַע מִינָּהּ. "בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בִּזְמַן שֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא" וכו'. אָמַר רַב מְנַשְּׁיָה: בְּאֵיזֶמֶל שֶׁאֵין לוֹ קַרְנַיִם. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוָּיָא לְרַב מְנַשְּׁיָה: מַחֲטָא מַאי? אָמַר לֵיהּ: מַחֲטָא מִבְּזַע בָּזַע. - מַחֲטָא דְּאוּשְׁכָּפֵי מַאי? אָמַר לֵיהּ, תָּנֵינָא: אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא, מַאי לָאו מַחֲטָא דְּאוּשְׁכָּפֵי? - לָא, אִיזְמֶל. - אִיזְמֶל בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לָהּ! - פָּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ: מַאי כָּל שֶׁהוּ - אִיזְמֶל. הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מַחֲטָא דְּאוּשְׁכָּפֵי, הָשְׁתָּא מַחֲטָא דְּאוּשְׁכָּפֵי שָׁרְיָא, אִיזְמֶל מִיבָּעְיָא? - אִיזְמֶל אִצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא: לִיגְזֹר אִיזְמֶל שֶׁאֵין לוֹ קַרְנַיִם אַטּוּ אִיזְמֶל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְנַיִם, קָא מַשְׁמַע לָן.

משנה נְפָלָה סַכִּין וְשָׁחֲטָה, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ - פְּסוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזָבַחְתָּ... וְאָכַלְתָּ", מַה שֶּׁאַתָּה זוֹבֵחַ אַתָּה אוֹכֵל. **גמרא** טַעְמָא דְּנָפְלָה, הָא הִפִּילָהּ הוּא - כְּשֵׁרָה, וְאַף עַל גַּב דְּלָא מִיכַּוֵּין. מַאן תַּנָּא דְּלָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה לִשְׁחִיטָה? אָמַר רָבָא: רַבִּי נָתָן הִיא, דְּתָנֵי אוֹשַׁעְיָא וְעִירָא דִּמִּן חַבְרַיָּא: זָרַק סַכִּין לְנוֹעֲצָהּ בִּכּוֹתֶל, וְהָלְכָה וְשָׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ - רַבִּי נָתָן מַכְשִׁיר, וַחֲכָמִים פּוֹסְלִים. הוּא תָּנֵי לָהּ, וְהוּא אָמַר לָהּ: הֲלָכָה כְּרַבִּי נָתָן. וְהָא אָמְרָה רָבָא חֲדָא זִימְנָא! דְּתָנַן: וְכוּלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן - שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה; וְאָמְרִינַן: מַאן תַּנָּא דְּלָא בָּעֵי כַּוָּונָה לִשְׁחִיטָה? וַאֲמַר רָבָא: רַבִּי נָתָן הִיא! - צְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמוּעִינַן הָתָם - מִשּׁוּם דְּקָא מִיכַּוֵּין לִשְׁוּם חֻלִּין, אֲבָל הָכָא דְּלָא קָא מִיכַּוֵּין - אֵימָא לָא; וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָכָא - מִשּׁוּם דְּקָאָתֵי מִכֹּחַ בֶּן דַּעַת, אֲבָל הָתָם דְּלָא קָאָתֵי מִכֹּחַ בֶּן דַּעַת - אֵימָא לָא, צְרִיכָא. אִתְמַר: נִדָּה שֶׁנֶּאֱנְסָה וְטָבְלָה - אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: טְהוֹרָה לְבִיתָהּ, וַאֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף לְבִיתָהּ לֹא טְהֲרָה. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: לְרַב, דְּאָמַר: טְהוֹרָה לְבִיתָהּ וַאֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה, עָוֹן כָּרֵת הוּתְּרָה, אִיפּוּר מִיתָה מִיבָּעְיָא? אָמַר לֵיהּ: חוּלִּין הוּא, וְחוּלִּין לָא בָּעֵי כַּוָּונָה. וּמְנָא תֵּימְרָא? דְּתַנַּן: גַּל שֶׁנִּתְלַשׁ וּבוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפַל עַל הָאָדָם וְעַל הַכֵּלִים - טְהוֹרִין; מַאי לָאו אָדָם דְּמִינָא דְּכֵלִים? מָה כֵּלִים דְּלָא מִיכַּוְּונִי, אַף אָדָם נַמִּי - לָא בָּעֵי כַּוָּונָה? - מְמַאי? דִּלְמָא בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה עָסְקִינַן אֵימָתַי יִתְלַשׁ הַגַּל וכלים

וכי תימא ביושב ומצפה מאי למימרא — פירוש: אי אמרת בשלמא דלא מיירי ביושב ומצפה, אלא סתמא כדקתני — אתי שפיר, דמשמע דאשמועינן דחולין לא בעו כוונה. אבל אי איכא למידחי דאיירי ביושב ומצפה, מאי למימרא? דליכא למימר דאתא לאשמועינן דבעו כוונה, דהא לא משמע מיניה דאיירי ביושב ומצפה, דסתמא קתני: "ונפל", דמשמע טפי בלא ישב ומצפה. והרב רבינו יהודה כהן פירש: מאי למימרא — דליכא למימר דאתא לאשמועינן דבעו כוונה, דהא קתני: טהורה, משמע דקולא אתא לאשמועינן.

גזירה משום חרדלית של גשמים — פירש בקונטרס: ואין טובלין בחרדלית, משום דתנן (טהרות פ"ח מ"ט): הנצוק והקטפרס אין חיבור, ואין כאן ארבעים סאה במקום אחד אף על פי שיש הרבה למעלה ולמטה. ובחנם פירש כן, דאפילו יש כמה סאין באותו מדרון אסור לטבול בו, דמקוה אינו מטהר בזוחלין, כדתניא בתורת כהנים: "אך מעין ובור" וגו', אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה כו' תלמוד לומר: "אך מעין ובור", מעין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן. ובקונטרס הביאה פרק "במה אשה" (שבת סה,ב ד"ה וסבר).

דתנן מטבילין בראשין — קצת תימה: דאי משנה היא, מה צריך לאשמועינן תרי זימני דמטבילין בראשין? ושמא ההוא דמטבילין בראשין איירי מדאורייתא, דומיא דאין מטבילין בכיפין דהוי מדאורייתא. ובההיא דגל שנתלש אשמועינן דאפילו מדרבנן לא גזרינן. **ופירות** הרי הן בכי יותן — היינו לאחר שהעלם. דכל זמן שהן מחוברין במים לא מיתכשרי, כדתנן במסכת מכשירין (פ"ד מ"ו): נדה שהיתה מדיחה צנון במערה — טהור, העלתהו כל שהוא — טמא, פירוש: דאז הוכשרו. והא דאמר פרק קמא דפסחים (טז,א) דאיכא תרי קראי לענין הכשר, חד בתלושין וחד במחוברין, וצריכי — היינו כשנפלו במחוברין, דמיתכשרי לאחר שהעלם. ואף על פי שאו הם תלושין, מכל מקום אצטריך, משום דבתחלת דיבוקן היו במים מחוברים.

הוא סבר דיחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא כו' — ואם תאמר: אמאי סבר דמדחי ליה? והלא כבר זה דקדק מן המשנה דקתני ידיו טהורות, ומה מדקדק יותר מברייתא זו? ויש לומר: דיש חילוק בין טבילת כל גופו לנטילת ידים, דטבילת גופו חמירא טפי. וכן צריך לומר בסמוך, דפריך מסתם משנה לרבי יוחנן, ומשני דשחיטה אפילו רבי יוחנן מודה. ואבתי תקשי ליה משנה דמסכת מכשירין (פרק ד משנה ז)! אלא טבילת ידים שאני. **נהי** דלא בעינן כוונה לזביחה — פירוש: להתירה בזביחה זו. לחתיכה מיהא בעינן, פירוש: לחתיכת סימנים, כדפרישית.

נשחטה

"וְחָתַכְתָּ"? "וְזָבַחְתָּ" כְּתִיב, אִי בָּעֵינַן כַּוָּונָה לַחֲתִיכָה - אֲפִילּוּ לִזְבִיחָה נַמִי לִיבְּעֵי, אִי לָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה לִזְבִיחָה - לַחֲתִיכָה נַמִי לָא לִיבְּעֵי! הֵיכִי דָּמֵי נְדָה שֶׁנֶּאֶנְסָה וְטָבְלָה? אֵילֵימָא דַּאֲנַסָהּ חֲבֵירְתָהּ וְאִטְּבְלָה, כַּוָּונָה דַּחֲבֵרְתָּהּ מַעֲלַיְיתָא הֵיא! וְעוֹד, בִּתְרוֹמָה נַמִי אָכְלָה, דִּתְנַן: הַחֵרֶשֶׁת, וְהַשּׁוֹטָה, וְהַסּוּמָא, וְשֶׁנִּטְרְפָה דַּעְתָּהּ, אִם יֵשׁ לָהֶן פִּקָּחוֹת מְתַקְּנוֹת אוֹתָן - אוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה! אֲמַר רַב פַּפָּא: לְרַבִּי נָתָן - שֶׁנִּפְלָה מִן הַנָּשֶׁר, וּלְרַבָּנַן - שֶׁיָּרְדָה לְהָקֵר. אֲמַר רָבָא: שָׁחַט פָּרָה וְשָׁחַט בְּהֵמָה אַחֶרֶת עַמָּהּ - לְדִבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה

נשחטה

וְכֵלִים דּוֹמְיָא דְאָדָם, מָה אָדָם דְּבָעֵינַן כַּוָּונָה, אַף כֵּלִים נַמִי - דְּקָא מְכַוִּין לְהוּ אָדָם! וְכִי תֵּימָא: בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה, מַאי לְמֵימְרָא? מַהוּ דְתֵימָא: לִיגְזוֹר מִשּׁוּם חַרְדָּלִית שֶׁל גְּשָׁמִים, אִי נַמִי לִיגְזַר רָאשִׁין אַטּוּ כִּיפִּין, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלָא גָּזְרִינַן! וּמִנָּא תֵּימְרָא דְּלָא מַטְבִּילִינַן בְּכִיפִּין? דִּתְנַן: מַטְבִּילִין בְּרָאשִׁין וְאֵין מַטְבִּילִין בְּכִיפִּין, שֶׁאֵין מַטְבִּילִין בַּאֲוִיר. אֶלָּא חוֹלִין דְּלָא בָּעֵי כַּוָּונָה מִיהָא מְנָלַן? דִּתְנַן: פֵּירוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹךְ אַמַּת הַמַּיִם, וּפָשַׁט מִי שֶׁיָּדָיו טְמֵאוֹת וּנְטָלָן - יָדָיו טְהוֹרוֹת, וּפֵירוֹת אֵינָן בְּ"כִי יִתַּן"; וְאִם בִּשְׁבִיל שֶׁיּוּדְחוּ - יָדָיו טְהוֹרוֹת, וּפֵירוֹת בְּ"כִי יִתַּן". אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: טָבַל לְחוּלִּין וְהוּחְזַק לְחוּלִּין - אָסוּר לְמַעֲשֵׂר; הוּחְזַק - אֵין, לֹא הוּחְזַק - לָא! - הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁהוּחְזַק לְחוּלִּין - אָסוּר לְמַעֲשֵׂר. אֵיתִיבֵיהּ: טָבַל וְלֹא הוּחְזַק - כְּאִילּוּ לֹא טָבַל; מַאי לָאו כְּאִילּוּ לֹא טָבַל כְּלָל? - לָא, כְּאִילּוּ לֹא טָבַל לְמַעֲשֵׂר, אֲבָל טָבַל לְחוּלִּין. הוּא סָבַר דִּיחוּיֵי קָא מַדְחֵי לֵיהּ; נְפַק דַּק וְאַשְׁכַּח, דְּתַנְיָא: טָבַל וְלֹא הוּחְזַק - מוּתָּר לְחוּלִּין וְאָסוּר לְמַעֲשֵׂר. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב יוֹסֵף: לֵימָא תֵּיהֵוֵי תִּיוּבְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן מֵהָא? אָמַר לֵיהּ: רַבִּי יוֹחָנָן הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף; דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמֵר: "וְכִבֵּס", מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "שֵׁנִית"? מַקִּישׁ תִּכְבּוֹסֶת שְׁנִיָּה לְתִכְבּוֹסֶת רִאשׁוֹנָה, מַה תִּכְבּוֹסֶת רִאשׁוֹנָה לְדַעַת - אַף תִּכְבּוֹסֶת שְׁנִיָּה לְדַעַת; אִי מַה לְהַלָּן בָּעֵינַן דַּעַת כֹּהֵן, אַף כָּאן בָּעֵינַן דַּעַת כֹּהֵן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְטָהֵר", מִכָּל מָקוֹם. מַתְקִיף לָהּ רַב שִׁימִי בַּר אַשִׁי: וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כִּסְתָם מִשְׁנָה; וְתַנַּן: נָפְלָה סַכִּין וְשָׁחֲטָה, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ - פְּסוּלָה; וְהֵיכִן בָּהּ: טַעֲמָא דְּנָפְלָה, הָא הִפִּילָהּ הוּא - כְּשֵׁרָה, וְאַף עַל גַּב דְּלָא מִיכַּוֵּין; וְאָמְרִינַן: מַאן תַּנָּא דְּלָא בָּעֵי כַּוָּונָה לְשְׁחִיטָה? אֲמַר רָבָא: רַבִּי נָתָן הִיא! - בִּשְׁחִיטָה אֲפִילּוּ רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף מִתְעַפֵּק בְּקָדָשִׁים פְּסוּל - מִכְּלָל דְּחוּלִּין לָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה. וְרַבָּנַן? נְהִי דְּלָא בָּעֵינַן כַּוָּונָה לִזְבִיחָה, לַחֲתִיכָה בָּעֵינַן. אֲמַר רָבָא: בְּהָא זְכִנְהוּ רַבִּי נָתָן לְרַבָּנַן, מִי כְּתִיב

הכי גרסינן: **וכלים דומיא דאדם מה אדם דבר כוונה הוא** — אף כלים דקמיכוין להו אדם. **חרדלית של גשמים** — זרם גשמים המקלח מן ההר בכח, ואין טובלין בו, דהנצוק והקטפרס אינו חיבור. ולא הוו מקוה דארבעים סאה, שהרי אין ארבעים סאה במקום אחד, ואף על פי שיש הרבה למטה ולמעלה, הא קתני: אינו חיבור [טהרות פ"ח מ"ט]. חרדלית היינו קטפרס, מדרון. ורב האי גאון גריס "הרדלית", שבאין מדליו של הר. **נגזור ראשין אטו כיפין** — דתנן: מטבילין כלים בראש הגל, הנתלש מן הים והלך למרחוק ובא לארץ — נכנס אדם תחת ראשו ומקבלו, דהוי טבילה זו במחובר לקרקע. **ואין מטבילין בכיפין** — שלא יזרוק כלים בכיפי הגל, דהיינו באמצעיתו שהוא עשוי ככיפה. וטעמא כדמפרש: מפני שהיא טבילת אויר ואין מטבילין באויר. **קא משמע לן דלא גזרינן** — לשון קושיא הוא: ודלא בעינן כוונה לחולין מנלן? **ידיו טהורות** — דלא בעינן כוונה לחולין. **אינו נכי יותן** — דלא אחשבה להך נפילה. **ואם בשביל שיודחו ידיו** — נתכוין ליטול את הפירות מן המים. **ידיו טהורות** — כל שכן, שנתכוין. **ופירות הרי הן נכי יותן** — ומקבלין טומאה מכאן ואילך. דאחשבה להך נפילת פירות ליטול ידיו בהגבהתן, והוה ליה משקה שסופו לרצון, ותנן מכשירין (פרק א משנה א): כל משקה שסופו לרצון, אף על פי שאין תחלתו לרצון — מכשיר. לחולין — לאכול חולין. הוחזק — נתכוין בשעת טבילה לכך. **הכי קאמר** — לעולם חולין לא בעו כוונה. והאי דתנא בהו הוחזק — דאיצטריך לאשמועינן דאף על גב דאיכוין לטבילת טהרה, לא הויא כוונת חולין כוונה למעשר. **רבי יוחנן** — דאמר לעיל: אף לביתה לא טהרה. נגעי בגדים כתיב בהו שני כבוסים, תכבוסת ראשונה: "וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו" וגו' [ויקרא יג] לראות אם יפשה או יעמוד או יכהה, וכיבוס שני לאחר הסגר שאחר כיבוס ראשון: "והבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס" בראשונה קודם הסגר, "וסר מהם הנגע" בימי הסגר, "וכובס שנית" לשום טבילה, "וטהר". **מה תלמוד לומר שנית** — פשיטא דשנית הוא! **מקיש תכבוסת שנייה** — שהיא לשם טבילת טהרה. **לתכבוסת ראשונה** — שהיא להסגיר. **מה ראשונה לדעת** — אדם, דכתיב: "וצוה הכהן וכבסו" [שם]. **אף שניה לדעת** — ולא שיפול במים מאליו. **מי אמר רבי יוחנן** — דחולין בעי כוונה? **מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים** — שוחט קדשים שלא בכוונה, דפסולין, דכתיב: "לרצונכם תזבחו" — לדעתכם זבוחו, בפרק קמא (חולין יג,א). **ורבנן** — דאמר לעיל: וחכמים פוסלין. **זכנהו** — נצחן. כלומר, בזאת נראין דבריו מדבריהם. **מתקיף** — בודקות אותן בשעת וסתן, ומטבילות אותן בשעת טבילתן. **לרבי נתן** — דאמר: לא בעינן כוונה אפילו לחתיכה, ודכוותה הכא קאמר רב אליביה שנפלה מן הגשר, שלא נתכוונה אפילו לרחוץ. ורבי יוחנן לא מדמי טבילה לשחיטה, דקדריש "וכובס שנית", ובשחיטה קרא קדריש להכשיר, כדאמרינן: מדגלי רחמנא מתעסק כר'. **ולרבנן** — דבעו מיהא כוונה לחתיכה, ודכוותה בטבילה, מכשר רב אליבייהו. **כשירדה להקר** — ולא לטבול, ונפלה כולה לתוך המים. **שחט** — פרה אדומה. **ושחט אחרת עמה** — חולין שנתכוין לה. **דברי הכל** — פרה פסולה מחמת מלאכה האחרת, ובהמה כשרה. הכי גרסינן: שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה דברי הכל פסולה נשחטה בהמה אחרת עמה לרבי נתן פרה פסולה בהמה כשרה לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה.

נשחטה

נְשְׁחָטָה בְּהֵמָה אַחֶרֶת עַמָּהּ, לְרַבִּי נָתָן - פָּרָה פְּסוּלָה, בְּהֵמָה כְּשֵׁרָה; לְרַבָּנַן - פָּרָה כְּשֵׁרָה, בְּהֵמָה פְּסוּלָה. - פְּשִׁיטָא! - נִשְׁחֲטָה בְּהֵמָה אַחֶרֶת לְרַבִּי נָתָן אֵיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: "וְשָׁחַט אֹתָהּ" אָמַר רַחֲמָנָא - וְלֹא אוֹתָהּ וַחֲבֵירְתָּהּ, וְהֵיכִי דָּמֵי? כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט שְׁתֵּי פָּרוֹת בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, אֲבָל בְּהֵמָה דְּחוּלִּין אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לָן. חָתַךְ דַּלַּעַת עַמָּהּ - דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָה, נֶחְתְּכָה דַּלַּעַת עַמָּהּ - דִּבְרֵי הַכֹּל כְּשֵׁרָה. **מִשְׁנָה** נָפְלָה סַכִּין וְהִגְבִּיהָהּ, נָפְלוּ כֵּלָיו וְהִגְבִּיהָן, הִשְׁחִיז אֶת הַסַּכִּין וְעָף, בָּא חֲבֵירוֹ וְשָׁחַט, אִם שָׁהָה כְּדֵי שְׁחִיטָה - פְּסוּלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם שָׁהָה כְּדֵי בִיקּוּר. **גְּמָרָא** מַאי כְּדֵי שְׁחִיטָה? אָמַר רַב: כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה אַחֶרֶת. אָמְרִי לֵיהּ רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִי לְרַב: כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה לִבְהֵמָה וְעוֹף לְעוֹף, אוֹ דִלְמָא אַף בְּהֵמָה לְעוֹף? אֲמַר לְהוּ: לָא הֲוָה בָּדֵיחְנָא בֵּיהּ בַּחֲבִיבֵי דְּאִישַׁיילֵיהּ. אִתְמַר, אָמַר רַב: כְּדֵי שְׁחִיטַת בְּהֵמָה לִבְהֵמָה וְעוֹף לְעוֹף, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ בְּהֵמָה לְעוֹף. וְכֵן כִּי אָתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ בְּהֵמָה לְעוֹף. רַבִּי חֲנַנְיָא אָמַר: כְּדֵי שֶׁיָּבִיא בְּהֵמָה אַחֶרֶת וְיִשְׁחוֹט. - יָבִיא אֲפִילּוּ מֵעַלְמָא? נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁעוּרִין! אָמַר רַב פַּפָּא: עוֹמֶדֶת לְהַטִּיל אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ. אָמְרִי בְּמַעֲרְבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: כְּדֵי שֶׁיַּגְבִּיהָנָּה וְיַרְבִּיצֶנָּה וְיִשְׁחוֹט, דַּקָּה לְדַקָּה וְגַסָּה לְגַסָּה. אָמַר רָבָא: הַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין רָעָה, אֲפִילּוּ כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ - כְּשֵׁרָה. בָּעֵי רָבָא: שְׁהִיּוֹת מַהוּ שֶׁיְּצָטָרְפוּ? - וְתִפְשׁוֹט לָהּ מִדִּידֵיהּ! - הָתָם בִּדְלָא שָׁהָה. בָּעֵי רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: שָׁהָה בְּמִיעוּט סִימָנִין, מַהוּ? תֵּיקוּ. "רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם שָׁהָה". מַאי כְּדֵי בִיקּוּר? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּדֵי בִיקְרוֹ שֶׁל חָכָם. - אִם כֵּן, נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁעוּרִין! - אֶלָּא, כְּדֵי בִיקּוּר טַבָּח חָכָם. **מִשְׁנָה** שָׁחַט אֶת הַוֵּושֶׁט וּפָסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת, אוֹ פָּסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַוֵּושֶׁט; אוֹ שָׁחַט אֶחָד מֵהֶן וְהִמְתִּין לָהּ עַד שֶׁמֵּתָה; אוֹ שֶׁהֶחֱלִיד אֶת הַסַּכִּין תַּחַת הַשֵּׁנִי וּפְסָקוֹ - רַבִּי יְשֵׁבָב אוֹמֵר: נְבֵלָה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: טְרֵפָה. כְּלָל אָמַר רַבִּי יְשֵׁבָב מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כָּל שֶׁנִּפְסְלָה בִּשְׁחִיטָתָהּ - נִבְלָה; כָּל שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ כָּרָאוּי, וְדָבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִיפָּסֵל - טְרֵפָה. וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא. **גְּמָרָא** שָׁחַט אֶת הַוֵּושֶׁט וכו', וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא. וּרְמִינְהִי, אִלּוּ טְרֵפוֹת בִּבְהֵמָה

נקובת

נשחטה בהמה אחרת עמה לרבנן פרה כשרה — ואם תאמר: ו"אותה" ולא אותה וחבירתה, לרבנן למה ליה? אי לשוחט בהמה אחרת עמה — תיפוק ליה מטעם מלאכה, כמו חתך דלעת עמה! ויש לומר: דאיצטריך לשוחט שתי פרות ונתכוין לשחוט, דמשום מלאכה אחרת לא מפסלו, כיון דשתיקן לשם פרה. **אבל** פרה דחולין אימא לא קא משמע לן — ואם תאמר, דאמר בריש זבחים (ז,א): שחט אחת על מי שמחוייב חטאת — פסולה, על מי שמחוייב עולה — כשרה, דכתיב "וכפר עליו" ולא על חבירו, חבירו דומיא דידיה שמחוייב חטאת כמותו. והכא נמי נימא: "אותה" ולא אותה וחבירתה, דומיא דידה! ויש לומר: דהתם "וכפר עליו" משמע: עליו מכפר ולא על חבירו מכפר — על המחוייב חטאת כזה, דשייכא ביה כפרה זו.

ושמואל אמר אף בהמה לעוף — רבינו חננאל פסק כשמואל ורבי יוחנן, דאמרי: בהמה לעוף. ובקונטרס פסק לחומרא כרב, דאמר: עוף לעוף. דקיימי אמוראי דמערבא כוותיה, דאמרי: דקה לדקה וגסה לגסה, וכל שכן עוף לעוף, דיותר חלוק עוף מבהמה ממה שחלוקין דקה מגסה. וגם הלכות גדולות פסק: גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף. **כדי** ביקור טבח חכם — ובסכין הראוייה לאותה בהמה חוץ לצואר כמלא צואר.

ורמינהי אלו טרפות בבהמה פסוקת הגרגרת — ואם תאמר: נהי דנבלה הויא, מכל מקום לא פקע מינה איסור טרפות, וחייב אף משום טריפות, כדמשמע בשמעתין דמסובכת (חולין לז,א)! והא דאמר בפרק "חטאת העוף" (זבחים סט,ב): יצא עוף טמא שאין במינו טרפה — לא משום דלא שייכא ביה שחיטה, ואפילו נשחטה הויא נבלה ופקע מינה איסור טרפה כי אתא איסור נבלה. אלא פירוש שאין במינו טרפה — היינו טרפה לחודיה, דאף כי נשחט לקי אף משום נבלה! ויש לומר, דהכי פריך: דאי איתא דלא מהניא ביה שחיטה והויא ליה נבלה — לא הוה ליה למיתני "אלו טרפות", אלא הוה ליה למיתני "ואלו נבלות", שהוא עיקר האיסור. ואם תאמר: דנקט איסור טרפה, לאשמועינן שאם חתך בזית בשר מחיים דלקי אף משום טרפה! ויש לומר דמתניתין ד"אלו טרפות" משמע ליה לאחר שחיטה, מדקתני סיפא "כל שאין כמותה חיה", ולא קתני "כל שאין חיה".

וליחשוב

רחוקה ופעמים קרובה. **עומדת** — כאן ומחוסרת הטלה לארץ. **איבא** — בין רבי חנינא לרבי יוחנן, רבי יוחנן משער בשחיטה לחודה, ורבי חנינא בעי הטלה ושחיטה. **דקה לדקה** — לשהיית בהמה דקה משערינן בבדי שחיטת בהמה דקה דכוותה. ואף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, כיון דקים ליה רבי יוסי בר רבי חנינא בשיטתיה דרב, דאמר: דקה לדקה וגסה לגסה, ממילא שמעינן: ועוף לעוף, ועבדינן לחומרא. **בסכין רעה** — שאין חידודה חותך יפה. **אפילו כל היום כולו** — ומאריך ושוהה בשחיטה אחת. **בשרה** — הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו. **שהיות מהו שיצטרפו** — הפסיק שתים ושלש פעמים בשחיטה אחת, ושהה בין שלשתן כדי שיעור שלם. **מדידיה** — השוחט בסכין רעה, אלמא לא מצטרפי. דקא סלקא דעתין ואפילו הפסיק קאמר, אלא שלא שהה בפעם אחת כשיעור. **התם בדלא שהה** — כלל. **במיעוט סימנים** — שחט הרוב, ושהה במיעוט האחרון, וגמר שחיטתו. **מהו** — מי אמרינן: כיון דעבד ליה רובא — אתכשר, או דלמא כיון דהדר וגמרה — כולה חדא שחיטה היא? **תיקו** — ולחומרא. ובמיעוט קמא, אי דגרגרת — לאו מידי עביד ולא שהייה היא, ואי דוושט דנקובתו במשהו — מיטרפא ממה נפשך, דהא כיון דשהה אזיל ליה מעשה קמא, והוה ליה נקב בעלמא וטרפה. ונראה, דהשוחט רוב סימנין והשליך מידו, והעוף שוהה למות — אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה. דמוטב שיכה על הצואר בסכין, או ימתין עד שימות. **כדי ביקור חכם** — בדיקת סכין. **לשיעורין** — פעמים דחכם רחוק ופעמים קרוב. **טבח חכם** — שזה השוחט חכם הוא. **ופסק את הגרגרת** — היינו עיקור. ובבהמה קאי. **תחת השני** — בין הסימן לצואר. **ופסקו** — מלמטה למעלה. **ישבב** — שם חכם, וכן הוא בדברי הימים (א כד) גבי משמרות.

וליחשוב נמי דחזקיה — ואם תאמר: אמאי לא פריך, וליחשוב דזעירי דאמר (חולין כ,ב): נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה? ויש לומר: דאינה נבלה אלא אם כן נפסק נמי חוט השדרה, והא תני לה, דבנפסק חוט השדרה לחוד אסור. אבל מחזקיה פריך שפיר, דמשכחת ליה גיסטרא דנבלה אפילו חוט השדרה קיים, כגון נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוט השדרה קיימת, דקרי ליה רב גיסטרא ב"אלו טרפות" (חולין נב,א). אי נמי, שעשאה גיסטרא למטה מבין הפרשות, דלא מיטרפא בפסיקת חוט השדרה. ואם תאמר: אמאי קשיא ליה דניחשוב דחזקיה ודרבי אלעזר? והא לקמן ב"אלו טרפות" (מב,ב) מפרש דלא חשיב בסג"ר ושב שמעתתא, משום דאתיא ב"זה הכלל: כל שאין במוה חיה — טרפה". ד"טרפה" היינו אסורה, כמו "אלו טרפות", דאמר: אלו אסורות קתני! ויש לומר: דלא משמע ליה לרבויי נבלה מ"זה הכלל" דקתני: כל שאין במוה חיה, דמשמע הלשון דעכשיו היא חיה, אלא שאין יכולה לחיות עוד משום טרפות. ואם תאמר, אמאי פריך: וליחשוב דרבי אלעזר? והא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה אתי ב"זה הכלל", דהיינו בסג"ר, ואם כן שפיר שמעינן מיניה ניטל הירך וחלל שלה דאסורה, ולא צריך למחשביה! ויש לומר: דדלמא דמן הארכובה ולמעלה דאסורה — היינו סמוך לצומת הגידים, אבל למעלה ברחוק שרי. וכן נשבר העצם דאמר בפרק "בהמה המקשה" (חולין עו,ב) דהויא טרפה כשאין עור ובשר חופין את רובו — שמא היינו בעצם שני, אבל בעצם שלישי המחובר לגוף לא מיטרפא שום שבירת העצם גרידא. ומיהו בפרק קמא (חולין כא,א) פירש הקונטרס: ניטל הירך והבשר והעור חופין עד חצי הירך או שלישו הויא טרפה. והדר ביה רבי זירא — פירש הקונטרס, ממה שהקשה: מה לי בריאה מה לי בבני מעיים. אלא טעמא — משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא. ופירש, הא דבעי: נקבו בני מעיים בין סימן לסימן — דהיינו בין קנה לוושט, דאי נשחט הוושט תחלה — הוו בני מעיים כמאן דמנחא בדיקולא דמיא. ונראה דדעת הקונטרס שאין צריך לומר דרבי זירא פליג אריש לקיש. וקשה: ד"נקבו בני מעיים בין סימן לסימן" משמע אפילו בין וושט לקנה! ועוד, דמשני: רבי זירא לדבריו דרבא קאמר ליה, הוה ליה למימר "קמיבעיא ליה"! ועוד, דקאמר דהדר ביה רבי זירא, מדבעי רבי זירא נקבו — לא הוה ליה למימר טפי, אלא: והדר ביה רבי זירא, דבעי רבי זירא כו'! אבל מדנקט "מדבעי רבי זירא" משמע שמן הבעיא חזר בו. והכי פריך, מדמקשה לרבא: מה לי בריאה מה לי בבני מעיים, שבכל מקום יש להתיר — שמע מינה דסבר דאין טרפות לחצי חיות, ולא שייך למיבעי נקבו בני מעיים בין סימן לסימן. ומתחלה מיבעי ליה נקבו אפילו נשחט הוושט תחילה, דהוי פשיטא ליה דיש טרפות לחצי חיות. ומשני: לעולם לא חזר מן הבעיא. ואליבא דרבא שהתיר בריאה פריך: כיון דשרי בניקבה הריאה אחר שחיטת קנה — זה אי אפשר אלא מטעם שאין טרפות לחצי חיות, ואם כן גם בבני מעיים תתיר!

ואמרינן לאו היינו דבעי אילפא — לכך הוצרך כאן להביא ראייה מאילפא, משום דרבי זירא סתם דבריו, ולא אמר אלא "מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני או לא", ו"לטהרה מידי נבלה" — גמרא הוא דקאמר לה. לכך מדקדק, מדקאמר: לאו היינו דבעי אילפא — שמע מינה דלטהרה מידי נבלה קמבעיא ליה.

מולחו

נְקוּבַת הַוֵּושֵׁט, וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת! אֲמַר רָבָא, לָא קַשְׁיָא: כָּאן שֶׁשָּׁחַט וּלְבַסּוֹף פָּסַק, כָּאן שֶׁפָּסַק וּלְבַסּוֹף שָׁחַט; שָׁחַט וּלְבַסּוֹף פָּסַק - נִפְסָלֶת בִּשְׁחִיטָה הִיא, פָּסַק וּלְבַסּוֹף שָׁחַט - כִּי דָּבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִיפָּסֵל דָּמְיָא. אִיתְּיבֵיהּ רַב אַחָא בַּר הוּנָא לְרָבָא: שָׁחַט אֶת הַוֵּושֵׁט וּפָסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת, פָּסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַוֵּושֵׁט - נְבֵלָה! - אֵימָא: וּכְבָר שָׁחַט אֶת הַוֵּושֵׁט מֵעִיקָּרָא. אֲמַר לֵיהּ, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר: חָדָא, דְּהַיְינוּ קַמָּיְיתָא; וְעוֹד, הָא תְּנַן: וְאַחַר כְּךָ! אֶלָּא אֲמַר רָבָא: אֵלּוּ אֲסוּרוֹת קָתָנֵי, וְיֵשׁ מֵהֶן נְבֵלוֹת וְיֵשׁ מֵהֶן טְרֵפוֹת. - וְלִיחְשׁוֹב נַמִּי דְּחִזְקִיָּה, דְּאָמַר חִזְקִיָּה: עֲשָׂאָהּ גִּיסְטְרָא - נְבֵלָה! וְלִיחְשׁוֹב נַמִּי דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נִטְּלָה יָרֵךְ וְחָלַל שֶׁלָּהּ - נְבֵלָה! - כִּי קָתָנֵי נְבֵלָה דְּלָא מְטַמְּאָה מֵחַיִּים, אֲבָל נְבֵלָה דִּמְטַמְּאָה מֵחַיִּים לָא קָתָנֵי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּאן שֶׁשָּׁחַט בִּמְקוֹם חֻלְּדָּה, כָּאן שֶׁשָּׁחַט שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם חֻלְּדָּה; שָׁחַט בִּמְקוֹם חֻלְּדָּה - נִפְסָלָה בִּשְׁחִיטָה הִיא, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם חֻלְּדָּה - כִּי דָּבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִיפָּסֵל דָּמְיָא. וּמִי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הָכִי? וְהָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שָׁחַט אֶת הַקָּנֶה וְאַחַר כָּךְ נִיקְּבָה הָרֵיאָה - כְּשֵׁרָה; אַלְמָא כְּמַאן דְּמַנְּחָא בְּדִיקּוֹלָא דָּמְיָא, הָכָא נַמִּי - כְּמַאן דְּמַנְּחָא בְּדִיקּוֹלָא דָּמְיָא! אֶלָּא אֲמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לָא קַשְׁיָא: כָּאן קוֹדֶם חֲזָרָה, כָּאן לְאַחַר חֲזָרָה, וּמִשְּׁנָה לֹא זֶה מְמִקּוֹמָהּ. גּוּפָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שָׁחַט אֶת הַקָּנֶה וְאַחַר כָּךְ נִיקְּבָה הָרֵיאָה - כְּשֵׁרָה. אֲמַר רָבָא: לָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אֶלָּא בְּרֵיאָה, הוֹאִיל וְחַיֵּי רֵיאָה תְּלוּיָה בַּקָּנֶה, אֲבָל בִּבְנֵי מֵעַיִם לָא. מַתְקִיף לָהּ רַבִּי זֵירָא: מַאַחַר שֶׁנִּוֹלְדוּ בָּהּ סִימָנֵי טְרֵפָה הִתַּרְתָּ, מַה לִּי בְּרֵיאָה מַה לִּי בִּבְנֵי מֵעַיִם! וְהָדַר בֵּיהּ רַבִּי זֵירָא; דְּבָעֵי רַבִּי זֵירָא: נִיקְּבוּ בְּנֵי מֵעַיִם בֵּין סִימָן לְסִימָן, מַהוּ?

מי

נקובת הוושט — אלמא טרפה היא ולאו נבלה, וכיון דחזר בו רבי עקיבא, ההיא ד"אלו טרפות" מני? **ששחט** — את הוושט, ולבסוף פסק את הגרגרת. **כדבר אחר גרם לה דמיא** — דהא קודם שהתחיל בשחיטה נפסל, אף על גב דבחדא שעתא היא. **פסק את הגרגרת כו'** — אלמא, אפילו פסק ולבסוף שחט קרי ליה רבי ישבב נבלה, והודה לו רבי עקיבא! **אלא** — ההיא ד"אלו טרפות" לאו טרפות דוקא קאמר, אלא: אלו אסורות קאמר. **ויש מהן נבלות** — כגון נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת, דאיתרע מקום שחיטה דידהו. ואינך הוו טריפות. **וליחשוב נמי דחזקיה** — דכיון דאמרת נבלות מיתנו התם, ליחשוב נמי הך! **נבלה** — ואפילו מפרכסת. **רבי שמעון בן לקיש אמר** — לא תתני אלו אסורות, אלא אלו טרפות, ולא תיקשי: **כאן ששחט במקום חתך** — כלומר, מתניתין דהכא — ששחט במקום חתך, במקום שנפסק רוב הגרגרת כבר. ואחר כך ניקבה הריאה — בין שחיטת קנה לשחיטת הוושט. **אלמא** — כיון דריאה תלויה בקנה, ונשחט הקנה — הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בסל, ותו לא מיטרפא בה בהמה. וגבי פסק ולבסוף שחט נמי, כיון דרובא נפסקה, דהא פסוקת הגרגרת ברובא הוא — הויא לה כמנחא בדיקולא, ושוב אין לבהמה זו בשעת שחיטה אלא סימן אחד, ובה אינה יוצאה מידי נבילה! **אלא אמר רבי יוחנן** — משנה זו ד"אלו טריפות" רבי עקיבא אמרה קודם שחזר בו, ומשנתינו דקתני: והודה לו רבי עקיבא — לאחר חזרה. **ומשנה** — ד"אלו טרפות" אחר שנשנית בבית המדרש לא זזה ממקומה, לא שכחוה התנאים ולא עקרוה ממשנתם, אף על פי שחזר בו רבי עקיבא, וחזרו ושנו וקבעו במשנתם אף לאחר החזרה. ואף על פי שזו קודמת לזו — אין סדר למשנה. ואף על גב דבחדא מסכת אמרינן ב"לפני אידיהן" (עבודה זרה ז,א) יש סדר למשנה — הני מילי סתם ואחר כך מחלוקת, או מחלוקת ואחר כך סתם, שהקפידו החכמים בסדורו, משום דמחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם, אבל במילי אחרנייתא לא קפדינן אסידרא. **אבל בבני מעיים לא** — אם נקבו בני מעיים בין קנה לוושט אחר שחיטת הקנה — טרפה, דחיותא דבני מעיים לא בקנה תלי אלא בוושט. לעולם דרך קנה לישחט תחלה לפי שהוא סמוך לעור, והוושט סמוך למפרקת. **התרת** — דסבירא לך: כיון דמקצתה אשתחיט תו לא מיטרפא, שאין טרפה לחצי חיות. דהא לא סבירא לרבי זירא דטעמא משום דאמרינן כמאן דמנחא בדיקולא דמיא. **והדר ביה רבי זירא** — מהאי טעמא, ואודי דטעמא משום דכמנחא בדיקולא דמיא בריאה, אבל בבני מעיים — מיטרפא, שהוושט עדיין קיים. ומנלן דהדר ביה? מדבעי רבי זירא: ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן — לאחר שחיטת הקנה, דהוא לעולם ראשון. **מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא** — מי אמרינן: סימן ראשון נשחט לשני דברים — (להיתר) אכילה ולטהרה מידי נבלה, וסימן שני לא בא להתירה באכילה, שהרי נטרפה, אלא לטהרה, וכיון דאינן שוין — אין שחיטתן מצטרפות, ואף על גב דסימן ראשון לטהר מידי נבלה נמי נשחט. או דלמא, כיון דראשון אף לטהרה מידי נבלה נשחט, מצטרף לשני? **סימן ראשון לסימן שני** — גרסינן. ולא גרסינן "סימן שני לסימן ראשון", דראשון הוא דמצי לאיצטרופי לשני לטהר, אבל שני לא מצי אצטרופי בהדי ראשון להתיר. הכי גרסינן: **ואמרינן לאו היינו דבעי אילפא העובר את ידו בין סימן לסימן מי מצטרף סימן ראשון כו'** — והאי דאילפא ב"בהמה המקשה" (חולין סח,ב). עובר ניתר בשחיטת אמו, אבל הוציא ידו קודם שחיטה, אמרינן התם דאותו אבר דין טרפה שחוטה יש לו, שאינו מטמא, דמהניא ליה שחיטה לטהרו. דתנן התם: שחט את אמו ואחר כך חתכה — מגע נבלה, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: מגע טרפה שחוטה. וקבעי אילפא (שם סט,א): הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו? סימן ראשון נשחט להתיר ולטהרה, וסימן שני לא בא לאותו אבר אלא לטהר.

מי

מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי לְטַהֲרָה מִידֵי נְבֵלָה אוֹ לָא? וְאָמְרִינַן, לָאו הַיְינוּ דְּבָעֵי אֵילְפָא: הוֹצִיא עוּבָּר אֶת יָדוֹ בֵּין סִימָן לְסִימָן, מַהוּ? מִי מִצְטָרֵף סִימָן רִאשׁוֹן לְסִימָן שֵׁנִי לְטַהֲרָה מִידֵי נְבֵלָה אוֹ לָא? עַד כָּאן לָא אִיבַּעְיָא לָן אֶלָּא לְטַהֲרָה מִידֵי נְבֵלָה, אֲבָל בַּאֲכִילָה אֲסוּרָה. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר רַב לְרַבִּינָא: דִּלְמָא לְעוֹלָם לָא הֲדַר בֵּיהּ, וְרַבִּי זֵירָא לְדִבְרָיו דְּרָבָא קָאָמַר, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ! אֲמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, שְׁמַע מִינַּהּ מִדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מְזַמְּנִין יִשְׂרָאֵל עַל בְּנֵי מַעֲיִים, וְאֵין מְזַמְּנִין גּוֹיִם עַל בְּנֵי מַעֲיִים; מַאי טַעְמָא? יִשְׂרָאֵל דִּבְשִׁחִיטָה תַּלְיָא מִילְתָא, כֵּיוָן דְּאִיכָּא שְׁחִיטָה מְעַלְּיָיתָא - אִישְׁתְּרִי לְהוּ; גּוֹיִם דִּבְנְחִירָה סַגִּי לְהוּ, וּבְמִיתָה תַּלְיָא מִילְתָא, הָנֵי כְּאֵבֶר מִן הַחַי דָּמוּ. אֲמַר רַב פַּפָּא: הָוֶה יָתֵיבְנָא קַמֵּיהּ דְּרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, וּבְעֵי דְּאֵימָא לֵיהּ: מִי אִיכָּא מִידֵי דְּלִישְׂרָאֵל שָׁרֵי וּלְגוֹי אָסוּר? וְלָא אֲמָרַי לֵיהּ, דְּאָמְינָא: הָא מַעְמָא קָאָמַר. תַּנְיָא דְּלָא כְּרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: הָרוֹצֶה לֶאֱכוֹל מִבְּהֵמָה קוֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ - חוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה וּמַדִּיחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ וְאוֹכְלוֹ, אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִין בּוֹ. מְסַיַּע לֵיהּ לְרַב אִידִי בַּר אָבִין, דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַשְׁיָאן: הָרוֹצֶה שֶׁיִּבְרֵיא, חוֹתֵךְ כְּזַיִת בָּשָׂר מִבֵּית שְׁחִיטָתָהּ שֶׁל בְּהֵמָה וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה וּמַדִּיחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִין בּוֹ. **משנה** הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, וְלֹא יָצָא מֵהֶן דָּם - כְּשֵׁרִים, וְנֶאֱכָלִין בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת, לְפִי שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרוּ בְּדָם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה. **גמרא** טַעְמָא דְּלֹא יָצָא מֵהֶן דָּם, הָא יָצָא מֵהֶן דָּם - אֵין נֶאֱכָלִים בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת. אַמַּאי? יָדַיִם שְׁנִיּוֹת הֵן, וְאֵין שֵׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִּין! וּמַמַּאי דִּבְחוּלִּין עָסְקִינַן? דְּקָתָנֵי חַיָּה, דְּאִילּוּ קָדָשִׁים - חַיָּה בְּקָדָשִׁים מִי אִיכָּא? וְתוּ, אִי בְּקָדָשִׁים, כִּי לָא יָצָא מֵהֶן דָּם כְּשֵׁרָה? הוּא עַצְמוֹ לְדָם הוּא צָרִיךְ! וְתוּ, אִי בְּקָדָשִׁים, כִּי יָצָא מֵהֶן דָּם מִי מַכְשִׁיר? וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן לְדָם קָדָשִׁים שֶׁאֵינוֹ מַכְשִׁיר? שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם", דָּם שֶׁנִּשְׁפַּךְ כַּמַּיִם - מַכְשִׁיר, שֶׁאֵינוֹ נִשְׁפַּךְ כַּמַּיִם - אֵינוֹ מַכְשִׁיר! וְתוּ, אִי בְּקָדָשִׁים, כִּי לֹא יָצָא מֵהֶם דָּם לָא מִתְכַּשְּׁרִי - לִיתְכַּשְּׁרִי בְּחִיבַּת הַקֹּדֶשׁ, דְּקַיְימָא לָן: חִיבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשַׁרְתָּן! אֲמַר רַב נַחְמָן אֲמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הָכָא בְּחוּלִּין שֶׁלְּקָחָן בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר עָסְקִינַן, וּדְלָא כְּרַבִּי מֵאִיר; דְּתַנְיָן:

כל

מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה — הא דלא אדכר הדחה קמייתא — כגון דחללה בי טבחי, כדאמר בפרק "כל הבשר" (חולין קיג,א). אי נמי, משום דאיירי בבשר בית השחיטה, ולא הוצרך להזכיר. ולקדירה איירי. אי נמי, מיירי לצלי. אף על גב דלצלי לא בעי מליחה, שאני הכא שנחתך קודם שתצא נפשה מבית השחיטה, ועדיף מבישרא דאסמיק בפרק "כיצד צולין" (פסחים עד,ב).

אחד גוי ואחד ישראל מותרין בו — משמע דטעמא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור. ותימה, דבפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נט,א) פריך: והא איכא יפת תואר! ומשני: שאני גוים דלאו בני ביבוש נינהו. והכא נמי, שאני גוים דלאו בני שחיטה נינהו, כדאמר לעיל! ואין להקשות מהא דאמר פרק "ארבע מיתות" (שם נח,ב): גוי ששבת חייב מיתה, וכן העוסק בתורה. דבדבר שהוא מצוה לישראל לעשות לא שייך למימר: "מי איכא מידי דלישראל שרי" וכו'. ואף על גב דאמר: אפילו ששבת בשני בשבת חייב, מכל מקום לא דמי, הואיל ויש מצות שביתה לישראל כמו בשבת. ואף על גב דבן נח נהרג על העוברים כדאמר התם, וישראל אינו נהרג, נהי דפטור מכל מקום לא שרי. ואם תאמר: דבפרק "גיד הנשה" (חולין קב,א) דפליגי אם נוהג אבר מן החי בטמא, ואמרינן: מחלוקת בישראל, אבל בבני נח דברי הכל מוזהרין על הטמא בטהורין. בשלמא לרבנן, אף על גב דאין ישראל מוזהר על אבר מן החי דטמא, מכל מקום אסיר ליה משום טמא, ולא אשכחת דלישראל שרי ולגוי אסור. אלא לרבי מאיר דאמר דאין נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד, והא איכא אבר מן החי דחיות ועופות הטהורין, דלישראל שרי ולגוי אסור! וכי תימא דלא חיישינן, כיון דסתם אבר מן החי אסור לישראל, אם כן מאי פריך התם בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נט,א) מגזל דפחות משוה פרוטה? ויש לומר: דמכל מקום אבר מן החי דידהו אסור משום דבעיא שחיטה. אף על גב דגוי אסור במשהו בשר וגידים ועצם, וישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר — הא אמר רבי יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה. ולריש לקיש דאמר חצי שיעור מותר מן התורה — דלמא לית ליה ההוא כללא, אלא סבר לה כמאן דאמר הכא: אין מזמנין גוים על בני מעיים.

השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא כו' — משמע דדם חיה ועוף מכשירין. וקשה להרב רבינו יעקב מאורלייני"ש: דבגמרא דריש דם קדשים אינו מכשיר מדכתיב "על הארץ תשפכנו כמים" — דם הנשפך כמים מכשיר כו'. ובפרק "בכורות" (חולין פד,א) אמרינן דלא אמרינן בהמה בכלל חיה לכסוי, משום דכתיב "על הארץ תשפכנו כמים", מה מים לא בעי כסוי — אף האי נמי לא בעי כסוי, אלמא בדם חיה ועוף דכתיב כסוי לא הוי בכלל "תשפכנו כמים"! ויש לומר: דכל דם הנשפך על הארץ שאין מקבלים אותו בכלי, כגון דם חיה ועוף, הוקשה למים, בין לענין הכשר בין לענין פטור כסוי. אלא דלענין כסוי גלי רחמנא דדם חיה ועוף בעי כסוי, אבל מכל מקום הוקש למים לענין הכשר, כיון דנשפך על הארץ.

ונאכלין בידים מסואבות — לצלי איירי, דלא בעי הדחה. אי נמי לקדירה, והודחו

מי מצטרף ראשון לשני — הואיל וגם הוא לטהר נשחט, או לא. ופשיט התם: אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר שאר העובר באכילה, לא יצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה? ולענין ניקבו בני מעיים נמי תפשוט דמצטרף, דלא מהני חילוק לפסול בשחיטה, הואיל ובסימנין לא איתילד ריעותא. **עד כאן לא איבעיא כו'** — והשתא אהדרינן לשמעתין דאמרינן: הדר ביה רבי זירא מהא דלעיל. מדבעי: מהו לטהרה מידי נבלה — מכלל דפשיטא ליה דאיטרפא בנקיבה דביני ביני. **לא הדר ביה** — ופשיטא ליה לרבי זירא דאף באכילה שריא, דאין טרפה לחצי חיות. והא דבעי רבי זירא לענין טומאה. **לדבריו דרבא** — דאמר לעיל: לא אמר ריש לקיש אלא בריאה, אבל בבני מעיים טרפה, מיבעיא ליה לרבי זירא אם טהורה מיהא מידי נבלה או לא. **מדריש לקיש** — דאמר: כיון שנחתך קנה הוי ריאה כמנחא בדיקולא, שמע מינה אין מזמנין גוי על בני מעיים, משום ריאה, דהוי כמי שהוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת. וגוי לאו בשחיטה תלי היתר אכילה דידיה, שלא הוזכרה שחיטה אצלו, ואבר מן החי נאסר להן, ואין יוצאה להן מידי אבר מן החי עד שתמות. אבל לישראל יצתה מידי אבר מן החי על ידי שחיטתה. **הוה יתיבנא קמיה דרב אחא** — כי אמר להא מילתא. **ולא אמרי ליה** — ונחמתי בעצמי ולא הקשיתי לו. **הרוצה לאכול כו'** — משום דמעלי, כדאמר לקמן בסמוך: הרוצה שיבריא. **מבית השחיטה** — שאינו מחוסר הפשט, ויכול לחותכו מיד קודם יציאת הנפש. וממתין לה עד שתצא נפשה, דאמרינן ב"ארבע מיתות" (סנהדרין סג,א): מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה? תלמוד לומר: "לא תאכלו על הדם". **אחד גוי כו'** — ולא אמרינן במיתה תליא מילתא, והויא אבר מן החי לגבייהו. והיינו דלא כרב אחא. **ומדיחו יפה יפה** — מפני שעדיין נבהל הדם לצאת ולא יצא. **בידים מסואבות** — כלומר, בלא נטילה, דגזרו עליהם להיות שניות. ובגמרא פריך: אפילו הוכשרו נמי, אין שני עושה שלישי בחולין! **הוכשרו בשחיטה** — מגו דשריא שחיטה לחך בשר מידי אבר מן החי, משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה. **כי לא יצא מהן דם כשרה** — בתמידה, זריקת דם הוא דשריא להו, דכתיב (דברים יב): "ודם זבחיך ישפך", והדר: "והבשר תאכל". **שאינו מכשיר** — אם נפל על הזרעים. **דם הנשפך כמים** — הוי כמים. **דקיימא לן חיבת הקדש מכשרתן** — למיהוי אוכלא ולקבולי טומאה, דתניא בפסחים (לה,א): "והבשר" — לרבות עצים ולבונה, דאף על גב דלאו אוכלא נינהו — חיבת הקדש משויא להו אוכלא. **בכסף מעשר** — בירושלים, דכתיב (דברים יד): "ונתת הכסף" וגו', ואשמועינן דשני עביד בהו שלישי, דלא כרבי מאיר.

כל

בַּר אֲבוּהּ: הָכָא בְּחוּלִּין שֶׁלְּקָחָן בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר עָסְקִינַן, וּדְלָא כְּרַבִּי מֵאִיר; דְּתַנְיָן:

במי פירות. **דם** שאינו נשפך כמים אינו מכשיר — הקשה הרב רבינו יעקב מאורלייני"ש, דבפרק "כל שעה" (פסחים כב,א) פריך: והרי דם, דכתב רחמנא "וכל נפש מכם לא תאכל דם", ותנן: אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרים לגננין לזבל! ומשני: אמר קרא "על הארץ תשפכנו כמים", מה מים מותרין בהנאה — אף דם מותר בהנאה. והשתא היכי דייקי היתר הנאה מהאי קרא לדם קדשים? הא לא איתקש למים! ויש לומר: דמכל מקום כיון דדם חולין שרי בהנאה, אם כן אבילה דכתיב גבי דם הויא אבילה ממש.

ודלמא

ודלמא עד כאן לא פליגי אלא באכילה — אף על גב דנקט לשון "דלמא", נראה שכן הוא האמת. וברייתא מוכחת כן, ד"אסורין במעשר" משמע באכילה. ובפרק "חומר בקדש" (חגיגה יח,ב) לא גריס "ודלמא" בשום ספר. **ובאכילה** דחולין לא פליגי — לא היה צריך כאן לאכילה דחולין, אלא אגב דנקטיה במסכת חגיגה (יח,ב) נקטיה הכא. **והא** נגיעה היא מדקתני ונאכלין — ואם תאמר: ואפילו אם היה תנן "אוכלין" יכול לדקדק דבנגיעה איירי, דאי בנגיעה שרי — אמאי לא יאבל בשיצא מהן דם, כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע? ויש לומר: דהתחמירו חכמים שלא לאכול בשיש לו ידים מסואבות אף על גב דמותר ליגע.

דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה — ואפילו לריש לקיש דאמר (זבחים לב,ב): טמא שהכניס ידו לפנים לוקה — היינו דוקא במקדש, דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה", מה נגיעה במקצת שמה נגיעה — אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה. **הני** מילי בטומאה דאורייתא אבל בטומאה דרבנן לא — תימה: דבפרק חמישי דסוטה (ל,א) אמר רבי אסי: רבי מאיר ורבי יהושע סברי אין שני עושה שלישי בחולין, רבי מאיר — דתנן: כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כו' ומותר בחולין. ומאי ראיה מייתי מיניה? הא רבי עקיבא מודה בטומאה דרבנן כדאמר הכא. דמשמע דאתא לאפוקי מדרבי עקיבא דאמר התם לעיל: שני עושה שלישי בחולין! ויש לומר: דרבי אסי לית ליה דיחוי דהכא. והשתא לרבי אסי, ההיא דפרק קמא דשבת (יג,ב) דאלו פוסלין את התרומה, דמשמע: תרומה ולא חולין — אתא דלא כרבי עקיבא, דאפילו בטומאה דרבנן סבר דשני עושה שלישי בחולין. **האוכל** אוכל ראשון ראשון — בפרק קמא דשבת (יד,א) מפרש טעמא: משום דזימנין דאכיל אוכלין טמאים ושקיל משקין דתרומה ושדי בפומיה. ואם תאמר: ואמאי הוי ראשון? בשני סגי! וכי תימא: משום מעשר שני דאין שני פוסלו, והלא אפילו משקים חולין נעשים ראשונים על ידי שני! ויש לומר: דרבי אליעזר משוה מדותיו לעשות אוכל כמאכל לגמרי.

מאן

כָּל הַטָּעוּן בִּיאַת מַיִם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים - מְטַמֵּא אֶת הַמְקֻדָּשׁ וּפוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, וּמוּתָּר בְּחוּלִּין וּבְמַעֲשֵׂר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִים בְּמַעֲשֵׂר. מַתְקִיף לָהּ רַב שִׁימִי בַּר אַשִׁי: מִמַּאי? דִּלְמָא עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר אֶלָּא בַּאֲכִילַת מַעֲשֵׂר, אֲבָל בִּנְגִיעָה דְּמַעֲשֵׂר וַאֲכִילָה דְּחוּלִּין לָא פְּלִיגִי; וְהָא - נְגִיעָה הִיא, מִדְּקָתָנֵי: נֶאֱכָלִין בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת, מִי לָא עָסְקִינַן דְּקָא סָפֵי לֵיהּ חַבְרֵיהּ? אֶלָּא אֲמַר רַב פַּפָּא: הָכָא בְּיָדַיִם תְּחִלּוֹת עָסְקִינַן, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר הִיא; דְּתַנְיָא: אֵין יָדַיִם תְּחִלּוֹת לְחוּלִּין, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: יָדַיִם תְּחִלּוֹת לְחוּלִּין וּשְׁנִיּוֹת לִתְרוּמָה. - תְּחִלּוֹת לְחוּלִּין אֵין, לִתְרוּמָה לָא?! - הָכִי קָאָמַר: תְּחִלּוֹת - אַף לְחוּלִּין, שְׁנִיּוֹת - לִתְרוּמָה אֵין, לְחוּלִּין לָא. - וּמִי אִיכָּא יָדַיִם תְּחִלּוֹת? - אֵין, דְּתַנְיָא: הַכֵּנִים יָדָיו לְבַיִת הַמְנוּגָּע - יָדָיו תְּחִלּוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יָדָיו שְׁנִיּוֹת. דְּכוּלֵי עָלְמָא בִּיאָה בְּמִקְצָת לָא שְׁמָהּ בִּיאָה, וְהָכָא בְּגוּיָרָה יָדָיו אַטּוּ גּוּפּוֹ קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: יָדָיו בְּגוּפּוֹ שָׁוְינְהוּ רַבָּנַן, וּמָר סָבַר: יָדַיִם בְּיָדַיִם דְּעָלְמָא שָׁוְינְהוּ רַבָּנַן. - וְלוֹקְמָהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: יָדָיו תְּחִלּוֹת הָוְיָין! - דִּלְמָא כִּי קָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא - הָנֵי מִילֵּי בִּתְרוּמָה וְקָדָשִׁים דַּחֲמִירִי, אֲבָל לְחוּלִּין שְׁנִיּוֹת הָוְיָין. - וְלֵיהֲוְיָין נַמִּי שְׁנִיּוֹת, דְּהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: שֵׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִּין! דְּתָנָן, בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: "וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ וְגוֹ' יִטְמָא", טָמֵא לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "יִטְמָא" - לְטַמֵּא אֲחֵרִים, לִימֵּד עַל כַּפָּר שֵׁנִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִּין! - דִּלְמָא הָנֵי מִילֵּי בְּטוּמְאָה דְּאוֹרַיְיתָא, אֲבָל בִּדְרַבָּנַן לָא. אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֲמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: הָכָא בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ עָסְקִינַן, וּדְלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָאוֹכֵל אוֹכֶל רִאשׁוֹן - רִאשׁוֹן, שֵׁנִי - שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי - שְׁלִישִׁי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: הָאוֹכֵל אוֹכֶל רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי - שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי - שֵׁנִי לְקֹדֶשׁ וְאֵין שֵׁנִי לִתְרוּמָה, בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה; עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה - אֵין, עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ - לָא, קָסָבַר: חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ לֵית בְּהוּ שְׁלִישִׁי. וְלוֹקְמָהּ

בחולין

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים — כל שהוא מן התורה טהור, וסופרים גזרו עליו טומאה, כגון הידים והכלים שנטמאו במשקין, והבא ראשו ורובו במים שאובין, וכל האמורים ב"ציאות השבת" [שבת יג,ב] אצל שמונה עשר דבר — כולם טומאת שני לטומאה גזרו עליהם, ומטמא את הקדש עד שעושהו שלישי, וטמא הוא, שעושה רביעי. **ופוסל את התרומה** — דשלישי בתרומה פסול, ולא עביד רביעי. במסכת סוטה [כט,א] נפקא לן מטבול יום בקל וחומר. **וחכמים אוסרים במעשר** — אלמא, שאני מעשר מחולין. **ממאי** — ילפת מדרבנן דשני עושה שלישי במעשר? **דלמא עד כאן** — לא קאסרי רבנן אלא דאסור לאכול מי שידיו מסואבות, או הבא במים שאובים לא יאכל במעשר, ד"אסורין במעשר" — אכילה משמע, אבל באכילה דחולין מודו, ובנגיעה דמעשר נמי לא אסרי. ומתניתין אסר להו אפילו בנגיעה. **מדקתני נאכלין** — ולא קתני: "אוכלין מי שידיו מסואבות", דנידוק מינה: הא יצא דם לא יאכלם. אלא: נאכלין לאחרים על ידי מי שידיו מסואבות. **דקסבר ליה חבריה** — ובהא דייקינן: הא הוכשרו — אין נאכלין לאחרים, אלמא פסלא בהו נגיעת שני, והא ליכא למאן דאמר: **מי לא עסקינן כו'** — כלומר, מי לא משמע נמי נאכלין לאחרים, ואפילו הכי דייק מתניתין: הא יצא מהן דם אין נאכלין! **הכא** — מתניתין דדייק: הא הוכשרו פסלא בהו נגיעת ידים מסואבות — לאו בידים שניות קאמר, אלא בידים תחלות. ולקמיה מפרש הי נינהו ידים תחלות. ומתניתין דקאמר דידים תחלות הוזכרו אף להיות ראשונות לחולין — רבי שמעון בן אלעזר היא. **דתניא אין ידים תחלות לחולין** — במקום שהוזכר ידים תחלות, כגון ידים שהוכנסו לבית המנוגע, דמיקרו תחלות — לא הוזכרו אצל חולין, דבחולין לא הוו אלא שניות, אלא לענין תרומה וקדשים שווינהו תחלות. מה שאין כן בשאר ידים, דאפילו לתרומה — שניות הויין. **רבי שמעון בן אלעזר אומר ידים תחלות** — הוזכרו אצל חולין. וידים שניות, כגון סתם ידים — הוזכרו אצל תרומה, לעשותה שלישי ולפוסלה. **הכנים ידיו** — כשנטלן וטיהרן מטומאת סתם ידים. **ביאה במקצת לא שמה ביאה** — דאי שמה ביאה — הוי כל גופו טמא, ובעי טבילה משום "והבא אל הבית" (ויקרא יד), ואנן ידים הוא דמטמינן. וטעמא דתרוייהו, משום דגזרו ידיו אטו ביאת כל גופו, ובההיא גזרה פליגי איזו טומאה גזרו על ידיו, רבי עקיבא סבר: ידיו גזרו רבנן שיהו תחלות כגופו אם נבנס שם, דהוי ראשון מדאורייתא. **בידים דעלמא** — ונפקא מינה, דאפילו נטלן ומיד הכניסן, ולא נגעו בשום דבר — הוו שניות מחמת ביאה. ונוקמה — למתניתין כרבי עקיבא. דהא סתימתאה הוא, ורובא דסתמי אליבא דרבי עקיבא, דסתם משנה רבי מאיר וסתם ספרא רבי יהודה וכולהו אליבא דרבי עקיבא [סנהדרין פו,א]. וכיון דשמעת לרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות, אוקי למתניתין בדידיה! **אבל לחולין שניות הויין** — הלכך מוקי לה כרבי שמעון בן אלעזר, דאמר בהדיא: אף לחולין הן תחלות. **וליהויין נמי שניות** — וכרבי עקיבא מתוקמא שפיר. **דהא שמעינן ליה דאמר שני עושה שלישי בחולין** — הלכך, יצא מהם דם — פסלו בהו ידים. **דתנן** — בפרק "כשם שהמים" (סוטה כז,ב). **בו ביום** — יום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא. וכל היכא דתני "בו ביום" סתמא ההוא יומא הוה, והכי אמרינן בברכות (כח,א). שרץ שנפל לאויר תנור, והרי הוא ראשון, והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני. וכתיב "יטמא", ומשמע: יטמֵא, אלמא עביד שלישי. **על כבר** — דסתם תנור כברות בתוכו. **שמטמא את השלישי** — וקרא משמע בין חולין ובין תרומה. **בטומאה דאורייתא** — כגון שרץ. **אבל בטומאה דרבנן** — כגון ידים, דמדרבנן הוא דהויין שניות. **על טהרת הקדש** — כגון אדם הרגיל לאכול קדשים, ורוצה להיות רגיל תדיר בשמירת טהרתן, ושומר אף חולין מכל טומאות הפוסלות בקדש. ואשמעינן דשני עביד בהו שלישי. **ודלא כרבי יהושע** — דאמר: חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בהו שלישי, דבטלה דעתו, ואין יכול להתפיס על חולין טהרת הקדש. **האוכל אוכל ראשון** — נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני, והאוכל אוכל שני — נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי, והאוכל שלישי — שלישי. ולקמיה מפרש טעמא דרבי אליעזר דמשוי אוכל כמאכל עצמו. ודוקא שאכל חצי פרס, שזהו שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגוייה, והן שתי ביצים כדאמר בעירובין (פב,א), אבל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם, שאין אדם וכלים מיטמאין אלא מאב הטומאה. **רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון** — או אוכל שני — הוי שני. דסבירא ליה לרבי יהושע דלא משוינן אוכל כמאכל. ולקמיה מפרש כי אכיל אוכל שני אמאי משוי ליה שני. **שלישי שני לקדש** — האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש, ועביד שלישי ורביעי. ולקמיה מפרש טעמא. **ואין שני לתרומה** — דאי נגע לתרומה — לא פסל לה. אבל מיכל תרומה אסור, דשלישי מיהא הוי ליאסר באכילה. דאף על גב דאמר רבי יהושע: אין אוכל נעשה כמאכל — הני מילי באוכל אוכל ראשון, דלא הוי ראשון למיעבד שני, אבל לאיתסורי באכילה מודה דשלישי עביד האוכלו שלישי. והכי נמי אמרינן לקמן (חולין לד,ב) בשמעתין.

בחולין

בחולין שנעשו על טהרת תרומה — כלומר, האי אוכל ראשון ושני ושלישי דקתני — בחולין מיירי במסכת טהרות (פרק ב משנה ב), ובאיזו אוכל חולין אתה מוצא שלישי? הא שני לא עביד שלישי בחולין! אתה מוצאו בחולין שנעשו על טהרת תרומה. **על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא** — דבטלה דעתו, ואין שם טהרת הקדש נתפסת עליהם, אבל בטהרת תרומה נתפסין. אלמא, מתניתין דלא כרבי יהושע, אבל כרבי אליעזר אתיא, דהא סתם קאמר: שלישי — שלישי, אפילו בחולין שנעשו על טהרת הקדש. **דקתני כשר** — מתניתין בבשר חולין קאי. ובשלמא פירות חולין, אדם מתפיסן בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת תרומה, שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהא אוכלה בטהרה. אבל בשר ליתא בתרומה, ואין כהן מתפיס לבשר חולין טהרת תרומה, משום דלא מיחלפא ליה תרומה בבשר חולין שיבא לאוכלה כדרך החולין. **כשר בכשר מיחלף** — לפיכך דרך אוכלי קדש לאכול בשר חולין, אפילו של חיה, בטהרת הקדש, שאם תתחלף לו בשר הקדש בה, שיהא אוכלה בטהרה. **כשר בפירי לא מיחלף** — תרומה אינה אלא בפירות, ואינו נחלף בבשר, לפיכך אין דרך הכהנים להתפיס לבשר חולין שלהן טהרת תרומה. **אמר עולא חבריא אמרין** — כדאמר במתניתין דקתני שלישי — בחולין שנעשו על טהרת הקדש קמיירי, ודלא כרבי יהושע. ואנא אמינא דרבי יהושע נמי סבירא ליה הכי, דחולין שנעשו על טהרת הקדש אית בהו שלישי. והאי דקאמר רבי יהושע: בחולין שנעשו על טהרת תרומה — רבותא אשמועינן, דאפילו הכי אית בהו שלישי, וכל שכן חולין שנעשו על טהרת הקדש. **מאן חבריא** — דסבירא להו דדוקא נקט רבי יהושע חולין שנעשו על טהרת תרומה. **מה אהדרי רבי אליעזר ורבי יהושע להדדי** — מה השיבו זה לזה איש על דברי חברו. **מצינו שהאוכל חמור מן האוכל** — האדם האוכל המאכל חמור מן המאכל. **היאך לא נעשה אוכל כמאכל** — דהאוכל אוכל ראשון לא יהא ראשון. **דחידוש הוא** — שאין לו טומאה בגלוי, וכשהיא בבית הסתרים היא מטמאה האדם עד שהוא מטמא בגדיו, וכל שאר טומאות מטמאות בגלוי, ואין מטמאות בבית הסתרים. הלכך, גזרת הכתוב היא ואין למדין הימנה. ורבי אליעזר סבר למדין. **אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכלו** — דאילו המאכל קיבל טומאה בכביצה אוכלין טמאין שנגעו בו. **ואדם האוכל** — אוכלין טמאין, אינו טמא אלא אם כן אכל חצי פרס, כדתנן בעירובין (פב,ב): וחצי חציה לפסול את הגרייה, וחן שתי ביצים. **טומאה משיעורין לא גמרינן** — דשיעורין מילתא באנפי נפשיה היא, ולאו משום חומרא וקולא. אלא אוכל דמטמא בכביצה — כך שיער בו הכתוב: "מכל האוכל אשר יאכל" [ויקרא יא], ואמרינן בפרק שמיני דיומא (פ,א): אוכל הנאכל בבת אחת, ושיערו חכמים: אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת. ופסול גרייה בכחצי פרס — הכי תקון רבנן. **ועוד לדבריך** — שאתה למד טומאה משיעורין לעשות מאכל חמור מן האוכל, מה שאתה אומר: האוכל אוכל ראשון נעשה שני — יפה אתה אומר, אלא שני שני למה? **אמר לו מצינו** — שאוכל שני עושה את חברו שני. **על ידי משקין** — אם נגע אוכל שני באוכל שהמשקה טופח עליו — נעשו משקין תחלה, כדקתני ואזיל: כל הפוסל את התרומה — מטמא משקין להיות תחלה, וחזר המשקה ועשה האוכל שני. וכיון דאשכחן על ידי משקה דשני עושה שני בשום דוכתא, מחמרינן גבי אדם האוכלו למהוי כותיה, דאכילה חמירא ממגע. **ואמר לו** — רבי אליעזר: אי ממשקה ילפינן, תחלה נמי בעית למיעבדיה להאי אדם, כי היכי דמשקה נעשה ראשון. ורבי יהושע לא יליף מן המשקה, דהתם חומרי דמשקין הוא שעלולין לקבל טומאה, אבל מן האוכל יליף. **חוץ מן הטבול יום** — דאיקלשא טומאה מיניה. ואף על גב דפסיל תרומה, לא עביד משקה ראשון. **אף אני לא אמרתי** — האוכל אוכל שלישי נעשה שני. **אלא** — באוכל של תרומה, כלומר, בחולין שנעשו על טהרת תרומה, וכדאמר רבי יהושע בהדיא לעיל [לג,ב]. וכיון דעל טהרת תרומה נעשו, עבדי לאוכלן שני. **מפני שטהרתה של תרומה טומאה היא אצל הקדש** — כדאמרינן ב"חומר בקדש" (חגיגה יח,ב): בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש. אלמא, אין שמירת תרומה חשיבא שמירה אצל הקדש. דהא מדרסות לגבי תרומה מטמאין ואפילו בחולין, דהא טומאה דאורייתא היא, והאוכל תרומה נשמר הוא מן המדרס, ואפילו הכי לגבי קדש לא חשיבא שמירה, וחיישינן שמא ישבה עליהן אשתו נדה. הכי נמי שלישי דתרומה, לגבי קדש מספקינן ליה בשני, הלכך האוכל שני לקדש, שמצינו שני עושה שני על ידי משקין. מדקאמר רבה בר בר חנה דאותביה רבי אליעזר לרבי יהושע: שלישי שני למה? ואמר: אף אני לא אמרתי כו', שמע מינה דהא דקתני במילתיה דרבי יהושע "בחולין שנעשו על טהרת תרומה" [לעיל לג,ב] — הכי קאמר: באלו חולין יש שלישי — בנעשו על טהרת תרומה, ועלה קאמר: אף אני לא אמרתי — דדוקא קאמר, ולא רבותא. דאי טעמא יהיב למילתיה, ואמר: באיזו חולין הוא נעשה שני לקדש — בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ומשום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש, ולעולם שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש איבא, מאי קא מותיב ליה רבי אליעזר: שלישי שני למה? הא אשמועינן רבי יהושע טעמיה! ועולא דאמר לעיל, דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי אית ליה שלישי, סבר דהא דקתני במילתיה דרבי יהושע "בחולין שנעשו על טהרת תרומה" — טעמא הוא דיהיב למילתיה, דבחולין דטהרת תרומה הוא דאמרינן נעשה גופו שני לקדש, משום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש, אבל לא בחולין דטהרת הקדש. ולעולם אשמועינן דיש שלישי בנעשין על טהרת תרומה, וכל שכן בנעשין על טהרת הקדש. והאי "מהדרי ליה" לא שמיע ליה, דאינו לא במשנה ולא בברייתא מה שהשיבו זה לזה, אלא רבה בר בר חנה שמיע ליה מרביה. אי נמי, סבירא ליה לעולא דהאי "אף אני לא אמרתי" — לא היו דברים מעולם, דלרבי יהושע בתרוייהו קאמר דנעשה גופו שני לקדש. וטעמא, משום דטהרת שניהם, בין נעשין על טהרת תרומה ובין בנעשין על טהרת הקדש, טומאה היא אצל הקדש. והאי דקתני לעיל: בחולין שנעשו על טהרת תרומה — רבותא אשמועינן, דאפילו בהני איבא שלישי.

בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ! - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּקָתָנֵי בָּשָׂר, דְּאִי בִּתְרוּמָה - בָּשָׂר מִי אִיכָּא? - אֶלָּא מַאי, בְּקָדָשִׁים? חַיָּה בְּקָדָשִׁים מִי אִיכָּא? - בָּשָׂר בְּבָשָׂר מִיחֲלַף, בָּשָׂר בְּפֵירֵי לָא מִיחֲלַף. אָמַר עוּלָּא, חַבְרָיָא אָמְרִין: בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, וּדְלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַאֲנָא אָמִינָא: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, וְלָא מִיבָּעְיָא קָאָמַר; לָא מִיבָּעְיָא חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת קֹדֶשׁ דַּחֲמִירִי, דְּאִית בְּהוּ שְׁלִישִׁי, אֶלָּא אֲפִילּוּ חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה נַמִּי אִית בְּהוּ שְׁלִישִׁי. מַאן חַבְרָיָא? רַבָּה בַּר בַּר חָנָה הִיא, דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי אַהֲדְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לַהֲדָדֵי? אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מָצִינוּ אוֹכֵל חָמוּר מִן הָאוֹכֶל, דְּאִילּוּ נִבְלַת עוֹף טָהוֹר בַּחוּץ לֹא מְטַמֵּא, וְאִילּוּ אוֹכְלָהּ מְטַמֵּא בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה, וְאָנוּ הֵיאַךְ לֹא נַעֲשֶׂה אוֹכֵל כַּמַּאֲכָל? - וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מְנִבְלַת עוֹף טָהוֹר לָא גָּמְרִינַן, דְּחִידּוּשׁ הוּא. אֶלָּא מָצִינוּ שֶׁהַמַּאֲכָל חָמוּר מִן הָאוֹכֶל, דְּאִילּוּ מַאֲכָל - בִּכְבֵיצָה, וְאוֹכֶל - עַד דְּאָכֵיל כַּחֲצִי פְּרָס, וְאָנוּ הֵיאַךְ נַעֲשֶׂה אוֹכֵל כַּמַּאֲכָל? - וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: טוּמְאָה מִשִּׁעוּרִין לָא גָּמְרִינַן. וְעוֹד, לְדִבְרֶיךָ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן שֵׁנִי - יָפֶה אַתָּה אוֹמֵר, שֵׁנִי שֵׁנִי לָמָּה? אָמַר לוֹ: מָצִינוּ שֶׁהַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה שֵׁנִי עַל יְדֵי מַשְׁקִין. אָמַר לוֹ: וְהָא מַשְׁקִין נַמִּי תְּחִלָּה הָוֵי, דְּתָנַן: כָּל הַפּוֹסֵל בִּתְרוּמָה - מְטַמֵּא מַשְׁקִין לִהְיוֹת תְּחִלָּה, חוּץ מִטְּבוּל יוֹם. וְעוֹד, שְׁלִישִׁי שֵׁנִי לָמָּה? אָמַר לוֹ: אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בִּתְרוּמָה, שֶׁטָּהֳרָתָהּ טוּמְאָה

מאן חבריא רבה בר בר חנה — לא רוצה לומר רבי אלעזר דלעיל, דלא הוה קרי ליה "חבריא", דרבו הוה. כדאמר בפרק קמא דבבא קמא [יא,ב] וב"יש נוחלין" (בבא בתרא קכח,א) דאמר עולא אמר רבי אלעזר: הלכה גובין מן העבדים. אבל קשיא, אמאי לא קאמר עולא: רבותי אומרים? ונראה, דרבי אלעזר לא קאמר לעיל יותר, אלא: "הכא בחולין שנעשו על טהרת קדש עסקינן", והתלמוד הוא דמסיים: "ודלא כרבי יהושע".

ואוכל עד דאכיל חצי פרס — אף על גב דמפרש רבינו תם דבשמונה עשר דבר גזרו על אדם האוכל כביצה שיהא טמא, מכל מקום מייתי ראיה מפסול גרייה, שהיה מתחלה בחצי פרס.

טומאה משיעורין לא גמרינן — תימה: הרי מצינו נבלת בהמה דמטמאה, ואוכלה טהור, אלמא מאכל חמור מן האוכל!

שני שני למה — דאף על גב דאיכא למיגזר דבהדי דאכיל אוכלין טמאין שדי לפיו משקין דמעשר, מכל מקום אי לאו דאשכחן בעלמא שני דעביד שני — לית לן למיגזר, דלא להוו מילי דרבנן חובא ואיטלולא.

מצינו שני עושה שני על ידי משקין — ואם תאמר: ואמאי לא קאמר: על ידי ספר, דאמרינן בפרק קמא דשבת (יד,א) דהוי משמונה עשר דבר, וידים הבאות מחמת ספר נמי פוסלות תרומה כדאמר התם! ויש לומר: דלא בעי לאתויי אלא ממאכל דעביד מאכל אחר שני, דומיא דמאכל דעביד אדם שני. ועוד, דהא דספר עביד ידים שניות, וגם פוסלות את התרומה — לאו משום טומאה, אלא משום חומרא.

משקין תחלה נמי הוו כדתנן וכו' — לא בא להקשות שכמוהו יעשה האדם ראשון, דלמה יש לו להיות ראשון? אלא רצה לומר, דהא דעביד שני — היינו דווקא על ידי משקין שהן תחלה. ולא גרסינן מה שכתוב בספרים: אמר ליה רבי יהושע שאני משקין דעלולים לקבל טומאה, דמכל מקום לא תירץ כלום. **אף** אני לא אמרתי כו' — יש מפרשים כי מהכא דייק דחבריא סברי

סברי דאין שלישי בחולין שנעשו על טהרת קודש, דהאי "אף אני לא אמרתי" היינו האי דקתני בברייתא בסוף מילתיה דרבי יהושע: "בחולין שנעשו על טהרת תרומה", אבל בתחלה לא פירש רבי יהושע עד ששאלו רבי אליעזר. ואם איתא דחולין שנעשו על טהרת קודש יש בהן שלישי, היה לו לפרש דלא מיירי בהו, כדי שלא יבא לטעות ולומר דאיירי בכל דבר שיש בו שלישי. אלא ודאי אין בו שלישי, ולכך לא הוצרך לפרש דאיירי בתרומה. ואף על גב דאיכא קדש עצמו שיש בו שלישי, סתמא דמלתא לאו בדידיה איירי, דאין דרך לאבול קדש שנטמא ובני אדם בדילין ממנו.

אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן — לא רצה לפרש: הא דידיה הא דרביה.

דמסתמא דהא דקאמר לעיל: מאי אהדרו רבי אליעזר ורבי יהושע אהדדי — לא מסברא אומר כן, דאין זה הדבר תלוי בסברא, אלא קבלה היתה בידו.

והשלישי נאכל בנזיד הדמע — בלשון שני פירש בקונטרס, ונראה לו עיקר, דאיירי בחולין גרידי, ומטמא ופוסל דקאמר — היינו את התרומה. השלישי נאכל — אפילו הוא נזיד הדמע, ונגע בשני לטומאה, דהוה ליה שלישי — מותר לאוכלו. אבל נגע בשני קודם שיערבו בו תרומה — לא צריכא לאשמועינן, דאבתי הוו חולין גרידי ולית בהו שלישי. ודייק: על כרחך, כיון דנזיד הדמע הוא — על טהרת תרומה בעי מיכליה, והוי חולין שנעשו על טהרת תרומה. ואי אמרת שלישי דידהו פסיל לגופיה לתרומה, ספינן להאי ושרינן לאוכלה? הלא נפסל גופו על ידי כן, ואסור לטמא גופו! ועוד הוה יכול להקשות: היאך אוכל תרומה, דקתני: נאכל בנזיד הדמע? ומשני: הנח לנזיד הדמע דליכא כזית כו', הלכך לא בעי לאבלינהו בטהרת תרומה, דהוו להו חולין גרידי. וקשיא לפירוש זה, דהיה לו לפרש: מטמא ופוסל את התרומה, כיון דמיירי בחולין! ועוד, דמעיקרא דסלקא דעתיה דאיכא כזית בכדי אכילת פרס, בלאו מילתיה דעולא תיקשי ליה: היאך נאכלין? והא תרומה טמאה קאכיל! ומפרש רבינו תם: דבחולין גרידי איירי, כדפירש בקונטרס. ו"מטמא" דקאמר — היינו פוסל. והשני פוסל ואינו מטמא — כלומר ואינו פוסל, דאינו עושה שלישי. והשלישי נאכל בנזיד הדמע, דכיון דהיה דעתו לערב בו תרומה — צריך לשומרו על טהרת תרומה, והוו חולין שנעשו על טהרת תרומה, ולכך אית בהו שלישי, ואותו שלישי יכול לערב בו נזיד הדמע ולאוכלו. והשתא פריך, דהיכי ספינא ליה מידי דפסיל ליה לגופיה? ואסור לטמא גופו כדפירש בקונטרס! ומשני: דלית בהו כזית כו', ואין צריך לשומרו על טהרת תרומה, כיון דאין דעתו לערב אלא מעט שלא יהא כזית בכדי אכילת פרס, וחולין גרידי נינהו ואין בהן שלישי. ולא קרי ליה שלישי אלא משום דהוי מגע שני, או משום שאם היה דעתו לתת בהן תבלין של תרומה הרבה עד שיהא כזית בכדי אכילת פרס יצטרך לשומרו על טהרת תרומה. ונראה דוחק. ונראה לפרש כפירוש קמא, דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ומטמא ופוסל — את החולין שנעשו על טהרת תרומה דאיירי בהו, דיש בהו שלישי. ושלישי שבהן פוסל ונאכל בנזיד הדמע, ויכול לערב תבלין של תרומה. ופריך: היכי ספינן ליה מידי דמפסיל ליה לגופיה, והדר אכיל תרומה? כדפירש הקונטרס בפירוש קמא. ומשני: דלית ביה כזית כו', ולא חיישינן אי אכיל ליה בפסול הגוף. אף על גב דחצי שיעור אסור מן התורה, הכא דפסול הגוף דרבנן — לא החמירו. ומה שהקשה, דמכל מקום היכי שרי לפסול גופו? הא אמר בפרק קמא דיומא (טז,א): "לא תטמאו בהם ונטמתם בם" — מכאן לטומאת הגויה מן התורה! נראה, דמהתם לא ילפינן גופו, שהרי אפילו כהנים אמרינן בפרק קמא דראש השנה (טז,ב) דמותרים ליגע בשרץ ונבלה. ולא דרשינן מההוא קרא אלא דאם אכל אוכלין טמאין — דנפסל גופו מלאכול תרומה וטהרות. וכן בפרק "אמרו לו" (בריתות יג,א) דאמר: התירו לה למעוברת לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאין מפני הסכנה, דמשמע: דוקא פחות מכשיעור, מפני הסכנה דוקא — היינו נמי כשבאה לאכול בתר הכי תרומה וטהרות. ובפרק שני דטהרות, בתר ההיא דהכא, קתני: הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין, שלישי בתרומה פוסל ולא מטמא, הרביעי נאכל בנזיד הקדש — ההיא בבא איירי בתרומה שנעשו על טהרת קדש. והפסול וטומאה דקתני הוו בתרומה עצמה, והרביעי שלה יכול לערב בתבשיל של קדש גמור. והדר קתני: הראשון והשני ושלישי שבקדש טמאין ומטמאין, רביעי פוסל ולא מטמא, חמישי נאכל בנזיד הקדש — האי בבא איירי בקדש גמור שנעשה על טהרת חטאת ועל טהרת פרה אדומה, כדאמר: בגדי אובלי קדש מדרס לחטאת, ואמר נמי במסכת חגיגה (יח,ב): יוסף חסיד שבכהונה היתה מטפחתו מדרס לחטאת. לכך קאמר דאף הרביעי פוסל. ובחמישי עצמו יכול לערב בו מאכל קדש שהוא קדש גמור. אבל תרומה לחודה דלאו על טהרת קדש — אין בה רביעי, וקדש לחודיה דלאו לטהרת חטאת — אין בו חמישי, כדאמר בסוף פרק קמא דפסחים (יט,א) דלא לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש. ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש, איך נאכלין כיון דטמאין הם. דמאחר דבתרומה עצמה אין בה רביעי ולא בקדש חמישי, ליכא איסורא. ולפירוש רבינו תם איירי בבא דתרומה בתרומה גרידא, וקורא לה רביעי לפי שרוצה לערב נזיד הקדש, ושומרה מהיות רביעי. ובבא דקדש איירי בקדש גרידא, וחמישי נאכל בנזיד הקדש לפי שרוצה לאבול עמו קדש הנשמר בטהרת חטאת. ו"מטמא" היינו פוסל, כדפירש בבבא דרישא. **הנח** לנזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס — לא בשביל שיהא סתם נזיד כן. דבפרק "אלו עוברין" (פסחים מד,א) משמע דאיכא בסתמא כזית בכדי אכילת פרס, גבי מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה, דקאמר התם ובפרק שלשה מינין (נזיר לו,א): הואיל וזר לוקה עליו בכזית בכדי אכילת פרס. אלא דבעי למימר דהכא איירי בכהאי גוונא דליכא כזית בכדי אכילת פרס.

אבל

טוּמְאָה הִיא אֲצָל הַקֹּדֶשׁ. אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַבִּי יַנַּאי: הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ - נַעֲשָׂה גּוּפוֹ שֵׁנִי לְקֹדֶשׁ. אִיתְּיבֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי אַסִי: שְׁלִישִׁי - שֵׁנִי לְקֹדֶשׁ וְאֵין שֵׁנִי לִתְרוּמָה, בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה; עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ לָא! אֲמַר לֵיהּ: לָא מִיבָּעְיָא קָאָמַר - וְהָא "אַף אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בִּתְרוּמָה" קָאָמַר! - אֲמוֹרָאֵי נִינְהוּ, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר עוּלָּא: הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה - נִפְסָל גּוּפוֹ מִלֶּאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? תָּנֵינָא: שְׁלִישִׁי - שֵׁנִי לְקֹדֶשׁ וְאֵין שֵׁנִי לִתְרוּמָה, בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה; שֵׁנִי הוּא דְּלָא הָוֵי, הָא שְׁלִישִׁי הָוֵי! - אִי מֵהָהִיא, הָוָה אָמִינָא: לָא שֵׁנִי הָוֵי וְלָא שְׁלִישִׁי הָוֵי, וְאֵידֵי דַּאֲמַר שֵׁנִי בְּקֹדֶשׁ - אָמַר נָמֵי אֵין שֵׁנִי בִּתְרוּמָה, קָא מַשְׁמַע לָן. אֵיתִיבֵיהּ רַב הַמְנוּנָא לְעוּלָּא: הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּחוּלִּין - טָמֵא וּמְטַמֵּא, וְהַשֵּׁנִי - פּוֹסֵל וְאֵינוֹ מְטַמֵּא, וְהַשְּׁלִישִׁי - נֶאֱכָל בְּנִזִּיד הַדֶּמַע; וְאִי אָמְרַתְּ נִפְסָל גּוּפוֹ מִלֶּאֱכוֹל בִּתְרוּמָה, סָפְנַן לֵיהּ מִידֵי דְּפָסֵיל לֵיהּ לְגוּפֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: הַנַּח לְנִזִּיד הַדֶּמַע,

דליכא

על טהרת הקדש לא — כלומר, לית בהו שלישי. **לא מיבעיא קאמר** — כלומר, אפילו בהני איכא שלישי. **והא אף אני לא אמרתי קאמר** — ורבה בר בר חנה אמרה להך אהדרתה רבי אליעזר ורבי יהושע משמיה דרבי יוחנן. וקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן! **אמוראי נינהו** — רבה בר בר חנה ורבי אסי. דלית ליה לרבי אסי האי "אף אני לא אמרתי", אלא בתרוייהו אית ליה לרבי יהושע דנעשה גופו שני לקדש. **בחולין שנעשו על כו'** — כדפרישית, דבשלישי של חולין אלו קאמר: הא שלישי לתרומה הוי, וכיון דשלישי הוא — פסול מיקרי. ונהי דמצי למינגע בתרומה, מיכל מיהא לא מצי אכיל. **לא שני הוי ולא שלישי הוי** — שאין שלישי עושה שלישי. דהא קאמר רבי יהושע המאכל חמור מן האוכל, חוץ מן השני או שלישי ולענין קדש. **קא משמע לן** — דשלישי מיהא הוי. וכי אמר רבי יהושע שאין נעשה אוכל כמאכל — לנגיעה הוא דקאמר, כגון האוכל אוכל ראשון, דאי הוית משוית ליה ראשון — הוי מגעו שני. אבל האוכל אוכל שלישי, דכי עבדת ליה שלישי שרי בנגיעה, לענין אכילה מודי דאסור. ומדיוקא דייקינן מילתיה, דאמר: אין שני לתרומה, אבל שלישי הוי. הראשון שבחולין טמא ומטמא — תרומה, דעביד ליה שני לפסול את השלישי. והשני — שבחולין. **פוסל** — את התרומה. **ואינו מטמא** — דשלישי דתרומה לא עביד רביעי. הלכך, שלישי דתרומה לא מיקרי טמא אלא פסול. **והשלישי** — של חולין. **נאכל בנזיד הדמע** — בתבשיל שתרומה מעורבת בו. כגון שלישי זה, אם מקפה של חולין הוא — מותר לתת לתוכו תבלין של תרומה ושום ושמן דתרומה לאוכלו. ומדקתני בהו שלישי — שמע מינה בחולין שנעשין על טהרת תרומה קאמר, וקתני: נאכל בנזיד הדמע. **ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן** — להאי כהן מידי דפסיל לגופו, והדר אכיל בהדיה תרומה, כגון הנך תבלין? **הנח לנזיד הדמע** — דלא איכפת לן אי אכיל תבלי תרומה בפסול הגוף.

דליכא

דליכא כזית בכדי אכילת פרס — דחיוב אוכל תרומה בטומאת הגוף לא הוי אלא בכזית. ואין שום אכילה כשיעור מצטרפת, בין כזית דכל איסורין ובין כבותבת ליום הכפורים, אם שהה מתחלת אכילת השיעור ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס. שכך נתנה תורה שיעור לשהיית אכילה בבית המנוגע, שהקפידה תורה בשוהה בו שיעור אכילה לטמא בגדים, ואותה אכילה נשתערה בחצי כבר של עירוב, והיא ארבע ביצים. ובנזיד הדמע תבלי תרומה מועטין, וכי אכיל מן המקפה פרס — לא אכל מן התבלין כזית עד דאכל מן המקפה טפי מאכילת פרס. ובטפי לא מצטרף כזית, ואין כאן אכילת תרומה בטומאה. אבל ראשון ושני אין נאכל בנזיד הדמע, דאפילו בחולין מהני שני. ועוד, דשני פסיל ליה לתרומה דפתיכא ביה. כך שמעתי. וקשיא לי: מכל מקום, היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה? והא מוזהר הוא מלפסול את גופו, דאמרינן בפרק שמיני דיומא (פ,ב): "אל תטמאו בהם ונטמתם בם" — מכאן לטומאת גוייה דאורייתא! ואפילו למאן דאמר דרבנן — איסורא מיהא איכא! ועוד, לישנא דהתלמוד דפריך: "ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה", משמע דלאו מתבלי תרומה פריך, אלא מדספינן ליה שלישי של חולין! ונראה לי, דבחולין גרידא קאי רישא דמתניתין: הראשון שבחולין כו'. והשלישי נאכל, אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה, והוה ליה שלישי — מותר לאוכלו. והא הכא, כיון דנזיד הדמע הוא — על כרחיך שנעשה על טהרת תרומה בעי למיכליה, והוה ליה חולין שנעשין על טהרת תרומה. ואי אמרת שלישי דידהו פסיל גופא לתרומה, ספינן ליה להאי כהן מידי דפסיל לגופיה, ואתי למיכל תרומה אבתריה? הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בבדי אכילת פרס. הלכך לאו חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא, דאמאי קרית ליה בטהרת תרומה — משום תבלין דפתיכי ביה, הנהו לית בהו כזית תרומה בבדי אכילת פרס דמקפה. הלכך לא בעי למיכלינהו בטהרת תרומה, והוו להו חולין גרידי. **אסור לאכול** — בתרומה. **ומותר ליגע** — והיינו נמי כדעולא, אלא דעולא איירי בשלישי דחולין שנעשו על טהרת תרומה, ורבי (יוחנן) [יונתן] איירי בשלישי דתרומה עצמה. **הני מילי** — דאמרינן: נפסל מלאכול, דמשמע: אבל מותר ליגע — היכא דשלישי שאכל הוה חולין, אבל תרומה לא. ואי מדרבי כו'. אלא קדש מקודש — אלא אם כן היה שלישי של קדש מקודש. דהאי שלישי עביד רביעי בקדש — מעלה היא דרבנן, דהא גבי מעלות ד"חומר בקדש" קתני להו (חגיגה כ,ב) בחמש מעלות אחרונות, דאמרינן התם (שם כא,ב) דלית להו דררא דטומאה מדאורייתא, וכי תקינו רבנן — בשלישי דקדש מקודש הוא דתקון. ואף על גב דמייתינן לה בקל וחומר ממחוסר כיפורים — לאו קל וחומר דאורייתא הוא, דהא משלישי דתרומה הוא דמייתינן, והיא גופה לאו כתיבא בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא. תדע, דהא גבי מעלות תניא. וקל וחומר דכוותיה אמרינן במסכת סוטה בפרק "כשם" (כט,ב) דאמרינן קל וחומר מאוכל הבא מחמת טבול יום דעביד רביעי בקדש, והוא גופיה לאו מכתב כתיב, ולא בקל וחומר אתי. **קדש מקודש** — קדש גמור שקדש גופו, כגון בשר קרבן, וחלות התודה שנשחט הזבח עליהם, ומנחות שקדשו בכלי. אבל שלישי של קדש המקודש בקדושת פה — לא, והכי מפרש בברייתא דמסכת טהרות בפרק קמא. וכיון דלא עביד רביעי — לא פסיל לגברא. וקא סלקא דעתין: וכל שכן חולין שנעשו על טהרת תרומה. **והא לאו קדש מקודש הוא** — וקפסיל ליה לגברא, ואפילו שני נמי עביד ליה! **טומאה היא אצל הקדש** — ושלישי דידיה מספקינן ליה בשני לגבי קדש, ומשום הכי פסיל לגברא. **מדרס לפרושין** — הרי הן אצל פרושין כמדרס הזב דמטמא אדם, והני נמי מטמו להו מדרבנן. **פרושין** — אוכלי חולין בטהרה.

אבל תרומה בנגיעה נמי אסור — אף על גב דאין עושה רביעי, הוה אמינא דאסור ליגע, דגזרינן שלא יבא לאכול. **האוכל** שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש — כמו שאינו עושה רביעי. והא דנקט אוכל ולא נקט מגע, שאינו עושה רביעי אם נגע בקדש — רבותא נקט, דהאוכל חמור ממגע, דהא אוכל את שלישי הוי שני לקדש. ואם תאמר: לענין מאי הוי שלישי? כיון דאוכלו הוי טהור אפילו לאכול בקדש, וגם אם נגע בקדש אינו עושה רביעי! ונראה, דנפקא מינה לכי הא [דתנן] (דתניא) בפרק קמא דטהרות: השרץ מטמא שלשה ופוסל אחד בקדש. באיזה קדש אמרו — בקדש מקודש, כמו חלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח, והמנחות שקדשו בכלי, אבל חלות תודה, ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהם הזבח, ומנחות שלא קדשו בכלי — אינן לא בקדש ולא בחולין, אלא הרי הן כתרומה, והשרץ מטמא בהן שנים ופוסל אחד. והשתא לענין זה יש בהן שלישי, דשוב אין שוחטין עליהם הזבח, ואין מקדשין המנחות בכלי, דתו לא חזו לקדושת הגוף. ואם תאמר: רבי יצחק כמאן? לא כרבי אליעזר ולא כרבי יהושע! דלרבה בר בר חנה, לרבי יהושע אין בהן שלישי כלל. ולעולא, הא דקאמר רבי יהושע: שלישי שני לקדש — היינו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש, אי כרבי רבי אליעזר — הא אמר: שלישי שלישי! ונראה לי, דקסבר רבי יצחק דרבי אליעזר ורבי יהושע לא איירו אלא בשלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, שטהרתה טומאה היא אצל הקדש, אבל אוכלין שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש — טהור לאכול בקדש. ואם תאמר: תקשה מתניתין דטהרות לרבי יצחק, דקתני: שלישי שבתרומה פוסל, ופירשתי לעיל דאיירי בנעשה על טהרת הקדש! ויש לומר, דמסקינן: תנאי היא.

אין לך דבר כו' אלא קדש מקודש בלבד — מה שפירש בקונטרס דרביעי בקדש מעלה דרבנן היא, מדקתני לה בחמש מעלות אחרונות בחומר בקדש, דאמר התם דלית להו דררא דטומאה דאורייתא — אין נראה, דהא חשיב נמי בחמש מעלות אחרונות כלי מצטרף מה שבתוכו לקדש, וצירוף הוי דאורייתא לרבי יוחנן דסוף פרק קמא דפסחים (יט,א). ואפילו רבי חייא בר אבא דפליג עליה התם, ואמר: צירוף דרבנן הוא — הא איהו מוקי לה כרבי עקיבא, ורבי עקיבא סבירא ליה שלישי בחולין דאורייתא, ואם כן רביעי בקדש נמי דאורייתא, דקרי כאן "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". והא דקרי לרביעי בקדש בפרק "כל שעה" (כד,א) מעלה בעלמא — לאו משום דהוי מדרבנן, דהא הביא כפרתו אוכל בקדשים קרי ליה נמי התם מעלה, אף על גב דהוי דאורייתא, כדדרשינן ב"הערל" (יבמות עד,ב). וקאמר נמי התם ד"והבשר" לרבות עצים ולבונה הוי מעלה, ולקמן (חולין לו,א) מוכיח מיניה דחיבת הקדש דמכשרת דאורייתא. והא דאמר בפרק ("כל הפסולים") (זבחים לד) [ביבמות שמאי", זבחים לה,א] גבי "והבשר" לרבות עצים ולבונה לפסולא בעלמא — לאו פסולא בעלמא דרבנן, אלא למימר דלאו למלקות ד"לא יאכל" מרבה ליה, אלא ליפסל מהקרבה קאמר, דמקבל טומאה, ולעולם פסולה דאורייתא. והא דאמר בפרק "חומר בקדש" (חגיגה כא,ב) דחמש אחרונות לית להו דררא דטומאה דאורייתא, רבינו חננאל לא גרס "דאורייתא". ואפילו גרסינן "דאורייתא" הכי פירושו, דכהאי גונא בחולין ליכא דררא דטומאה דאורייתא, דרחוק הוא מטומאה. ומה שמדקדק בקונטרס בפסחים, דלא משכח רביעי בקדש למאן דאמר טומאת משקה לטמא אחרים לאו דאורייתא, ואין אוכל מטמא אוכל, דהיאך יכול לבא לידי רביעי? שרץ כלי, וכלי אוכל, ואוכל משקה — הרי אין כאן אלא שלשה. ואין זה קושיא, דמשכחת ליה שפיר על ידי עצים ולבונה. ואף על גב דריש לקיש מיבעי ליה לקמן אי מהני חיבת הקדש למימי ביה ראשון ושני, ההוא אמורא דאמר בפסחים דאין אוכל מטמא אוכל סבר דמונין בו ראשון ושני, וריש לקיש סבר דאוכל מטמא אוכל. **בחולין** שנעשו על טהרת תרומה ואמאי הא לאו קדש מקודש הוא — נראה לי, דהאי מקשה סבר דטעמא הוא דהאוכל שלישי שני הוי, משום דכיון דלא נזהר לשומרו מליטמא וליגע בשני — איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון. וסבר בעולא, דבנעשו על טהרת הקדש נמי שלישי שני מהאי טעמא, ולית ליה דטהרתה של תרומה טומאה היא אצל קדש, אלא שמירת תרומה חשיבא לשמירה אצל קדש. ורבי יצחק משני: דוקא בשלישי הנעשה על טהרת תרומה הוי אוכלו שני, דטהרתה טומאה היא אצל הקדש, אבל שלישי הנעשה על טהרת הקדש — הוי אוכלו טהור לאכול בקדש, כמו שאינו עושה רביעי. ולדידיה תרומה טהורה נמי מטמאה קדש. ולהכי קאמר: "מנא תימרא", דממאי דשלישי שני אין להוכיח לפי סברת המקשה. ומייתי מבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש, ואין נראה לו לחלק בין מדרסות לפירי. ורבא משני דיש לחלק, ולא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס. נראה לי.

חולין בטהרה.

שמא

דְּלֵיכָּא כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר רַבִּי: הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל תְּרוּמָה עַצְמָהּ - אָסוּר לֶאֱכוֹל וּמוּתָּר לִינַּע. וְאִיצְטְרִיךְ דְּעוּלָּא וְאִיצְטְרִיךְ דְּרַבִּי יוֹנָתָן; דְּאִי מִדְּעוּלָּא, הָוֶה אָמִינָא: הָנֵי מִילֵּי בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה, אֲבָל תְּרוּמָה - בְּנִגְיעָה נַמִּי אָסוּר, אִיצְטְרִיךְ דְּרַבִּי יוֹנָתָן; וְאִי מִדְּרַבִּי יוֹנָתָן, הָוֶה אָמִינָא: הָנֵי מִילֵּי תְּרוּמָה, אֲבָל חוּלִּין - בַּאֲכִילָה נַמִּי שָׁרֵי, צְרִיכִי. יְתִיב רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ - טָהוֹר לֶאֱכוֹל בַּקֹּדֶשׁ, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה רְבִיעִי בַּקֹּדֶשׁ אֶלָּא קֹדֶשׁ מְקוּדָּשׁ בִּלְבָד. מְתִיב רָמִי בַּר חָמָא: שְׁלִישֵׁי - שֵׁנִי לְקֹדֶשׁ וְאֵין שֵׁנִי לִתְרוּמָה, בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת תְּרוּמָה; אַמַּאי? הָא לָאו קֹדֶשׁ מְקוּדָּשׁ הוּא! אֶמַּר לֵיהּ: הַנַּח לִתְרוּמָה, שֶׁטָּהֳרָתָהּ טוּמְאָה הִיא אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ. וּמְנָא תֵּימְרָא? דְּתָנַן: בִּגְדֵי עַם הָאָרֶץ מִדְּרָס לִפְרוּשִׁין, בִּגְדֵי פְרוּשִׁין מִדְּרָס לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה, בִּגְדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה מִדְּרָס לְקֹדֶשׁ. אֲמַר רָבָא: מִדְּרָסוֹת קָאָמְרַתְּ? שָׁאנֵי מִדְּרָסוֹת,

שמא

שמא תשב עליהן אשתו נדה — אבגדי עם הארץ מדרס לפרושין צריך נמי האי טעמא, דעם הארץ אינו עושה מדרס ולא מטמא בהיסט, כדתנן בהדיא במסכת טהרות בפרק שביעי (משנה ו): הגבנים שנכנסו לבית — אינו טמא אלא מקום רגלי הגבנים. ומה הם מטמאים? אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים, אבל לא המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל, ואם יש עמהן גוי או אשה — הכל טמא. משמע בהדיא דעם הארץ אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא בהיסט. (וב"הנחנקין") [וב"הניזקין"] (גטין סא,ב) נמי פריך גבי מוקף צמיד: וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה! משמע דהוא עצמו אין מטמא בהיסט. וצריך ליתן טעם, דמאי שנא דלענין צינורא שלו עשאוהו כזב שמעיינותיו טמאים, כדמשמע בפרק "בנות כותים" (נדה לג,ב) ובפרק "חומר בקדש" (חגיגה כג,א), ולענין מדרס והיסט לא עשאוהו כזב? ונראה, דטעמא משום דאין גוזרין גזירות על הציבור אלא אם כן רוב הציבור יכולין לעמוד בהם, ובצינורא שלו אפשר ליזהר, אבל חומרא יתירה כגון משכב ומושב בהיסט לא רצו חכמים להחמיר. ובפרק "בנות כותים" (נדה לג,ב) יש להאריך יותר, ולא כאן.

ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן — ואם תאמר: היאך יאכל כהן תרומה, כיון דקדש מעורב בה? ויש לומר: דעל ידי ברירה, שיאמר: "רביעית שאני עתיד להפריש יהא קדש".

תטמא תרומה לקדש — ואם תאמר: שאני הכא ששמרה על טהרת קדש, וממה נפשך, כיון דמהמנית ליה אקדש — מהימן נמי אתרומה! ויש לומר, דסלקא דעתך: כיון דתרומת חבר נמי מטמא קודש, משום דטהרתה טומאה אצל הקדש — לא שייך הכא להימניה לעם הארץ משום שלא יהא בונה במה לעצמו. אי נמי פריך, דהוה ליה למיחש שמא נתן קדש בחבית אחר שנתן בה תרומה.

שחיטה מכשרת ולא דם — וטעמא, משום דמתרת בשר באבילה. וכן פירש בקונטרס.

דם המת אינו מכשיר — פירש בקונטרס: בהמה שמתה מאליה. ובסמוך נמי גבי דם מגפתו אינו מכשיר, פירש כמו כן: דם מכת בהמה. וקשיא לרבינו תם, דאם כן הוה ליה למימר "דם מיתה" "דם מגפתה"! ועוד, דגבי אדם תנן לה במסכת מכשירין (פרק ו משנה ו), והכי איתא התם: אלו מטמאין ומכשירין, זובו ורוקו שכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית דם מן המת ודם הנדה כו', רבי שמעון אומר: דם המת אינו מכשיר. ועוד, דדם מגפתה של בהמה אפילו רבנן מודו דלא מכשיר. דאמר בפרק "חבית" (שבת קמג,ב): לא, אם טמא חלב אשה שלא לרצון, שכן דם מגפתה טמא, יטמא חלב בהמה שלא לרצון, שדם מגפתה טהור? ומסתמא כרבנן אתי, דלא מסתבר לאוקומי כרבי שמעון ולא כרבנן. ועוד, דאי שייך דם חללים בבהמה, מאי שנא גבי אדם דאמר "מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא" דדם מגפתו מכשיר, ומאי שנא גבי בהמה דלא אמרינן? ועוד, דאמרינן בסמוך: רבי חייא סבר דאינה לשחיטה אלא לבסוף, והא דם מכה היא ולא מכשר, והתם כרבנן, דהא מכשר דם שחיטה. ובפרק "העור והרוטב" (חולין קכא,א) אמר: שונין, ישראל בטמאה וגוי בטהורה — צריכי מחשבה (בה) והכשר ממקום אחר. ואמאי לא מכשר מטעם דם חללים? מידהו, פירש בקונטרס שם דלא מקרי דם חלל אלא על ידי גיסטרא ומצואר, כדקאמר בסוטה [מה,ב]: "לתת אותה על חללי צוארי רשעים" [יחזקאל כא]. ואין נראה, דהא לצד בית השחיטה הוא דאיקרי צואר כדמשמע בפרק קמא (חולין יט,ב). לכך נראה לרבינו תם, דכולה שמעתתא איירי באדם דשייך ביה דם חללים, ולא בבהמה. **לשמעינן** דם השחיטה וכל שכן דם המת — ואם תאמר: ומאי כל שכן? דמה ענין זה אצל זה, הא מתרי קראי נפקי לרבנן, דם המת — מ"דם חללים ישתה", ודם שחיטה — מ"תשפכנו כמים"! וכן קשה בסמוך גבי דם מגפתו! ויש לומר: דסלקא דעתך דאפילו לרבנן, אי לאו דנפקא לן שחיטה מ"תשפכנו כמים" הוה אמינא דדם חללים דוקא מכשיר, דהיינו שנהרג ולא מת מאליו, דלא אמרינן: מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות, דאין לך בו אלא חידושו, דלא מצינו דם מכשיר אלא דם חללים. אבל השתא דדם שחיטה מכשיר — לא הוי חידוש מאי דמכשיר דם חללים, ואמרינן: מה לי קטלה בו' וכן בסמוך. **למישרי** דמן דפסולי המוקדשין — ולרבי אבהו דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים כא,ב) ד"לא תאכלו" משמע איסור הנאה, איצטריך למישרי כל דם. והכא נקט פסולי המוקדשין — משום דחזקיה דפליג עליה ואמר ד"לא תאכלו" לא משמע ליה איסור הנאה. והוה מצי נמי למימר דאצטריך קרא לדם בהמה דלא בעי כסוי, כדאמרינן בריש "בסוי הדם" (חולין פד,א). ואומר רבינו יצחק: אף על גב דאין היקש למחצה — לא מסתבר ליה לרבי שמעון מ"תשפכנו כמים" אלא לענין שפיכה, דלא בעי קבורה ולא כסוי. אבל הכשר לא שייך מידי לשפיכה.

סלקא

שְׁמָא תֵּשֵׁב עֲלֵיהֶן אִשְׁתּוֹ נִדָּה, אֲבָל בְּפֵירֵי לָא אָמְרִינַן. וְרַבִּי יִצְחָק בְּפֵירֵי נַמִּי אָמַר. מְתִיב רַבִּי יִרְמְיָה מִדִּיפְתִּי: וּמִי אָמְרִינַן בְּפֵירֵי? וְהָתְנַן: אִם אָמַר "הִפְרַשְׁתִּי לְתוֹכָהּ רְבִיעִית קֹדֶשׁ" - נֶאֱמָן, וְלָא קָא מְטַמֵּא לֵיהּ תְּרוּמָה לַקֹּדֶשׁ; וְאִי אָמְרַתְּ: טָהֳרָתָהּ טוּמְאָה הִיא אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ, תְּטַמֵּא תְּרוּמָה לַקֹּדֶשׁ! אֲמַר לֵיהּ: טוּמְאָה בְּחִבּוּרִין קָאָמְרַתְּ? טוּמְאָה בְּחִבּוּרִין שָׁאנֵי, דְּמִגּוֹ דְּמְהֵימַן אַקֹּדֶשׁ - מְהֵימַן נַמִּי אַתְּרוּמָה. מְתִיב רַב הוֹנָא בַּר נָתָן: הַשֵּׁנִי שֶׁבְּחוּלִּין מְטַמֵּא מַשְׁקֶה חוּלִּין וּפוֹסֵל אוֹכְלֵי תְּרוּמָה, וְהַשְּׁלִישִׁי מְטַמֵּא מַשְׁקֶה קֹדֶשׁ וּפוֹסֵל אוֹכְלֵי קֹדֶשׁ, בְּחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ! - תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא: חוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת קֹדֶשׁ - חֲרֵי הֵן כְּחוּלִּין; רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הֲרֵי הֵן כִּתְרוּמָה, לְמַטֵּא שְׁנַיִם וְלִפְסוֹל אֶחָד. "רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּכְשְׁרוּ בְּשְׁחִיטָה". אָמַר רַב אַסִי, אוֹמֵר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן: שְׁחִיטָתוֹ מַכְשֶׁרֶת, וְלֹא דָּם. לֵימָא מְסַיַּע לֵיהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּכְשְׁרוּ בְּשְׁחִיטָה; מַאי לָאו בְּשְׁחִיטָה וְלֹא בְּדָם? - לָא, אַף בְּשְׁחִיטָה. - תָּא שְׁמַע, אָמַר לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי הַדָּם מַכְשִׁיר? וַהֲלֹא שְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת! - הָכִי קָאָמַר לָהֶן: וְכִי דָּם בִּלְבָד מַכְשִׁיר? אַף שְׁחִיטָה נַמִּי מַכְשֶׁרֶת. תָּא שְׁמַע, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: דַּם הַמֵּת אֵינוֹ מַכְשִׁיר; מַאי לָאו הָא דַּם שְׁחִיטָה מַכְשִׁיר? - לָא, הָא דַּם חֲלָלִים מַכְשִׁיר. - אֲבָל דַּם שְׁחִיטָה מַאי, לָא מַכְשִׁיר? לִישְׁמַעֲינַן דַּם שְׁחִיטָה וְכָל שֶׁכֵּן דַּם הַמֵּת! - דַּם הַמֵּת אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: מַה לִּי קַטְלֵיהּ אִיהוּ מַה לִּי קַטְלֵיהּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, קָא מַשְׁמַע לָן. תָּא שְׁמַע, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: דַּם מַגֵּפָתוֹ אֵינוֹ מַכְשִׁיר; מַאי לָאו הָא דַּם שְׁחִיטָה מַכְשִׁיר? - לָא, הָא דַּם חֲלָלִים מַכְשִׁיר. - אֲבָל דַּם שְׁחִיטָה מַאי, לָא מַכְשִׁיר? לִישְׁמַעֲינַן דַּם שְׁחִיטָה וְכָל שֶׁכֵּן דַּם מַגֵּפָתוֹ! - דַּם מַגֵּפָתוֹ אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: מַה לִּי קַטְלֵיהּ כּוּלָּהּ מַה לִּי קַטְלֵיהּ פַּלְגָא. וּמַאי שְׁנָא דַּם חֲלָלִים דְּמַכְשִׁיר? דְּכִתְיב: "וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה", דַּם שְׁחִיטָה נַמִּי כְּתִיב: "תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם"! - הַהוּא לְמִישְׁרֵי דָּמָן דִּפְסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין בַּהֲנָאָה הוּא דְּאָתָא;

סלקא

שמא תשב — שמא ישבה. ואף על גב דאוכלי תרומה מזדהרי בה שפיר, מיהו לגבי קדש לא הויא שמירה, וחיישינן, הואיל וטומאה מצויה היא. **אבל בפירי** — דאין טומאתן מצויה, הויא שמירת תרומה שמירה לקדש למאי דנטריה, דאם כן, תרומה טהורה נמי תימא דמטמאה קודש. **אם אמר הפרשתי לתוכה כו'** — ב"חומר בקדש" (חגיגה כד,ב) תנן: ביהודה נאמנין עמי הארץ על טהרת יין לנסכים, אם אמרו טהורין הן. והימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו. אבל על התרומה אין נאמנין אלא בשעת הגיתות והבדים. עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין דתרומה — הרי זה לא יקבל הימנו, ואם אמר לו: הפרשתי לתוך חבית זה רביעית לנסכים — נאמן על כולם, ומקבלם כהן ושותה. **בחיבורין** — ששניהם בכלי אחד תמיד. **מטמא משקה חולין** — כדאמרן לעיל (חולין לד,א) דעביד להו תחלה. **והשלישי** — שבחולין. **בחולין שנעשו כו'** — כלומר, באלו חולין אמרו — כשנעשה על טהרת הקדש. וקתני דעביד רביעי בקדש! הרי הן בחולין — ואין באין לכלל שלישי. **הרי הן כתרומה** — כדמפרש: לטמא שנים ולפסול אחד. כלומר, הראשון והשני טמא בהן, והשלישי פסול, ואינו טמא לעשות רביעי אפילו בקדש. וכיון דאשמועינן בדידהו דלא שייך בהו רביעי — תו לא מיקרי שלישי דידהו "טמא", אלא "פסול", ולא עביד רביעי בקדש. והאי תנא סבירא ליה כרבי יצחק, ותנא דמתניתין קמייתא פליג עליה, כדקתני: ופוסל אוכלי קדש. **שחיטה מכשרת** — את הבשר לטומאה דמשויא ליה אוכלא. **ולא כדם** — ונפקא מינה, דאילו נפל דם שחיטה על הזרעים — לא הוכשרו, דלא מיקרי דם שחיטה משקה. **אף בשחיטה** — היכא דליכא דם. ולעולם כי איכא דם נמי מכשיר את הזרעים. **דם המת** — בהמה שמתה מאליה. **דם חללים** — שנהרגה. ולקמיה מפרש טעמא. **לשמעינן דם שחיטה דלא מכשר** — ואף על גב דאיתקוש למים, דכתיב: "על הארץ תשפכנו כמים" [דברים יב]. **סלקא דעתך אמינא** — דם המת עדיף, דהוי כדם חללים, דמה לי קטלה איהו כולה. אבל דם שחיטה לא מיקרי חלל אלא זבוח. **מגפתו** — לשון (תהלים צא) "פן תגוף באבן רגלך", כלומר דם מכת בהמה. **אינו מכשיר** — דלא מיקרי משקה אלא דם חללים, דכתיב "ישתה". **דפסולי המוקדשין** — לאחר שנפדו, מה מים מותרים בהנאה — אף דם פסולי המוקדשין מותרים בהנאה. דהאי קרא בפסולי המוקדשין מוקמינן ליה בספרי.

הואיל

הואיל ואסירי בגיזה ועבודה — דכתיב ׳דברים יב׳: ״תזבח״ — ולא גיזה, ״בשר״ — ולא חלב, בפרק שני דבכורות (טו,א). **פרט לדם קילוח** — שמקיז את הבהמה, בתחלה הדם שותת בטיפה אחת או שתים, ואחר כך הוא מקלח, ואחר כך הוא משחיר, והכי קיימא לן בכריתות (כב,א). ותניא התם: איזהו דם היקז שהנפש יוצאה בו — מטיפה המשחרת ואילך, אבל דם קילוח לא הוי דם הנפש. **את הזרעים** — לישנא דקרא נקט, ״וכי יותן מים על זרע״ (ויקרא יא). **והתיז** — בתחלת שחיטה. **על הדלעת** — תלושה של תרומה. **רבי חייא אומר תולין** — לקמיה מפרש מאי ״תולין״. **באו ונסמוך על דברי רבי שמעון** — שהוא מסייע את רבי חייא שאמר: אין דם מכשיר, והוה ליה רבי יחיד במקום שנים. **היכא דאיתיה לדם** — על הדלעת עד גמר שחיטה, שלא נתקנח. **דמכשיר** — דדם שחיטה הוא, ואיתקש למים. **אינה לשחיטה אלא לכסוף** — וכשנתקנח קודם סימן שני עדיין לא היה קרוי דם שחיטה, אלא דם מגפתו. **תלוי הדבר** — אי הוי הכשר אי לא. **לרבי שמעון לא מכשיר** — לעולם, ואינו מסייע את רבי חייא! **בנתקנח** — דפליגי ביה רבי ורבי חייא. **מיהא** — מסייע ליה לרבי שמעון, דבין למר ובין למר לא מכשרא. לעולם משמע — עד שיבא אליהו ויודיענו. ולא תני תנא תולין הדבר שגמרו מוכיח עליו. **לא אוכלין ולא שורפין** — אם נתקנח קודם גמר שחיטה ואחר כך נגעה טומאה בזרעים. **והכי קאמר רבי** — גירסא דלא צריכה היא. **צריד של מנחות** — קורטי קמח הצבור במנחה, ואין שמן נכנס לתוכו. ״צריד״ לשון יבש, ודוגמתו בראש השנה (כז,ב): היה קולו דק או עב או צרוד. קיימא לן דחיבת הקדש מכשרת, דתניא: ״והבשר״ — לרבות עצים ולבונה, כדלקמן [עמוד ב]. **מונין בו ראשון ושני** — כלומר, אם נטמא מטמא אחרים או לא. **לאפסולי גופיה** — ליתסר באכילה. **אבו ריש לקיש** — דבעי לה, לא ידע להאי קרא דהכשר על ידי מים הוא? **ריש לקיש** — בקדשים מיבעי ליה, אי הויא חיבת הקדש כהכשר מים בחולין או לא. ומהדר גמרא לשנויי: ורבי אלעזר נמי, דפשיט ליה ניהליה — מיתורא דקרא פשטיה ניהליה.

לאו סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא: הוֹאִיל וַאֲסִירִי בִּגִּיזָּה וַעֲבוֹדָה - דָּמָן לִבָּעֵי קְבוּרָה, קָמַשְׁמַע לָן. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: ״וְדָם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה״ - פָּרַט לְדַם קִילּוּחַ, שֶׁאֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים. תָּנוּ רַבָּנָן: הַשּׁוֹחֵט וְהִתִּיז דָּם עַל הַדְּלַעַת - רַבִּי אוֹמֵר: הוֹכְשַׁר, רַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר: תּוֹלִין. אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: מֵאַחַר שֶׁרַבִּי אוֹמֵר הוֹכְשַׁר, וְרַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר תּוֹלִין, אָנוּ עַל מִי נִסְמוֹךְ? בֹּאוּ וְנִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת וְלֹא דָם. אֲמַר רַב פַּפָּא: הַכֹּל מוֹדִים, הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ לְדָם מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף - כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמַכְשִׁיר. כִּי פְּלִיגִי - בְּנִתְקַנַּח הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן; רַבִּי סָבַר: יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, וְהַאי דַּם שְׁחִיטָה הוּא; רַבִּי חִיָּיא סָבַר: אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, וְהַאי דַּם מַכָּה הוּא, וּמַאי תּוֹלִין? תּוֹלִין הַדָּבָר עַד גְּמַר שְׁחִיטָה, אִי אִיתֵיהּ לְדָם בְּסוֹף שְׁחִיטָה - מַכְשִׁיר, וְאִי לָא - לָא מַכְשִׁיר. - וּמַאי ״בֹּאוּ וְנִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן״? לְרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא מַכְשִׁיר, לְרַבִּי חִיָּיא מַכְשִׁיר! - בְּנִתְקַנַּח מִיהוּ אַשְׁוֵי לַהֲדָדֵי, מָר לָא מַכְשִׁיר וּמָר לָא מַכְשִׁיר; הָוָה לֵיהּ רַבִּי חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם. רַב אַשִׁי אָמַר: ״תּוֹלִין״ - לְעוֹלָם מַשְׁמַע, וְנִתְקַנַּח לְרַבִּי חִיָּיא סַפּוּכֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף אוֹ אֵינָהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא בַּסּוֹף, וּמַאי ״תּוֹלִין״? לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׂוֹרְפִין. - וּמַאי ״בֹּאוּ וְנִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן״? לְרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא מַכְשִׁיר, לְרַבִּי חִיָּיא סְפֵיקָא! - לְעָנְיַן שֶׁרֵיפָה מִיהוּ שָׁוֵי לַהֲדָדֵי, מָר לָא שָׁרֵפֵיהּ וּמָר לָא שָׁרֵפֵיהּ; הָוָה לֵיהּ רַבִּי חַד, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם, וְהָכִי קָאָמַר: בְּגוֹן זֹאת תּוֹלִין, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׂוֹרְפִין. בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: צָרִיד שֶׁל מְנָחוֹת, מוֹנִין בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אוֹ אֵין מוֹנִין בּוֹ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי? כִּי מְהַנְּיָא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ - לְאַפְסוּלֵי גּוּפֵיהּ, לְמֵימְנָא בֵּיהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי - לָא, אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא? אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תָּא שְׁמַע: ״מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל״ וְגוֹ', אוֹכֶל הַבָּא בַּמַּיִם - הוֹכְשַׁר, אוֹכֶל שֶׁאֵינוֹ בָּא בַּמַּיִם - לֹא הוֹכְשַׁר. - אַטּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לֵית לֵיהּ אוֹכֶל הַבָּא בַּמַּיִם? - רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הָכִי קָמִיבָּעֲיָא לֵיהּ: חִבַּת הַקֹּדֶשׁ, כְּאוֹכֶל הַבָּא בַּמַּיִם דָּמֵי אוֹ לָא? רַבִּי אֶלְעָזָר נָמֵי מִיתְּוֹרֵי קְרָאֵי קָאָמַר, מִכְּדֵי כְּתִיב: ״וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זָרַע״, ״מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל״ לָמָּה לִי?

סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה כו׳ — תימה: הא גיזה עצמה שריא כשעבר וגזז, ד״תזבח״ ולא תגוז קאמר, כדתנן בפרק ״הלוקח בהמה״ (בכורות כה,א): שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו, עקביא בן מהללאל מתיר. ובתלוש נמי פליגי, כדמוכח התם בסוף פירקין (כו,א). ואפילו רבנן דאסרי, מפרש התם בגמרא: גזירה משום דלמא אתי לאשהויי, אבל מדאורייתא שרי. אם כן, אפילו דם שיצא מחיים קודם שחיטת הרוב למה יאסר? וכל שכן אחר שחיטה, דאז שרי אפילו לגוז, כדמשמע בפרק שני דבכורות (טו,ב)! ויש לומר: דסלקא דעתך למיסר דם משום דדרשינן: ״בשר״ — ולא חלב, והוא הדין דהוה דרשינן: ולא דם. ולא דמי לגיזה דשריא, דגיזה מ״תזבח״ נפקא, דמשמע: תזבח ולא תגוז, אבל כאן — ״ואכלת בשר״ כתיב, משמע: בשר — ולא חלב ודם, ולאסור אף בהנאה אתא. אף על גב דאין הדרשה מיושבת על דם כמו על חלב דשרי באכילה, מכל מקום דם נמי בר אכילה הוא. והא דלא מייתי הכא ״בשר״ ולא חלב — רישא דמילתא נקט. אי נמי, הכי פירושו: הואיל ואסירי בגיזה ועבודה, ואפילו לענין מלקות, כמו קודם שנפסלו, כדתנן (בכורות טו,ב): הגוזז והעובד — סופג את הארבעים. וכיון דהחמירה תורה כל כך, ראוי לדרוש נמי: בשר ולא דם. וכן משמע בפרק קמא דבכורות (ו,ב) דלאיסור חלב אתא קרא, ולא לאסור לחלוב. דבעי למידק מיניה דחלב חולין שרי, מדאצטריך לאסור חלב בפסולי המוקדשין מ״בשר״ ולא חלב. **ודם** חללים ישתה פרט לדם קילוח — פירש הקונטרס, ד״דם חללים״ משמע שהיא נעשית חלל ממנו, ודם קילוח אין הנפש יוצאה בו, אלא מטיפה המשחרת ואילך, שהוא אחר הקילוח. וקשה: דבכריתות (כב,א) משמע דלמאן דאמר מטיפה המשחרת ואילך לא אתא למעוטי דם הקילוח! והכי איתא התם בפרק ״דם שחיטה״ (שם) איתמר: איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו? ר׳ יוחנן אמר: כל זמן שמקלח, וריש לקיש אמר: מטיפה המשחרת ואילך. מיתיבי: איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו — כל זמן שמקלח, יצא דם התמצית מפני שהוא שותת. מאי לאו אפילו ראשון ואחרון? לא, למעוטי טיפה המשחרת. ואי לריש לקיש למעוטי דם קילוח קאתי, לעולם תקשי ליה ברייתא! אלא לכולי עלמא דם קילוח נשמה יוצאה בו. ודם הקזה, בתחלה יוצא שחור ואחר כך יוצא אדום, הכל בלא קילוח, ולבסוף מקלח, ואחר הקילוח מתמעט ושותת ויורד בסמוך. ו״כל זמן שמקלח״ דקאמר ר׳ יוחנן — היינו אמצעי, ולריש לקיש הוי דם שהנשמה יוצאה בו משכלה המשחיר ומתחיל להאדים, אף על גב שעדיין אינו מקלח. והשתא פריך לריש לקיש מברייתא דקתני: יצא דם התמצית מפני שהוא שותת, והכא נמי שותת! ומשני: לא, למעוטי דם המשחיר. והכא לגבי הכשר זרעים לכך אינו מכשיר — משום ד״דם חללים״ כתיב, ולא מיקרי דם חלל אלא אותו שיוצא אחר מיתה, שנעשה כבר חלל, פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה. וכן פירש בקונטרס בכריתות (כב,א). ודם שחיטה הוי איפכא, דלא חשיב דם שחיטה אלא דם שהנשמה יוצאה בו, אבל לאחר מיתה אינו קרוי דם. כדאמר בפרק קמא דפסחים (טז,ב): והרי דם התמצית שנשפך כמים ואינו מכשיר! אמר ליה: הנח לדם התמצית, דאפילו בחולין נמי לא מכשיר, דאמר קרא: ״כי הדם הוא הנפש״ — דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם וכו׳. **צריד** של מנחות מונין בו׳ — פירש בקונטרס: קורטי קמח הצבורין במנחה, ואין שמן נכנס לתוכו. ואם תאמר: ויצטרף כלי לענין הכשר כאילו הוכשר כולו, כמו שמצרף לענין טומאה, מדכתיב ״כף אחת״ דרשינן: עשה הכתוב לכל מה שבכף אחת [פסחים יט,א]! דמנחה נבללת בכלי שרת, כדמוכח בפרק קמא דמנחות (ט,א), דאמר רבי יוחנן: בללה זר — כשרה, חוץ לחומת העזרה — פסולה. ומפרש טעמא, דכיון דקדושת כלי היא, נהי דכהונה לא בעי, פנים מיהא בעיא. ועוד, דלא שייך חיבת הקדש אלא היכא שנתקדש בכלי שרת, כדמוכח בריש ״המנחות והנסכים״ (שם קא,א) דקאמר: עצים כל כמה דלא משפי להו בגיזרין לא מתכשרי, ולבונה נמי כל כמה דלא מקדש בכלי לא מתכשרא. והא דאמר בההיא פירקא (קב,ב) גבי פרה דמיטמא, אף על גב דכל העומד לשרוף כשרוף דמי והויא כעפרא, משום דחיבת הקדש משויא ליה אוכל, והתם ליכא קדוש כלי — שאני פרה, הואיל ועשו בה שחיטה והזאה כעין קרבן, וגם משום חומרא דפרה, החמירו שתהני בה חיבת הקדש! ויש לומר: דמיירי הכא בשלא נתן עדיין שמן במנחה בתחלה כשהסולת בביסה. וכמאן דאמר מדת יבש נתקדשה, והויא מנחה קדושה בלא שמן, או במנחת חוטא או במנחת קנאות, דליכא שמן, ונתקדש הסולת בכלי ולא נתן בו מים כלל. ומיהו לשון ״צריד״ משמע: מקצתה לחה ומקצתה יבשה. והוא הדין דהוה מצי למיבעי בבשר קדש שלא בא במים, דדם קדשים לא מכשיר.

חד במת וחד בשרץ וצריכי — והוא הדין דהוה מצי למימר: חד בנבלה וחד בשרץ, וצריכי, דנבלה חמירא משרץ לענין משא, ושרץ חמור מנבלה דשיעורו בכעדשה. אבל קצת קשה: במת דמטמא טומאת שבעה, מנא לן דבעי הכשר, כיון דאיכא לאוקמי אידך קרא בנבלה? ואומר הרב רבינו יצחק, דכיון דתרוייהו בשרץ כתיבי, איכא לאוקומי ב"אם אינו ענין" לכל הטומאות. ואם תאמר: נילף מת ושרץ מהדדי בגזירה שוה ד"בגד ועור", כדילפינן בפרק "במה אשה" (שבת סד,א) לענין קילקי וחבק! ויש לומר: דלא ילפינן מ"בגד ועור" אלא לענין בגד, דחשוב בגד בזה כמו זה, אבל לענין הכשר לא שייך למילף בגזירה שוה זו. ובפרק קמא דפסחים (טז,א) מייתי עוד קרא שלישי: "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא", ומאי "יטמא" — הכשר. ומפרש: חד בתלושין וחד במחוברין, וצריכי. ואין צריך למת ושרץ לכל חד וחד תרי קראי משום תלושין ומחוברין, דכיון דגלי קרא בחד דאין חילוק בין תלושין למחוברים — הוא הדין באידך. **ואי** אשמועינן במת כו' — לא היה צריך לצריכותא זו, דקראי בשרץ כתיב. אלא אורחא דגמרא לפרש כאילו חד במת בהדיא, כיין שמוצא לעשות צריכותא בתרוייהו.

מתיב רב יוסף רבי שמעון אומר הוכשרו בשחיטה — מדרבנן לא פריך, דאמרי דם מכשיר, דהכשר דם חשוב כהכשר מים ויין, שהכל משקה. ואם תאמר: אם כן, מאי פריך מהבוצר לגת? הא התם נמי הוה טעמא כאילו הוכשר ביין, כדמפרש בפרק קמא דשבת (יז,א); שמא יבצרנו בקופות מזופפות! ויש לומר, דהכי קאמר: כיון דמדאורייתא לא אשכחנא הכשר בלא משקה, בבוצר לגת דאזיל לאיבוד ולא חשיב משקה — לא הוה להו לרבנן למגזר שמא יבצרנו כו'. אבל אם אשכחנא מדאורייתא הכשר בלא משקה בשום מקום, ניחא. **אלא** שאין מכשירין — הוה מצי למימר דאיתכשר במים מחוברין. דטעמא דרבי יוסי ברבי חנינא דאמר: משקי בי מטבחיא אין מכשירין — משום דהוו תלושין. וקסבר דתלושין לא מכשרי מדאורייתא, דדריש "כל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא" כמאן דאמר בפרק קמא דפסחים (טז,א) יטמא ממש, וליכא אלא חד קרא בהכשר, ומסתבר ליה לאוקמא במחוברין טפי מבתלושין, ובעזרה אוקמי אדאורייתא.

וכי תימא תרגמא אדם והא משקי קאמר — עיקר דיוקא [לאו] מדקתני "משקי" ביו"ד, דמנא לן? דלמא כתיבא "משקה" בה"א. אלא א"דכן" סמיך, דמשמע לשון רבים. וגבי מחט שנמצאת בבשר בסוף פרק קמא דפסחים (כ,א) נמי לא בעי לשנויי: תרגמא אדם, משום הך פירכא. אבל התם לעיל (טז,א) בההוא פירקא משני: תרגמא אדם, ולא חייש אהך קושיא. ומפרש: משקין דעלמא, כמו בפרק "האומר" בקדושין (סד,ב) דאמר: מאי "בוגרות" — בוגרות דעלמא.

ועדיין משקה טופח עליה — פירש הקונטרס: ונופל מן העור לבשר. וקשיא לפירושו: דאם כן הוו תלושין, ושמואל סבר בפרק קמא דפסחים (טז,א) דתלושין לא מכשרי, דהא דריש "יטמא" — יטמא ממש, וליכא אלא חד קרא דיוקא דמשקי ביו"ד, ומשמע דאפילו מחוברין לא מכשרי, ואפילו הכי מנינן, והוא הדין לחיבת הקדש בקדשים. **מדרבנן** — ולא שרפינן עלה תרומה וקדשים אם נגעו בה. **שמאי אומר הוכשר** — דאף על גב דלא ניחא ליה במשקה היוצא מהם, דהא לאיבוד אזלי, גזרינן לה ב"יציאות שבת" (שבת יז,א) שמא יבצרנו בקופות מזופפות. **הא לאו אוכל הבא במים הוא** — דהא בהאי משקה לא ניחא ליה. **אמר** ליה **רב יוסף לאביי אמינא לך אנא** — לעיל, למיפשט בעיא דריש לקיש ולאותביה לרבי אלעזר, מהוכשרו בשחיטה. **ואמרת לי** — דהאי הוכשר — מדרבנן הוא. **ואמר לך רבי זירא** — מהבוצר לגת, ושנית ליה נמי: מדרבנן. **לריש לקיש נמי** — למימני ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן. **לתלות קמיבעיא ליה** — אי תלינן אי לא תלינן? פשיטא ליה לריש לקיש דלענין איתסרי באבילה מנינא ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן. כי קמיבעיא ליה לשרוף — אי מנינא ביה ראשון ושני מדאורייתא, לשרוף תרומה או קדש אחר שנגע בה. ופרכינן: **מכלל** — דהא פשיטא ליה לריש לקיש לענין איפסולי גופיה דהוי הכשר מדאורייתא ושרפינן ליה, ובנוגע בו הוא דמספקא ליה. **והכשר אשר יגע** — בקדשים כתיב. **במשקי בי מטבחיא** — במים שרחצו בהן הבשר בבית המטבחים בעזרה. **לא** דיין שהן **דכן** — שאין מטמאין, כדאמרינן בפסחים [טז,א] גבי עדותו של יוסי בן יועזר. **וכי תימא תרגמא** — להא דרבי יוסי ברבי חנינא דאמר אין מכשירין. **אדם** — משום דאמרן, דאין נשפך כמים. **של זבחי שלמים** — משום תרתי מילי נקט זבחי שלמים: חדא — דקרא בשלמים קאי. ועוד, דכיון דבשר שלמים ועורן לבעלים — טרח בהו להיות יפין, ומעבירן בנהר סמוך לשחיטתן שיהו נוחין להפשיט, כדאמרינן בפרק "משילין פירות" (ביצה מ,א): משקין ושוחטין את הבייתות, ואמרינן התם דאורח ארעא לאשקויי משום סירכא דמשכא. **טופח עליה** — ונופל מן העור לבשר. **והכשר** — "כל טהור" וגו'. והאי "והכשר" יתירא הוא, דהא רישיה דקרא בבשר משתעי. **לרבות עצים ולבונה** — לקבל טומאת אוכלין. **הכא נמי** — כל קדשים שלא הוכשרו, כגון צריד של מנחות. **לאו למעוטי חיבת הקדש** — דלא הוי בהכשר מים ממש? "וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו" וגו' (ויקרא יא) משתעי בשרצים, ואשמועינן דלא מטמא אוכל אלא בהכשר, ו"מכל האוכל" אתא לאתויי בטומאת מת. ואף על גב דבפרשת שרצים כתיב, אם אינו ענין להם — תנהו ענין לטומאת מת. **ואפילו למימני ביה ראשון ושני** — דהא מתניתין בחולין אוקימנא בשמעתין קמייתא, ובחולין ליכא משום איפסולי גופה לאיתסורי באכילה. **והא לאו אוכל הבא במים הוא** — ואפילו הכי מנינן, והוא הדין לחיבת הקדש בקדשים. **מדרבנן** — ולא שרפינן עלה תרומה וקדשים אם נגעו בה. **שמאי אומר הוכשר** — דאף על גב דלא ניחא ליה במשקה היוצא מהם, דהא לאיבוד אזלי, גזרינן לה ב"יציאות שבת" (שבת יז,א) שמא יבצרנו בקופות מזופפות. **הא לאו אוכל הבא במים הוא** — דהא בהאי משקה לא ניחא ליה. **אמר** ליה **רב יוסף לאביי אמינא לך אנא** — לעיל, למיפשט בעיא דריש לקיש ולאותביה לרבי אלעזר, מהוכשרו בשחיטה. **ואמרת לי** — דהאי הוכשר — מדרבנן הוא. **ואמר לך רבי זירא** — מהבוצר לגת, ושנית ליה נמי: מדרבנן. **לריש לקיש נמי** — למימני ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן. **לתלות קמיבעיא ליה** — אי תלינן אי לא תלינן? פשיטא ליה לריש לקיש דלענין איתסרי באבילה מנינא ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן. כי קמיבעיא ליה לשרוף — אי מנינא ביה ראשון ושני מדאורייתא, לשרוף תרומה או קדש אחר שנגע בה. ופרכינן: **מכלל** — דהא פשיטא ליה לריש לקיש לענין איפסולי גופיה דהוי הכשר מדאורייתא ושרפינן ליה, ובנוגע בו הוא דמספקא ליה. **והכשר אשר יגע** — בקדשים כתיב. **במשקי בי מטבחיא** — במים שרחצו בהן הבשר בבית המטבחים בעזרה. **לא** דיין שהן **דכן** — שאין מטמאין, כדאמרינן בפסחים [טז,א] גבי עדותו של יוסי בן יועזר. **וכי תימא תרגמא** — להא דרבי יוסי ברבי חנינא דאמר אין מכשירין. **אדם** — משום דאמרן, דאין נשפך כמים. **של זבחי שלמים** — משום תרתי מילי נקט זבחי שלמים: חדא — דקרא בשלמים קאי. ועוד, דכיון דבשר שלמים ועורן לבעלים — טרח בהו להיות יפין, ומעבירן בנהר סמוך לשחיטתן שיהו נוחין להפשיט, כדאמרינן בפרק "משילין פירות" (ביצה מ,א): משקין ושוחטין את הבייתות, ואמרינן התם דאורח ארעא לאשקויי משום סירכא דמשכא. **טופח עליה** — ונופל מן העור לבשר. **והכשר** — "כל טהור" וגו'. והאי "והכשר" יתירא הוא, דהא רישיה דקרא בבשר משתעי. **לרבות עצים ולבונה** — לקבל טומאת אוכלין. **הכא נמי** — כל קדשים שלא הוכשרו, כגון צריד של מנחות. אלמא, חיבת הקדש דאורייתא ושורפין עליה. וקמיבעיא ליה לריש לקיש. **מאי**

**לָאו לְמַעוּטֵי חִיבַּת הַקֹּדֶשׁ? - לָא, חַד בְּטוּמְאַת מֵת, וְחַד בְּטוּמְאַת שֶׁרֶץ. וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן טוּמְאַת מֵת - הָתָם הוּא דְּבָעֵי הֶכְשֵׁר, מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה, אֲבָל שֶׁרֶץ דְּמְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה - אֵימָא לָא לִיבָּעֵי הֶכְשֵׁר; וְאִי אַשְׁמְעִינַן שֶׁרֶץ - מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא טוּמְאַת שִׁבְעָה, אֲבָל מֵת דְּמְטַמֵּא טוּמְאַת שִׁבְעָה - אֵימָא לָא לִיבָּעֵי הֶכְשֵׁר, צְרִיכָא. מְתִיב רַב יוֹסֵף, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה; הוּכְשְׁרוּ - וַאֲפִילּוּ לְמִימְנֵי בְּהוּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אַמַּאי? וְהָא לָאו אוֹכֶל הַבָּא בַּמַּיִם הוּא! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם מִדְּרַבָּנַן. אֲמַר רַבִּי זֵירָא, תָּא שְׁמַע: הַבּוֹצֵר לַגַּת - שַׁמַּאי אוֹמֵר: הוּכְשַׁר, הִלֵּל אוֹמֵר: לֹא הוּכְשַׁר, וְשָׁתֵיק לֵיהּ הִלֵּל לְשַׁמַּאי; אַמַּאי? וְהָא לָאו אוֹכֶל הַבָּא בַּמַּיִם הוּא! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם מִדְּרַבָּנַן. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: אָמִינָא לָךְ אֲנָא הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה, וְאַתְּ אָמַרְתְּ לִי: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם; וְאָמַר לָךְ רַבִּי זֵירָא, וְאָמַרְתְּ לֵיהּ: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם; לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ נַמִּי - עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם! אֲמַר לֵיהּ: אַמּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְתְלוֹת קָמִיבָּעְיָא לֵיהּ? כִּי קָא מִיבָּעְיָא לֵיהּ לִשְׁרוֹף. מִכְּלָל דְּחִיבַּת הַקֹּדֶשׁ דְּאוֹרַיְיתָא. מְנָא לָן? אִילֵימָא מִדִּכְתִיב: "וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא", הַאי בָּשָׂר דְּאִתַּכְשַׁר בְּמַאי? אִילֵימָא דְּאִתַּכְשַׁר בְּדָם - וְהָאֲמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְנַיִן לְדָם קָדָשִׁים שֶׁאֵינוֹ מַכְשִׁיר? שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תֹאכְלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם", דָּם הַנִּשְׁפָּךְ כַּמַּיִם מַכְשִׁיר, שֶׁאֵינוֹ נִשְׁפָּךְ כַּמַּיִם אֵינוֹ מַכְשִׁיר! אֶלָּא דְּאִיתַּכְשַׁר בְּמַשְׁקֵי בֵּית מִטְבַּחֲיָא - וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַשְׁקֵי בֵּית מִטְבַּחֲיָא, לֹא דַיָּין שֶׁהֵן דָּכָן אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְשִׁירִין! וְכִי תֵּימָא, תַּרְגְּמָא אָדָם - וְהָא "מַשְׁקֵי" קָאָמַר! אֶלָּא לָאו דְּאִתַּכְשַׁר בְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ. - וְדִלְמָא כְּדַרְבִּ יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה לוֹ פָּרָה שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים וְהֶעֱבִירָהּ בַּנָּהָל, שְׁחָטָהּ וְעָדַיִן מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ עָלֶיהָ! - אֶלָּא מִסֵּיפָא: "וְהַבָּשָׂר" - לְרַבּוֹת עֲצִים וּלְבוֹנָה; עֲצִים וּלְבוֹנָה בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ?! אֶלָּא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשֶׁרָא לְהוּ וּמְשַׁוֵּיא לְהוּ אוֹכֶל, הָכָא נַמִּי - חִבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשֶׁרְתָּהּ; מַאי?

חד בְּטוּמְאַת מֵת וְחַד בְּטוּמְאַת שֶׁרֶץ. וּצְרִיכִי דְּאִי אַשְׁמְעִינַן טוּמְאַת מֵת - הָתָם הוּא דְּבָעֵי הֶכְשֵׁר מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה, אֲבָל שֶׁרֶץ דְּמְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה - אֵימָא לָא לִיבָּעֵי הֶכְשֵׁר; וְאִי אַשְׁמְעִינַן שֶׁרֶץ - מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא טוּמְאַת שִׁבְעָה, אֲבָל מֵת דְּמְטַמֵּא טוּמְאַת שִׁבְעָה - אֵימָא לָא לִיבָּעֵי הֶכְשֵׁר, צְרִיכָא. מְתִיב רַב יוֹסֵף, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה; הוּכְשְׁרוּ - וַאֲפִילּוּ לְמִימְנֵי בְּהוּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אַמַּאי? וְהָא לָאו אוֹכֶל הַבָּא בַּמַּיִם הוּא! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם מִדְּרַבָּנַן. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: אָמִינָא לָךְ אֲנָא הוּכְשְׁרוּ בִּשְׁחִיטָה, וְאַתְּ אָמַרְתְּ לִי: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם; וְאָמַר לָךְ רַבִּי זֵירָא, וְאָמַרְתְּ לֵיהּ: עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם; לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ נַמִּי - עֲשָׂאוּהוּ כְּהֶכְשֵׁר מַיִם! אֲמַר לֵיהּ: אַמּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְתְלוֹת קָמִיבָּעְיָא לֵיהּ? כִּי קָא מִיבָּעְיָא לֵיהּ לִשְׁרוֹף. מִכְּלָל דְּחִיבַּת הַקֹּדֶשׁ דְּאוֹרַיְיתָא. מְנָא לָן? אִילֵימָא מִדִּכְתִיב: "וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא", הַאי בָּשָׂר דְּאִתַּכְשַׁר בְּמַאי? אִילֵימָא דְּאִתַּכְשַׁר בְּדָם - וְהָאֲמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְנַיִן לְדָם קָדָשִׁים שֶׁאֵינוֹ מַכְשִׁיר? שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תֹאכְלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם", דָּם הַנִּשְׁפָּךְ כַּמַּיִם מַכְשִׁיר, שֶׁאֵינוֹ נִשְׁפָּךְ כַּמַּיִם אֵינוֹ מַכְשִׁיר! אֶלָּא דְּאִיתַּכְשַׁר בְּמַשְׁקֵי בֵּית מִטְבַּחֲיָא - וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַשְׁקֵי בֵּית מִטְבַּחֲיָא, לֹא דַיָּין שֶׁהֵן דָּכָן אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְשִׁירִין! וְכִי תֵּימָא, תַּרְגְּמָא אָדָם - וְהָא "מַשְׁקֵי" קָאָמַר! אֶלָּא לָאו דְּאִתַּכְשַׁר בְּחִבַּת הַקֹּדֶשׁ. - וְדִלְמָא כְּדַרְבִּ יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה לוֹ פָּרָה שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים וְהֶעֱבִירָהּ בַּנָּהָל, שְׁחָטָהּ וְעָדַיִן מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ עָלֶיהָ! - אֶלָּא מִסֵּיפָא: "וְהַבָּשָׂר" - לְרַבּוֹת עֲצִים וּלְבוֹנָה; עֲצִים וּלְבוֹנָה בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ?! אֶלָּא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשֶׁרָא לְהוּ וּמְשַׁוֵּיא לְהוּ אוֹכֶל, הָכָא נַמִּי - חִבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשֶׁרְתָּהּ; מַאי?

חד במת וחד בשרץ וצריכי — והוא הדין דהוה מצי למימר: חד בנבלה וחד בשרץ, וצריכי, דנבלה חמירא משרץ לענין משא, ושרץ חמור מנבלה דשיעורו בכעדשה. אבל קצת קשה: במת דמטמא טומאת שבעה, מנא לן דבעי הכשר, כיון דאיכא לאוקמי אידך קרא בנבלה? ואומר הרב רבינו יצחק, דכיון דתרוייהו בשרץ כתיבי, איכא לאוקומי ב"אם אינו ענין" לכל הטומאות. ואם תאמר: נילף מת ושרץ מהדדי בגזירה שוה ד"בגד ועור", כדילפינן בפרק "במה אשה" (שבת סד,א) לענין קילקי וחבק! ויש לומר: דלא ילפינן מ"בגד ועור" אלא לענין בגד, דחשוב בגד בזה כמו זה, אבל לענין הכשר לא שייך למילף בגזירה שוה זו. ובפרק קמא דפסחים (טז,א) מייתי עוד קרא שלישי: "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא", ומאי "יטמא" — הכשר. ומפרש: חד בתלושין וחד במחוברין, וצריכי. ואין צריך למת ושרץ לכל חד וחד תרי קראי משום תלושין ומחוברין, דכיון דגלי קרא בחד דאין חילוק בין תלושין למחוברים — הוא הדין באידך. **ואי** אשמועינן במת כו' — לא היה צריך לצריכותא זו, דקראי בשרץ כתיב. אלא אורחא דגמרא לפרש כאילו חד במת בהדיא, כיון שמוצא לעשות צריכותא בתרוייהו.

מתיב רב יוסף רבי שמעון אומר הוכשרו בשחיטה — מדרבנן לא פריך, דאמרי דם מכשיר, דהכשר דם חשוב כהכשר מים ויין, שהכל משקה. ואם תאמר: אם כן, מאי פריך מהבוצר לגת? הא התם נמי הוה טעמא כאילו הוכשר ביין, כדמפרש בפרק קמא דשבת (יז,א); שמא יבצרנו בקופות מזופפות! ויש לומר, דהכי קאמר: כיון דמדאורייתא לא אשכחנא הכשר בלא משקה, בבוצר לגת דאזיל לאיבוד ולא חשיב משקה — לא הוה להו לרבנן למגזר שמא יבצרנו כו'. אבל אם אשכחנא מדאורייתא הכשר בלא משקה בשום מקום, ניחא. **אלא** שאין מכשירין — הוה מצי למימר דאיתכשר במים מחוברין. דטעמא דרבי יוסי ברבי חנינא דאמר: משקי בי מטבחיא אין מכשירין — משום דהוו תלושין. וקסבר דתלושין לא מכשרי מדאורייתא, דדריש "כל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא" כמאן דאמר בפרק קמא דפסחים (טז,א) יטמא ממש, וליכא אלא חד קרא בהכשר, ומסתבר ליה לאוקמא במחוברין טפי מבתלושין, ובעזרה אוקמי אדאורייתא.

וכי תימא תרגמא אדם והא משקי קאמר — עיקר דיוקא [לאו] מדקתני "משקי" ביו"ד, דמנא לן? דלמא כתיבא "משקה" בה"א. אלא א"דכן" סמיך, דמשמע לשון רבים. וגבי מחט שנמצאת בבשר בסוף פרק קמא דפסחים (כ,א) נמי לא בעי לשנויי: תרגמא אדם, משום הך פירכא. אבל התם לעיל (טז,א) בההוא פירקא משני: תרגמא אדם, ולא חייש אהך קושיא. ומפרש: משקין דעלמא, כמו בפרק "האומר" בקדושין (סד,ב) דאמר: מאי "בוגרות" — בוגרות דעלמא.

ועדיין משקה טופח עליה — פירש הקונטרס: ונופל מן העור לבשר. וקשיא לפירושו: דאם כן הוו תלושין, ושמואל סבר בפרק קמא דפסחים (טז,א) דתלושין לא מכשרי, דהא דריש "יטמא" — יטמא ממש, וליכא אלא חד קרא דיוקא דמשקי ביו"ד, ומשמע דאפילו מחוברין לא מכשרי, ואפילו הכי מנינן, והוא הדין לחיבת הקדש בקדשים. **מדרבנן** — ולא שרפינן עלה תרומה וקדשים אם נגעו בה. **שמאי אומר הוכשר** — דאף על גב דלא ניחא ליה במשקה היוצא מהם, דהא לאיבוד אזלי, גזרינן לה ב"יציאות שבת" (שבת יז,א) שמא יבצרנו בקופות מזופפות. **הא לאו אוכל הבא במים הוא** — דהא בהאי משקה לא ניחא ליה. **אמר** ליה **רב יוסף לאביי אמינא לך אנא** — לעיל, למיפשט בעיא דריש לקיש ולאותביה לרבי אלעזר, מהוכשרו בשחיטה. **ואמרת לי** — דהאי הוכשר — מדרבנן הוא. **ואמר לך רבי זירא** — מהבוצר לגת, ושנית ליה נמי: מדרבנן. **לריש לקיש נמי** — למימני ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן. **לתלות קמיבעיא ליה** — אי תלינן אי לא תלינן? פשיטא ליה לריש לקיש דלענין איתסרי באבילה מנינא ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן. כי קמיבעיא ליה לשרוף — אי מנינא ביה ראשון ושני מדאורייתא, לשרוף תרומה או קדש אחר שנגע בה. ופרכינן: **מכלל** — דהא פשיטא ליה לריש לקיש לענין איפסולי גופיה דהוי הכשר מדאורייתא ושרפינן ליה, ובנוגע בו הוא דמספקא ליה. **והכשר אשר יגע** — בקדשים כתיב. **במשקי בי מטבחיא** — במים שרחצו בהן הבשר בבית המטבחים בעזרה. **לא** דיין שהן **דכן** — שאין מטמאין, כדאמרינן בפסחים [טז,א] גבי עדותו של יוסי בן יועזר. **וכי תימא תרגמא** — להא דרבי יוסי ברבי חנינא דאמר אין מכשירין. **אדם** — משום דאמרן, דאין נשפך כמים. **של זבחי שלמים** — משום תרתי מילי נקט זבחי שלמים: חדא — דקרא בשלמים קאי. ועוד, דכיון דבשר שלמים ועורן לבעלים — טרח בהו להיות יפין, ומעבירן בנהר סמוך לשחיטתן שיהו נוחין להפשיט, כדאמרינן בפרק "משילין פירות" (ביצה מ,א): משקין ושוחטין את הבייתות, ואמרינן התם דאורח ארעא לאשקויי משום סירכא דמשכא. **טופח עליה** — ונופל מן העור לבשר. **והכשר** — "כל טהור" וגו'. והאי "והכשר" יתירא הוא, דהא רישיה דקרא בבשר משתעי. **לרבות עצים ולבונה** — לקבל טומאת אוכלין. **הכא נמי** — כל קדשים שלא הוכשרו, כגון צריד של מנחות. אלמא, חיבת הקדש דאורייתא ושורפין עליה. וקמיבעיא ליה לריש לקיש. **מאי**

רש"י

מאי — לגופיה הוא דאהני, אבל דליטמי אידהו אחריני לא, או דלמא לא שנא. **משנה** **עד שתפרכם** — דאי לא מפרכס, קים להו לרבנן דנטולה נשמתה קודם גמר שחיטתה, כדאמרינן בגמרא. **אם וינקה** — כדרך שהבהמות נופחות בגרונם והדם מקלח ומזנק בכח. **וינוק** — קילוח. **השוחט בלילה** — בהמה מסוכנת שצריכה פירכוס, ולא ידע אי פירכסה. **ולמחר השכים ומצא בותלי** — בית שחיטת הצואר מלאים דם — כשרה, מפני שזינקה. **וכמדת רבי אליעזר** — דמכשר לה בזינוק אמרה רבי שמעון. **אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה** — צריכות פירכוס אם היא מסוכנת. **שפשטה ידה** — בגמר שחיטתה. **ולא החזירה** — פסולה אם היתה מסוכנת, לפי שאין זה פירכוס, אלא כן דרכה בשעת צאת נפשה. אבל גסה לאו אורחה בהכי. **גמרא** **ממאי דשריא** — ואפילו בפירכוס. ומהדרינן: **וממאי תיסק אדעתין** — למיסרי, דבעי קרא למשריא? **לאו חיה היא** — ואפילו מפרכסת, ומנא לן דשריא? **מדאמר רחמנא נבלה לא תאכל** — וסתם נבלה מסוכנת הואי קודם מיתתה. **מכלל** — דקודם מיתה, כי הוה מסוכנת — שריא. דאי קודם מיתה אסירא מ"זאת החיה", לאחר מיתה מיבעיא? מיתה מי שריא לה?! ופרכינן: **דלמא היינו נבלה היינו מסוכנת** — וקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה, ואשמועינן רחמנא דקאי עלה בלאו נמי, דאי מ"זאת" — לאו הבא מכלל עשה עשה. מחיים לא איקרי נבלה — והלכך למה לי לאזהורי עלה דנבלה? פשיטא! דאיסור מסוכנת להיכא אזיל? **דלמא לעולם היינו נבלה היינו מסוכנת** — כלומר, לעולם בדקאמר, דנבלה היינו בהמה שנסתכנה ונאסרה קודם מיתה, ואפילו הכי איצטריך קרא, דאילו מחיים איסור מסוכנת עשה בעלמא הוא, ואשמועינן קרא דלאחר מיתה קאי נמי בלאו. **טרפה** — ניקב קרום של מוח או נחתכו רגליה, מחוסרת היא. **ואי סלקא דעתך מסוכנת** — מחמת חולי, דלא מחסרא — אסורה, דדרשינן: שאינה חיה לא תאכל. **מסוכנת מחמת טרפות שחסרה היא מיבעיא** — דהך טרפה נמי אינה חיה. אלא מדאיצטריך למיסר טרפה — שמע מינה מסוכנת מחמת טרפות דמיחסרא אסורה, אבל שאר מסוכנת שריא, דלא דרשינן: שאינה חיה לא תאכל. **ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת** — ובין מחסרא ובין לא מחסרא, משעה שאינה חיה — טרפה קרי לה, ד"טרפה" לשון מסוכנת היא, כלומר, קרובה למות. ואיצטריך לעבור עליה בעשה דשאינה חיה, ולא תעשה דטרפה. **אם כן נבלה** — דאוקמא לעיל דמשום לעבור עליה בלאו נמי אצטריך. **למה לי השתא מחיים** — כשהיא מסוכנת, קרייה רחמנא טרפה, וקאי עלה בלאו ועשה. **לאחר מיתה מיבעיא** — איסורא להיכא אזל? **ודלמא היינו נבלה היינו טרפה היינו מסוכנת** — כלומר, אפילו בנבלה שמתה לאחר שנטרפה ונסתכנה מצית מוקמת לה. ואפילו הכי איצטריך, ולמיקם עלה לאחר מיתה בשני לאוין — לאו דנבלה ולאו דטרפה, ועשה דחיה אכול! **ואמר מר** — בזבחים בפרק "חטאת העוף" (ע,א). **למאי הלכתא** — כלומר, האי "ואבל לא תאכלוהו" לא צריך, דהא כתיב (ויקרא ג): "כל חלב וכל דם לא תאכלו", ומשום דנתנבלה או נטרפה מי אזיל ליה איסור חלב? ולמאי אצטריך? אלא התורה אמרה דחייב משום שני לאוין, משום לאו דחלב ומשום לאו דטרפה, דלא תימא אין איסור חל על איסור.

מַאי? כִּי מְהַנְיָא חִבַּת הַקֹּדֶשׁ לִפְסוּלָא דְּגוּפֵיהּ, אֲבָל לְמִימְנָא בֵּיהּ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי לָא, אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא? תֵּיקוּ. **מִשְׁנָה** הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמְסוּכֶּנֶת - רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עַד שֶׁתְּפַרְכֵּם בַּיָּד וּבָרֶגֶל, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: דַּיָּהּ אִם זִינְקָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַשּׁוֹחֵט בַּלַּיְלָה, וְלָמָחָר הִשְׁכִּים וּמָצָא בְּתָלִים מְלֵאִים דָּם - כְּשֵׁרָה, שֶׁזִּינְקָה, וּכְמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתְּפַרְכֵּם אוֹ בְּיָד אוֹ בְּרֶגֶל, אוֹ עַד שֶׁתְּכַשְׁכֵּשׁ בִּזְנָבָהּ. אֶחָד בְּהֵמָה דַּקָּה וְאֶחָד בְּהֵמָה גַּסָּה. בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחֱזִירָהּ - פְּסוּלָה, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ בִּלְבָד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - שֶׁהָיְתָה בְּחֶזְקַת מְסוּכֶּנֶת, אֲבָל אִם הָיְתָה בְּחֶזְקַת בְּרִיאָה, אֲפִילּוּ אֵין בָּהּ אֶחָד מִכָּל הַסִּימָנִים הַלָּלוּ - כְּשֵׁרָה. **גמרא** מְסוּכֶּנֶת מַמַּאי דְּשָׁרְיָא? - וּמַמַּאי תִּיסָּק אַדַּעְתִּין דַּאֲסִירָא? - דִּכְתִיב: "וְאֵת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ", חַיָּה - אֲכוֹל, וְשֶׁאֵינָהּ חַיָּה - לֹא תֹּאכַל, וְהָא מְסוּכֶּנֶת אֵינָהּ חַיָּה. - מְדַאֲמַר רַחֲמָנָא נְבֵלָה לֹא תֹּאכַל - מִכְּלָל דִּמְסוּכֶּנֶת שָׁרְיָא; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מְסוּכֶּנֶת אֲסִירָא, הָשְׁתָּא מֵחַיִּים אֲסִירָא, לְאַחַר מִיתָה מִיבָּעְיָא? - וְדִלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: הַיְינוּ נְבֵלָה הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת, מֵחַיִּים - בַּעַשֵּׂה, לְאַחַר מִיתָה - בְּלָאו! אֶלָּא מְדַאֲמַר רַחֲמָנָא טְרֵפָה לֹא תֹּאכַל - מִכְּלָל דִּמְסוּכֶּנֶת שָׁרְיָא; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מְסוּכֶּנֶת אֲסִירָא, הָשְׁתָּא מְסוּכֶּנֶת דְּלָא מִחַסְּרָא אֲסִירָא, טְרֵפָה מִיבָּעְיָא? - וְדִלְמָא הַיְינוּ טְרֵפָה מְסוּכֶּנֶת, וְלַעֲבוֹר עָלָיו בַּעַשֵּׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה! - אִם כֵּן, נְבֵלָה דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי? וּמַה מֵחַיִּים קָאֵי עֲלָהּ בְּלָאו וַעֲשֵׂה, לְאַחַר מִיתָה מִיבָּעְיָא? - וְדִלְמָא הַיְינוּ נְבֵלָה הַיְינוּ טְרֵפָה הַיְינוּ מְסוּכֶּנֶת, וְלַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין וַעֲשֵׂה! אֶלָּא מַהָכָא: "וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכוֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ", וְאָמַר מָר: לְמַאי הִלְכְתָא? אָמְרָה הַתּוֹרָה: יָבֹא אִיסּוּר נְבֵלָה וְיָחוֹל עַל אִיסּוּר חֵלֶב, יָבֹא אִיסּוּר טְרֵפָה וְיָחוֹל עַל אִיסּוּר חֵלֶב;

ואי

"וזבחת" וזו לא נשחטה! דממה נפשך אף לאחר שנתנבלה איכא עשה דשאינה זבוחה, כדמשמע בפרק "כל שעה" (פסחים לו,א) ובפרק קמא דנזיר (ד,א), דרבי שמעון אומר: האוכל נבלה ביום הכפורים פטור, משום דאין איסור חל על איסור, משמע: אפילו נתנבלה ביום הכפורים פטור משום דאין איסור חל על איסור. והשתא, כשמתה פקעה איסור אבר מן החי, אמאי לא חל איסור יום הכפורים עם איסור נבלה בבת אחת? אלא ודאי, לעולם איכא איסור דשאינה זבוחה, ולהכי לא חייל עליה איסור יום הכפורים, דמחיים נמי הוה בה איסור זה ואכתי לא פקע! ויש לומר: דהוה מצי למימר "ולטעמיך". **דלמא** היינו נבלה היינו מסוכנת — אין לפרש כההיא דבסמוך, דהשתא בעי למימר דקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה. **השתא** מסוכנת דלא מחסרא אסורה טרפה מיבעיא — וכי תימא: אצטריך לטרפה דלא מחסרא, כגון דיתיר! כיון דכל יתר כנטול דמי, הא נמי מיחסר, ונפלה נמי חשובה כמחסרא. **ודלמא** היינו טרפה היינו מסוכנת — הא פירושו כההיא דלעיל. דהשתא בעי למימר דכל מסוכנת קרי לה "טרפה", ד"טרפה" לשון מסוכנת, כלומר קרובה למות, בין מיחסרא בין לא מיחסרא. וקצת קשה, דלעיל דפריך: היינו נבלה היינו מסוכנת, לא קאמר: לעבור עליו בעשה ולא תעשה, כדקאמר הכא!

ומה

תוספות

כי מהניא חיבת הקדש לפסולי גופיה — השתא מסקינן דמדאורייתא קמיבעי ליה, אבל מדרבנן מודו דמונין בו ראשון ושני. וכן משמע נמי פרק "המנחות והנסכים" (מנחות קב,ב) דקאמר: נותר עפרא בעלמא הוא, אמאי מטמא טומאת אוכלין? ומשני: בחיבת הקדש. תפשוט דבעי ריש לקיש כו', ומשני: קמיבעיא ליה דאורייתא, כי אמרינן דרבנן. והא דאמר בפרק קמא דפסחים (כ,א) גבי מחט שנמצאת בבשר — הבשר טמא, האי בשר דאתכשר במאי? אי בחיבת הקדש, אימר דמהני חיבת הקדש לפסולא דגופיה, למימני ביה ראשון ושני מי מהני? וכי תימא הכי נמי — תפשוט הא דבעי ריש לקיש כו', הוה מצי לשנויי: הא דריש לקיש מדאורייתא בעי, אלא שפיר משני שם: כגון שהעבירה בנהר. ועוד, משום דלרב יוסף דלעיל בעי נמי מיניה מדרבנן. ואם תאמר: תפשוט דריש לקיש מדרבי יוסי ברבי חנינא דאמר: משקי בית המטבחים אינו מכשיר, ואם מהני חיבת הקדש למימני ביה ראשון ושני, מאי נפקא מינה בהכשרו? ויש לומר: דנפקא מינה לענין כמה דברים שהיו מביאים בעזרה, וגם חולין היו מביאים לאבול עם המנחות והזבחים כדי שיהו נאכלים על השובע, כדאמר ב"הקומץ רבה" (מנחות כא,ב). **השוחט** את המסוכנת — אפילו לכתחלה שרי. ונקט לשון דיעבד משום דבעי למיתני "עד שתפרכס". **שאינה** חיה לא תאכל — ברישׁ "אלו טרפות" (חולין מב,א) דריש מהאי קרא דטרפה אינה חיה, והיינו לפי המסקנא דשמעתין, דלא מיתוקמא במסוכנת. **השתא** מחיים אסורה לאחר מיתה מיבעיא — השתא סבר דסתם נבלה מסוכנת היא קודם מיתה. ולהכי דייק שפיר, דאי קודם מיתה אסורה — פשיטא דמיתה לא שריא לה, כדפירש בקונטרס. ומיד הוה מצי למפרך: דלמא אתי קרא לנבלה דלא מכח מסוכנת, ונגון שעשאה גיסטרא! אלא דנטר עד סוף המסקנא. אבל אין לפרש, דאפילו אפשר לנבלה שלא היתה מסוכנת מעיקרא, מכל מקום דייק דמדאסר רחמנא מסוכנת משום דקרובה למיתה — כל שכן בהמה שמתה לגמרי, דאף על גב דאסר רחמנא טרפה, אפילו הכי איצטריך לאסור נבלה משום דטרפה מיחסרא. אין לפרש כך, דאם כן אמאי פריך במסקנא: דלמא אתא קרא להך נבלה דלא אתא מכח מסוכנת מעיקרא, כגון שעשאה גיסטרא? אלא פשיטא דאין זה קל וחומר, דאיסור מסוכנת חמיר, דחל מחיים. כדאמר בזבחים בפרק "חטאת העוף" (ע,א) דלא ילפינן נבלה מטרפה משום דחמירא, דאסורה מחיים. ואם תאמר: למאי דפריך, אי אמרת נמי מסוכנת שריא — תקשי: אמאי אצטריך קרא לאסור נבלה? הא אסורה מחיים משום איסור שאינה זבוחה, דרחמנא אמר

ומה מחיים אתי איסור טרפה וחייל באיסור חלב — פירש בקונטרס: ומה מחיים, דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה — חל על איסור חלב, נבלה גופה מיבעיא? ומדאיצטריך לאשמועינן בנבלה — מכלל דמסוכנת לאו טרפה מקרי. ואיצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה, שלא נטרפה קודם לכן, דתיחול באיסור חלב. ומקל וחומר דטרפה לא אתיא, דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא, אלא משום חסרון, כדמצרכינן לתרוייהו בזבחים בפרק "חטאת העוף" (ע,א), וקשה לפירושו: דאמאי לא ילפינן שפיר שיחול איסור נבלה על איסור חלב מקל וחומר דטרפה? דאי משום דטרפה מחסרא, נבלה נמי, כיון דמתה — אין לך חסרון גדול מזה! ועוד, מאי פריך בתר הכי: ודלמא איצטריך קרא לנבלה דלא אתיא מכח מסוכנת? הדיא נמי אתיא מקל וחומר לעיל! ועוד קשה: נהי נמי דמסוכנת לא הוי בלאו דטרפה, מכל מקום תתסר בעשה מקרא ד"זאת החיה", דמשמע: שאינה חיה לא תיכול! ומיהו, בזה יש לומר: אי הוה מוקמא קרא ד"זאת החיה" במסוכנת לאוסרה, הוה מסתבר ליה נמי לאוקומי בה לאו דטרפה, וכי היכי דעשה ד"זאת החיה" מתוקמא בתרוייהו, דתרוייהו מיקרו "אינה חיה" — הכי נמי לאו דטרפה מתוקמא בתרוייהו, ואם כן נבלה דכתיב דחל על איסור חלב למה לי? ורבינו תם מפרש דהכי קאמר: ומה טרפה דמחיים לא מטמא — חייל על איסור חלב, נבלה דלאחר מיתה מטמא מיבעיא? וליכא למיפרך כדפריך בפרק "חטאת העוף" (שם) דטרפה חמורה, דחייל איסורה מחיים. דהתם קאמר לפי המסקנא דהכא דמסוכנת שריא, אבל למאי דבעי למימר השתא, דאיסור נבלה נמי מתחיל איסור שלה מחיים, דאי אפשר שלא היתה מסוכנת, ומסוכנת אסירא מטעם נבלה מחמת קירוב מיתה, ואפילו אם נאמר שלא יהא מסוכנת אלא איסור עשה — לא שייך למיפרך "מה לטרפה שכן מחיים שפיר הוה ידעינן לה שיחול על איסור חלב מקל וחומר דטרפה. אבל השתא דמסוכנת שריא, שייך שפיר למיפרך: מה לטרפה שכן חל איסור שלה מחיים, תאמר בנבלה שאין כאן איסור מחיים כלל! והשתא פריך שפיר בתר הכי, דלעולם אימא לך: מסוכנת אסורה, ואצטריך קרא שיבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב ונבלה דלא הוי מסוכנת מעיקרא, כגון שעשאה גיסטרא, דהדיא לא נאסר מחיים ולא אתי בקל וחומר דטרפה. ורבינו גרשום היה מפרש: ומה מחיים אתי איסור טרפה חייל באיסור חלב, אף על גב דליכא למימר דטרפה מגו דחייל אהאי איסור — חייל נמי אהאי איסור דחלב, נבלה של אחר מיתה, שהיתה מסוכנת בתחלה, דאיכא למימר: מגו דחייל האי איסור נבלה באיסור מסוכנת — חייל נמי באיסור חלב לא מיבעיא? אלא ודאי מדאיצטריך קרא למכתב נבלה — מכלל דמסוכנת שריא לגמרי. והשתא פריך שפיר: ודלמא איצטריך לעשאה גיסטרא, דליכא מגו, שהרי לא היתה מסוכנת. וקשה לפירושו, שאין התלמוד מזכיר מגו זה כלל. ועוד, דאיכא למיפרך דאיכא נמי מגו בטרפה, דחייל נמי באיסור שאינו זבוח. ולמאן דאמר בפרק "גיד הנשה" (חולין קג,א) בהמה בחייה לאברים עומדת — חייל נמי איסור טרפה באיסור אבר מן החי, ואיכא מגו. ועוד, אפילו כי אמרת דמסוכנת אסירא ואיכא מגו בנבלה — לא שייך למילף מקל וחומר דטרפה, כיון דאיכא למיפרך: מה לטרפה שכן אסורה מחיים, כדפריך בזבחים (ע,א). **שלא** הורמו מתנותיה — ואם תאמר: לרבי יוחנן, דאמר לקמן בפרק "הזורע" (קלב,ב): האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים, מאי רבותיה דיחזקאל? אף על גב דיחזקאל כהן היה, כהן עצמו צריך להפריש תרומות ומעשרות, ואסור לאכול טבל! ויש לומר: דרבי יוחנן סבר כמאן דאמר שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם. **שלא** הרהרתי ביום כו' — ואם תאמר: מאי רבותיה דיחזקאל? והלא כל אדם נמי אסור, כדאמר בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (כ,ב) ובפרק "נערה שנתפתתה" (כתובות מו,א): "ונשמרת מכל דבר רע" — שלא יהרהר ביום כו'! ויש לומר: דאפילו הכי חשיב ליה רבותא, משום דאמרינן בפרק "גט פשוט" (בבא בתרא קסד,ב): שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום, הרהור עבירה ולשון הרע ועיון תפלה.

גועה

אי סלקא דעתך טרפה היינו מסוכנת — לכתוב רחמנא "חלב נבלה יעשה לכל מלאכה" לאשמועינן דלא מטמא משום נבלה, ולשתוק מאוזהרת אבילתו. ובחלב טרפה מסוכנת לחודא לכתוב "לא תאכלוהו" לאשמועינן דחייל איסור מסוכנת אאיסור חלב, ואנא ידענא דכל שכן דכי מייתא אתי נמי איסור נבלה וחייל עליה. **ומה מחיים** — דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה, ואתי וחייל אאיסור חלב, נבלה גופה מיבעיא? **אלא** — מדאיצטריך לאשמועינן בנבלה דאיסור נבלה חייל אאיסור חלב. **מכלל דמסוכנת לאו טרפה מיקרי** — ואצטריך לאשמעינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה, שלא נטרפה קודם לכן, דתיחול באיסור חלב. ומקל וחומר דטרפה דאמרינן "ומה מחיים" כו' לא מצינן למילף גבי נבלה דאיסור נבלה חייל אאיסור חלב, דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא, אלא משום חסרון, כדמצרכינן לתרוייהו בזבחים בפרק "חטאת העוף" (ע,א). **כגון שעשאה גיסטרא** — והיא עדיין מפרכסת, דאמר בפרק קמא (חולין כא,א): עשאה גיסטרא — נבלה. דזו לא נסתכנה קודם נבלותה, ואיצטריך לאשמועינן דתיחול איסור נבלה אאיסור חלב! **עשאה גיסטרא** — חתכה לשנים לרחבה. **אם כן** — דמסוכנת אסירא. **לימא קרא חלב נבלה וטרפה וגו'** — ולאשמועינן דאתי איסור נבלה וטריפה וחייל אאיסור חלב, למה לי למכתב ו"חלב טרפה" — למידרשיה אייתר, ולמימר דטרפה הוא דקאמינא לך דהיא וחלבה אסורים, וכדמזהרנא לך דחייל איסור טרפה אחלב, אלמא שני איסורים יש בה. אבל יש לך אחרת שהיא קרובה למיתה כזו, ואין בה אלא איסור חלב לבדו. **שחלבה חלוק מבשרה** — שאיסור חלב נוהג בה משנולדה, ותו לית בה איסורא אחרינא. הנה נפשי לא מטומאה — יחזקאל קאמר ליה להקדוש ברוך הוא. לפי שהיה אומר לו: "קח לך חתים ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה והיא בגללי צואת האדם תעוגינה לעיניהם". "מקרה יום ומקרה לילה" לא כתיב בקרא, ולא גרסינן ליה. **לידי טומאה** — קרי. **כום כום** — שחוט שחוט, שלא תמות, לפי שמסוכנת היא. נבלה ממש ליכא למימר, דאם כן מאי רבותיה. **שהורה בה חכם** — שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו. **מתנותיה** — הזרוע והלחיים והקבה, ואף על פי שהוא היה כהן, ובלא הרמה יכול לאוכלה. **שריא** — מסוכנת. **היינו רבותיה** — דאף על גב דשריא, כיון דמאיסה לא אבלתיה. **אפילו אוכלת בקעיות** — שיש לה כח בשיניה, דכיון דאינה עומדת — מסוכנת היא. רמי בר יחזקאל לא פליג אדרב יהודה, אלא לטפויי אתא, וכן רב חנינא. **בסורא מתני הכי** — כדאמר, דרב חנינא הוסיף אדרב יהודה אפילו אוכלת בקעיות. ובפומבדיתא מתני דרב יהודה גופיה סיים בה הכי.

גועה

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ טְרֵפָה הֵיינוּ מְסוּכֶּנֶת, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "חֵלֶב נְבֵלָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה, וְחֵלֶב טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּהוּ", וַאֲנָא אָמִינָא: וּמָה מַחַיִּים אָתֵי אִיסּוּר טְרֵפָה חָיֵיל אַאִיסּוּר חֵלֶב, לְאַחַר מִיתָה מִיבָּעְיָא? אֶלָּא מִדְּכְתַב רַחֲמָנָא נְבֵלָה - מִכְּלָל דִּטְרֵפָה לָאו הֵיינוּ מְסוּכֶּנֶת. מַתְקִיף לָהּ מָר בַּר רַב אַשִׁי, וְדִלְמָא לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: הֵיינוּ טְרֵפָה הֵיינוּ מְסוּכֶּנֶת, וּדְקָאָמַרְתְּ: נְבֵלָה דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי - לְהַךְ נְבֵלָה דְּלָא אָתְיָא מִכֹּחַ מְסוּכֶּנֶת, וְהֵיכִי דָּמֵי? שֶׁעֲשָׂאָהּ גִּיסְטֶרָא! - הָתָם נַמִּי, אִי אֶפְשָׁר דְּלָא הֲוֵי מְסוּכֶּנֶת פּוּרְתָּא מִקַּמֵּי דְּלִיפְסַק לְרוּבָּא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אִם כֵּן, לֵימָא: "חֵלֶב נְבֵלָה וּטְרֵפָה", "חֵלֶב" "חֵלֶב" לָמָּה לִי? זוֹ הִיא שֶׁאֵין חֶלְבָּהּ חָלוּק מִבְּשָׂרָהּ, וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת שֶׁחֶלְבָּהּ חָלוּק מִבְּשָׂרָהּ, וְאֵיזוֹ? זוֹ מְסוּכֶּנֶת. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, מֵהָכָא: "וְאָמַר אֲהָהּ ה' אֱלֹהִים הֲנַה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמְּאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל", "הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמְּאָה" - שֶׁלֹּא הִרְהַרְתִּי בַּיּוֹם לָבֹא לִידֵי טוּמְאָה בַּלַּיְלָה, "וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי" - שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי בְּשַׂר כּוּם כּוּם מֵעוֹלָם, "וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל" - שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שֶׁהוֹרָה בָּהּ חָכָם; מְשׁוּם רַבִּי נָתָן אָמְרוּ: שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הוּרְמוּ מַתָּנוֹתֶיהָ. אִי אָמְרְתְּ בִּשְׁלָמָא שָׂרְיָא - הַיְינוּ רְבוּתֵיהּ דִּיחֶזְקֵאל, אֶלָּא אִי אָמְרְתְּ אֲסִירָא, מַאי רְבוּתֵיהּ דִּיחֶזְקֵאל? הֵיכִי דָּמֵי מְסוּכֶּנֶת? אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב: כָּל שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ וְאֵינָהּ עוֹמֶדֶת. רַב חֲנִינָא בַּר שֶׁלֶמְיָא מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב אָמַר: אֲפִילּוּ אוֹכֶלֶת בְּקָעְיוֹת. רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אֲמַר: אֲפִילּוּ אוֹכֶלֶת קוֹרוֹת. בְּסוּרָא מָתְנֵי הָכִי. בְּפוּמְבְּדִיתָא מָתְנֵי הָכִי: הֵיכִי דָּמֵי מְסוּכֶּנֶת? אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב: כָּל שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ וְאֵינָהּ עוֹמֶדֶת, וַאֲפִילּוּ אוֹכֶלֶת בְּקָעְיוֹת. רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אֲמַר: אֲפִילּוּ אוֹכֶלֶת קוֹרוֹת. אַשְׁכַּחִינְהוּ שְׁמוּאֵל לְתַלְמִידֵי דְּרַב, אֲמַר לְהוּ: מַאי אֲמַר רַב בִּמְסוּכֶּנֶת? אֲמָרוּ לֵיהּ, הָכִי אֲמַר רַב:

גועה

[כט.]

מנין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹ הַשָּׂדֶה". וְיֹאמַר 'קוֹצִים' 'קָמָה' 'שָׂדֶה', וְאַל יֹאמַר 'גְּדִישׁ'! עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוּדָן נִיחָא, דְּאָמַר מְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ. וְעַל דַּעְתּוֹן דְּרַבָּנִין, דְּאָמְרִין אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא גְּדִישׁ חִטִּים וּגְדִישׁ שְׂעוֹרִים, לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר "שָׂדֶה" וּלְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר "גְּדִישׁ"?!

עָבְרָה גָּדֵר שֶׁגִּבּוֹהָּה אַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ דֶּרֶךְ הָרַבִּים, אוֹ נָהָר – פָּטוּר. אָמַר רַבָּה: בְּקוֹדַחַת הִיא מַתְנִיתָא, אֲבָל בִּמְקַטֶּפֶת – דִּבְרֵי הַכֹּל חַיָּב. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בִּמְקַטֶּפֶת הִיא מַתְנִיתָא, אֲבָל בְּקוֹדַחַת – פָּטוּר.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: הַמַּדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, עַד כַּמָּה תַּעֲבֹר הַדְּלֵקָה? רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא בְּאֶמְצַע בֵּית כּוֹר. רַבִּי לְיֵעֶזֶר אוֹמֵר: שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת, כְּדֶרֶךְ הָרַבִּים. וְרַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר (שְׁמוֹת כב, ה): "שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה" – הַכֹּל לְפִי הַמַּדְלִיק.

גְּמָרָא: תָּנֵי: מַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרָה דְּלֵקָה אֶת הַיַּרְדֵּן, שֶׁהָיְתָה קָשָׁה. עַד כַּמָּה תַּעֲבֹר הַדְּלֵקָה? רַבִּי לְיֵעֶזֶר אוֹמֵר: שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, כְּדֶרֶךְ הָרַבִּים, בִּשְׁעַת הָרוּחַ – שְׁלֹשִׁים אַמָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹשִׁים אַמָּה, בִּשְׁעַת הָרוּחַ – חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: חֲמִשִּׁים אַמָּה, בִּשְׁעַת הָרוּחַ – מֵאָה אַמָּה. מַעֲשֶׂה בַּעֲרָב שֶׁקִּפַּץ הָאוּר יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ־מֵאוֹת אַמָּה.

אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁקִּפַּץ, אֲבָל אִם הָיוּ עֵצִים מְצוּיִין לְפָנָיו, אוֹ שֶׁהָיָה מְסַפֵּסְ וְהוֹלֵךְ – אֲפִלּוּ עַד מִיל חַיָּב. עָבְרָה נָהָר אוֹ שְׁלוּלִית רְחָבִין שְׁמוֹנָה אַמּוֹת – פָּטוּר.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: הַמַּדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ וְהָיוּ בוֹ כֵּלִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא גְּדִישׁ שֶׁל חִטִּין אוֹ גְּדִישׁ שֶׁל שְׂעוֹרִין. הָיָה גְּדִי כָּפוּת לוֹ, וְעֵבֶד סָמוּךְ לוֹ, וְנִשְׂרַף עִמּוֹ – חַיָּב, עֵבֶד כָּפוּת לוֹ, וּגְדִי סָמוּךְ לוֹ, וְנִשְׂרַף עִמּוֹ – פָּטוּר. וּמוֹדִין חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה בְּמַדְלִיק אֶת הַבִּירָה, שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁהָיָה בְּתוֹכָהּ, שֶׁדַּרְכּוֹ בְּנֵי אָדָם לְהַנִּיחַ בַּבָּתִּים.

גְּמָרָא: רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדִין חֲכָמִים לְרַבִּי יוּדָן בִּכְלֵי גֹרֶן, שֶׁדַּרְכָּן לְהַטְמִין.

מְחַלְפָה שִׁיטַת רַבִּי יוּדָן! תַּמָּן הוּא אוֹמֵר: פָּרַט לְטָמוּן, וְהָכָא הוּא אָמַר: לְרַבּוֹת הַטָּמוּן! וְלֵית רַבִּי יוּדָן דָּרֵישׁ הָכָא "שָׂדֶה", אֶלָּא "גְּדִישׁ", לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר "גְּדִישׁ"? שֶׁמְּשַׁלֵּם כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ.

[כט:]

מְחַלְפָה שִׁיטַת רַבָּנִין! תַּמָּן אָמְרִין: לְרַבּוֹת טָמוּן, וְכָא אָמְרִין: פָּרַט לְטָמוּן! וְלָא כֵן אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדִין חֲכָמִים לְרַבִּי יוּדָן בִּכְלֵי גֹרֶן שֶׁדַּרְכָּן לִיטָּמֵן.

אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: בְּשֶׁאֵין עֵדִים, אֲבָל אִם יֵשׁ עֵדִים, כָּל עַמָּא מוֹדוּ עַל הֲדָא דְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּתָנֵי כֵן: הָיָה גְּדִישׁ חִטִּים מְחֻפֶּה שְׂעוֹרִין, אוֹ גְּדִישׁ שְׂעוֹרִין מְחֻפֶּה בְּחִטִּין – נוֹתֵן לוֹ גְּדִישׁ שְׂעוֹרִים.

כַּהֲדָא: חַד בַּר נָשׁ אַפְקַד גַּבֵּי חַבְרֵיהּ חַד שַׂק צְרִיר, וְאֵרְעוֹ אוֹנֶס. אֲהָן אָמַר סִיגִּין הֲוָה מָלֵא, וַאֲהָן הֲוָה אָמַר מְטַקְסִין[ג] הֲוָה מָלֵא, אֲתָא עוּבְדָא קֳמֵי דְּרַב, אָמַר: הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: מַהוּ שֶׁיִּטְעֲנוּ לוֹ דָּבָר שֶׁאֵין רְאוּיִין לוֹ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הֲדָא: דַּאֲרִיסֵיהּ דְּבַר זֵיזָא אַפְקַד גַּבֵּי חַד בַּר נָשׁ לִיטְרָא דְּהַב. מִית בַּר זֵיזָא, וּמִית אֲרִיסֵיהּ דְּבַר זֵיזָא. אֲתָא עוּבְדָא קֳמֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, אָמַר: ׳מַאן הוּא דְּלָא יָדַע דְּכָל מַאי דְּאִית לַאֲרִיסֵיהּ דְּבַר זֵיזָא לְבַר זֵיזָא אִנּוּן? יִתְיְהַבּוּן לִבְנוֹי דְּבַר זֵיזָא׳! הֲוּון לְבַר זֵיזָא בְּנִין רַבְרְבִין וּבְנִין דַּקִּיקִין, אָמַר ׳יִסְבּוּן רַבְרְבַיָּא פַּלְגָּא, וְכַד רְבוּ דַּקִּיקַיָּא יִסְבּוּן פַּלְגָּא׳.

דְּמַךְ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, אֲתָא עוּבְדָא קֳמֵי רַבִּי חִיָּה, אָמַר: ׳אִין מִן הֲדָא לֵית שְׁמַע מִנַּהּ כְּלוּם, אִית בַּר נַשׁ דְּלָא בָּעֵי מְפַרְסְמָהּ נַפְשֵׁיהּ, יִתְיְהַבּוּן לִבְנוֹי דַּאֲרִיסָא׳. אֲמַר לֵהּ מָרֵיהּ דְּפִיקְדוֹנָא: ׳כְּבָר יְהָבִית פַּלְגָּא׳! אֲמַר לֵהּ: ׳מַה שֶׁנָּתַתָּה, עַל פִּי בֵּית דִּין נָתַתָּה; וּמַה שֶׁאַתָּה נוֹתֵן, עַל פִּי בֵּית דִּין אַתָּה נוֹתֵן׳.

[ל.]

מַהוּ דְּיֵימְרוּן בְּנוֹי דַּאֲרִיסֵיהּ דְּבַר זֵיזָא לִבְנוֹי דְּבַר זֵיזָא: ׳יְבוֹן לוֹן מַה דְּנִסַּבְתּוּן׳? יָכְלִין מֵימַר לוֹן: ׳מַה שֶׁנַּעֲשָׂה, עַל פִּי בֵּית דִּין נַעֲשָׂה׳. מַהוּ דְּיֵימְרוּן דַּקִּיקַיָּא לְרַבְרְבַיָּא ׳נִיפְלוֹג עִימְכוֹן׳? יָכְלִין מֵימַר לוֹן: ׳מְצִיאָה מָצָאנוּ׳. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: לֵית בֵּין רַבְרְבַיָּא לְדַקִּיקַיָּא, אֶלָּא כְּמִי שֶׁנִּתַּן לָהֶן מַתָּנָה.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: גֵּץ שֶׁיָּצָא מִתַּחַת הַפַּטִּישׁ וְיָצָא וְהִזִּיק – חַיָּב. גָּמָל שֶׁהוּא טָעוּן פִּשְׁתָּן וְעוֹבֵר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, נִכְנְסָה פִּשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת, וְדָלְקָה בְּנֵרוֹ שֶׁל חֲנָוָנִי, וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה, בַּעַל הַגָּמָל חַיָּב. הִנִּיחַ הַחֲנָוָנִי אֶת נֵרוֹ מִבַּחוּץ, הַחֲנָוָנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּנֵר חֲנָכָה פָּטוּר.

גְּמָרָא: תָּנֵי רַבִּי יוּדָן: בְּנֵר חֲנָכָה פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְשׁוּת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִין: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ חַיָּב. כְּגוֹן אֵלּוּ שֶׁהֵן עוֹשִׂין סֻכּוֹת בְּפִתְחֵי חֲנֻיּוֹתֵיהֶם בֶּחָג, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְשׁוּת, וּבָא אַחֵר וְהִזִּיק בָּהֶן – חַיָּב.

הַדָּרָן עָלָךְ פֶּרֶק הַכּוֹנֵס

[ג] מֶשִׁי

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

הֲלָכָה א: **מַתְנִיתִין:** מְרֻבָּה מִדַּת תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל מִמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. שֶׁמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל נוֹהֶגֶת בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וּבְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים, וּמִדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בְּשׁוֹר וְשֶׂה בִּלְבַד. שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, לז): "כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה" וְגוֹ', אֵין הַגּוֹנֵב אַחַר הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְלֹא הַטּוֹבֵחַ וְלֹא הַמּוֹכֵר אַחַר הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.

גְּמָרָא: מְנַן תַּיְתֵי לֵיהּ? מֵ"אִם הִמָּצֵא תִמָּצֵא" וְגוֹ' (שָׁם כב, ג). אֵין לִי אֶלָּא שׁוֹר וַחֲמוֹר וְשֶׂה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "חַיִּים" – לְרַבּוֹת כָּל בַּעֲלֵי חַיִּים, "הַגְּנֵבָה" – לְרַבּוֹת אֶת הַמְטַלְטְלִין. וְלָמָּה שׁוֹר וַחֲמוֹר וְשֶׂה? אִם דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הֲנָיָה לַמִּזְבֵּחַ, נִתְנֵי שׁוֹר וְשֶׂה! תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: יָצְאוּ קְרָקָעוֹת שֶׁאֵין מִטַּלְטְלִין,

[ל:]

יָצְאוּ עֲבָדִים שֶׁאֵין לְךָ בָּהֶן אֶלָּא תַּשְׁמִישׁ, יָצְאוּ שְׁטָרוֹת שֶׁאֵין לְךָ בָּהֶן אֶלָּא רְאָיָה.

רַבִּי אַבָּהוּ שְׁאַל: לָמָּה לֹא שָׁנִינוּ "שֶׁמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל נוֹהֶגֶת בְּטוֹעַן טַעֲנַת גַּנָּב; בְּשֶׁתְּפִין, מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה'?

תָּנֵי: "וְגָנַב מִבֵּית הָאִישׁ" (שָׁם כב, ו) - וְלֹא מִבֵּית הָאִשָּׁה?! אֶלָּא "מִבֵּית הָאִישׁ" – וְלֹא מִבֵּית הַשּׁוֹאֵל. כָּל עַצְמוֹ אֵין כְּתִיב "אִישׁ" אֶלָּא בְּשׁוֹאֵל, וְתֵימַר הָכֵן?

אֵין הַגּוֹנֵב אַחַר הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְלֹא הַטּוֹבֵחַ וְלֹא הַמּוֹכֵר אַחַר הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְנִגְנְבָה מִמֶּנּוּ, וְתָפְשׂוּ בְּעָלִים אֶת הַשֵּׁנִי, וְנִשְׁבַּע לָהֶן. אֵין תֵּימַר מוֹצִיאִין מִן הַשֵּׁנִי - מֵבִיא קָרְבָּן עַל הַשְּׁבוּעָה, אֵין תֵּימַר אֵין מוֹצִיאִין מִן הַשֵּׁנִי - אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבַּן שְׁבוּעָה.

גָּנַב וְנִגְנְבָה מִמֶּנּוּ, וְנִמְלַךְ הַשֵּׁנִי לְהַחְזִיר. אֵין תֵּימַר יַחְזִיר לַבְּעָלִים - פְּעָמִים שֶׁאֵין מוֹדִיעִין לְגַנָּב, אֵין תֵּימַר יַחְזִיר לְגַנָּב - פְּעָמִים שֶׁאֵין מוֹדִיעִים לַבְּעָלִים. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? יַחְזִיר לַבְּעָלִים בִּפְנֵי גַּנָּב.

הֲלָכָה ב: **מַתְנִיתִין:** גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם, וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם, אוֹ עַל פִּי שְׁנַיִם אֲחֵרִים - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וּמָכַר בְּשַׁבָּת; גָּנַב וּמָכַר לַעֲבוֹדָה זָרָה; גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים; גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו

[לא.]

וְטָבַח וּמָכַר, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָבִיו; גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישׁ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר לְרִפּוּאָה וְלִכְלָבִים; הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה; הַשּׁוֹחֵט חֻלִּין בָּעֲזָרָה - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בִּשְׁנֵי אֵלּוּ.

גְּמָרָא: וְלָא כֵן אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַזִּיד בְּחֵלֶב וְשָׁגַג בְּקָרְבָּן - מַתְרִין בּוֹ, וְלוֹקֶה, וּמֵבִיא קָרְבָּן? רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק (דְּבָרִים כה, ב):

״כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ״ - שְׁנֵי דְּבָרִים מְסוּרִין לְבֵית דִּין, הַתּוֹפֵשׂ אֶחָד מֵהֶן. יָצָא דָּבָר שֶׁמָּסוּר לַשָּׁמַיִם.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם, וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶן, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין, מְשַׁלְּמִין לוֹ אֶת הַכֹּל. גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם, וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי שְׁנַיִם אֲחֵרִים, אֵלּוּ וָאֵלּוּ נִמְצְאוּ זוֹמְמִין, הָרִאשׁוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְהָאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שִׁלְשָׁה. נִמְצְאוּ הָאַחֲרוֹנִים זוֹמְמִין, הוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְהֵן מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי שִׁלְשָׁה. אֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים זוֹמֵם, בָּטְלָה עֵדוּת שְׁנֵיָה. אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים זוֹמֵם, בָּטְלָה כָּל הָעֵדוּת. שֶׁאִם אֵין גְּנֵבָה, אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי זְעִירָא: הֲדָא אָמְרָה, עֵד זוֹמֵם אֵין נִפְסָל בְּבֵית דִּין, אֶלָּא מֵעַצְמוֹ נִפְסָל.

[לא:]

פְּתַר לַהּ בְּהַתְרָיָה. וְתָנֵי כֵן: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׁתֵּי עֵדְיוֹת וּבִשְׁתֵּי הַתְרָיוֹת, אֲבָל בְּעֵדוּת אַחַת וּבְהַתְרָיָה אַחַת - כָּל עֵדוּת שֶׁבָּטְלָה מִקְצָתָהּ בָּטְלָה כֻּלָּהּ. מַהוּ ׳שֶׁבָּטְלָה מִקְצָתָהּ בָּטְלָה כֻּלָּהּ׳? הָיוּ עוֹמְדִין וּמְעִידִין עָלָיו בַּעֲשָׂרָה בְנִיסָן שֶׁגָּנַב שׁוֹר בְּאֶחָד בְּנִיסָן, טָבַח וּמָכַר בַּעֲשָׂרָה בְנִיסָן, הוּזְמוּ בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּנִיסָן. כָּל עֵדוּת שֶׁהֵעִידוּ מֵעֲשָׂרָה בְנִיסָן עַד חֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּנִיסָן, לְמַפְרֵעָה הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת. אָמַר רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: תִּפָּתֵר בְּמְעִידִין עָלָיו בְּכֶרֶךְ אֶחָד, וְלֵית שְׁמַע מִנַּהּ כְּלוּם.

[לב.]

וְתָנֵי כֵן: הֵן הָיוּ רִאשׁוֹנִים וְהֵן הָיוּ הָאַחֲרוֹנִים, הוּזְמוּ בָּרִאשׁוֹנָה - אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. בַּשְּׁנִיָּה - הֲרֵי אֵלּוּ עֵדוּת אֶחָד. שְׁלִישִׁית - הֲרֵי אֵלּוּ שְׁתֵּי עֵדְיוֹת. וְהֵיכִי דָּמֵי? אִם בְּמְעִידִין עָלָיו בְּכֶרֶךְ אֶחָד, לֵית שְׁמַע מִנַּהּ כְּלוּם. לָא אָתְיָא דָּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי עֵדוּת סַגְיָא.

עַד כְּדוֹן, כְּשֶׁבָּאוּ עֵדֵי גְנֵבָה וְעֵדֵי טְבִיחָה כְּאַחַת, בָּאוּ עֵדֵי גְנֵבָה וְלֹא קִבְּלוּם, וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדֵי טְבִיחָה, אוֹמְרִין לָהֶן: ׳הֱווּ יוֹדְעִין שֶׁכְּבָר בָּאוּ עֵדֵי גְנֵבָה וְלֹא קִבְּלוּם, וְעַל־יְדֵיכֶם אָנוּ מְקַבְּלִין אוֹתָן׳. נִמְצְאוּ זוֹמְמִין, עֵדֵי טְבִיחָה מְשַׁלְּמִין עַל־יְדֵי עֵדֵי גְנֵבָה. רַבִּי חִזְקִיָּה לָא מַר כֵּן. אֶלָּא עַד כְּדוֹן בְּשֶׁבָּאוּ עֵדֵי גְנֵבָה וְעֵדֵי טְבִיחָה כְּאַחַת, בָּאוּ עֵדֵי טְבִיחָה וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתָן, וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדֵי גְנֵבָה, אוֹמְרִין לָהֶן: ׳הֱווּ יוֹדְעִין שֶׁכְּבָר בָּאוּ עֵדֵי טְבִיחָה וְלֹא קִבַּלְנוּם, וְעַל־יְדֵיכֶם אָנוּ מְקַבְּלִין אוֹתָן׳. וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין, עֵדֵי גְנֵבָה מְשַׁלְּמִין עַל־יְדֵי עֵדֵי טְבִיחָה.

[לב:]

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם, וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי עֵד אֶחָד, אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בְּשַׁבָּת; גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר לַעֲבוֹדָה־זָרָה; גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו, מֵת אָבִיו, וְאַחַר כָּךְ טָבַח וּמָכַר; גָּנַב וְהִקְדִּישׁ, וְאַחַר כָּךְ טָבַח וּמָכַר - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָדָשִׁים שֶׁהוּא חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן -

מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, וְשֶׁאֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן - פָּטוּר.

גְּמָרָא: לָא כֵן אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מֵזִיד בְּחֵלֶב וְשׁוֹגֵג בְּקָרְבָּן, מַתְרִין בּוֹ, וְלוֹקֶה וּמֵבִיא קָרְבָּן!

מַאן תְּנֵיתָהּ? רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּתָנֵינַן: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָדָשִׁים שֶׁחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, וְשֶׁאֵין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן - פָּטוּר. רַבִּי יוֹסְטָא בְּרַבִּי מָתוֹן שְׁאַל: הַפּוֹדֶה כַּלְכָּלָה מִיַּד הַגִּזְבָּר,

[לג.]

מַהוּ שֶׁתִּיטָּבֵל לְמַעֲשְׂרוֹת? מָתִיב רֵישׁ לָקִישׁ: וְהָתְנִינַן: ׳גָּנַב וְהִקְדִּישׁ, וְאַחַר כָּךְ טָבַח וּמָכַר׳. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר תַּמָּן ׳הַמַּקְדִּישׁ אֵינוֹ כְּמוֹכֵר׳, וְדִכְוָתָהּ ׳הַפּוֹדֶה אֵינוֹ כְּלוֹקֵחַ׳. מִלְּתֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ אָמְרָה, מְכִירָה כְּפִדְיוֹן. אֲמַר, רָאוּי הוּא לִפְדּוֹתוֹ וּלְאוֹכְלוֹ.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: רָאוּ אוֹתוֹ שׁוֹחֵט שׁוֹר שָׁחוֹר בְּיַעַר, חֲזָקָה גָּנוּב הוּא. חַשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא רָאוּהוּ רָבוּץ! תִּפְתֵּר בְּשֶׁרָאוּהוּ מוֹשֵׁךְ.

יֵשׁ בְּטוּבְחַ מַה שֶׁאֵין בְּמוֹכֵר, וְיֵשׁ בְּמוֹכֵר שֶׁאֵין בְּטוּבְחַ. שֶׁהַטּוֹבֵחַ בְּשַׁבָּת - חַיָּב, וְהַמּוֹכֵר בְּשַׁבָּת - פָּטוּר. אָמַר רַבִּי יַנַּאי בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מָצִינוּ שֶׁהַמְּכִירָה חַיָּבִין עָלֶיהָ בְּשַׁבָּת. הַגַּע עַצְמָךְ, בְּאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ ׳תְּלוֹשׁ מִן הַקַּרְקַע הַזֶּה וּקְנֵה אוֹתוֹ׳ - לֹא קָנָיו?! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: תְּלִישָׁה הִיא שֶׁמְּחַיֶּבֶת אוֹתוֹ, וְלֹא מְכִירָה.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: מְכָרוֹ חוּץ מֵאֶחָד מִמֵּאָה שֶׁבּוֹ, אוֹ שֶׁהָיְתָה לוֹ בּוֹ שֻׁתָּפוּת, הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, הַנּוֹחֵר, וְהַמְעַקֵּר - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים, טָבַח וּמָכַר חוּץ מֵרְשׁוּתָן; אוֹ שֶׁגָּנַב חוּץ מֵרְשׁוּתָן, וְטָבַח וּמָכַר בִּרְשׁוּתָן; אוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח וּמָכַר חוּץ מֵרְשׁוּתָן - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. אֲבָל אִם גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בִּרְשׁוּתָן - פָּטוּר.

גְּמָרָא: רַבִּי זְעֵירָה בָּעֵי: מְכָרָהּ חֲצָיִין, מַהוּ? מָכַר חֲצִיָּהּ לָזֶה וְחֲצִיָּהּ לָזֶה, מַהוּ?

[לג:]

נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: מְכָרָהּ חוּץ מִיָּדָהּ, חוּץ מֵרַגְלָהּ, חוּץ מִקַּרְנָהּ, חוּץ מִגְּזָתָהּ - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי לְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חוּץ מִקַּרְנָהּ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל; חוּץ מִגִּיזּוֹתֶיהָ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי אוֹמֵר: חוּץ מִדָּבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה; חוּץ מִדָּבָר שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ, חַיָּב.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: הָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא, וּמֵת בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים - פָּטוּר. הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ חוּץ מֵרְשׁוּת הַבְּעָלִים, וּמֵת - חַיָּב. נְתָנוֹ לִבְכוֹרַת בְּנוֹ, לְבַעַל חוֹבוֹ, לְשׁוֹמֵר חִנָּם, וּלְשׁוֹאֵל, לְנוֹשֵׂא שָׂכָר, וּלְשׁוֹכֵר - הָיָה מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא, וּמֵת בִּרְשׁוּת הַבְּעָלִים - פָּטוּר. הִגְבִּיהוֹ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ חוּץ מֵרְשׁוּת הַבְּעָלִים, וּמֵת - חַיָּב.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי מָנָא: מַאן דְּמַר לִי הָדָא מִלְּתָא, אֲנָא נָסִיב בַּנַּרְיְיתֵיהּ[יד]: מַהוּ פָּטוּר - נִפְטָר מֵחוֹבוֹ? נִפְטָר מִגְּנֵבָה?

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מְגַדְּלִין בְּסוּרְיָא, וּבְמִדְבָּרוֹת שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֵין מְגַדְּלִין תַּרְנְגוֹלִין בִּירוּשָׁלַם מִפְּנֵי הַקָּדָשִׁים, וְלֹא כֹהֲנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הַטָּהֳרוֹת. וְלֹא יְגַדֵּל יִשְׂרָאֵל חֲזִירִין בְּכָל מָקוֹם. וְלֹא יְגַדֵּל אָדָם אֶת הַכֶּלֶב, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה קָשׁוּר בְּשַׁלְשֶׁלֶת. אֵין פּוֹרְסִין נִשְׁבִּין לְיוֹנִים, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָחוֹק מִן הַיִּשּׁוּב שְׁלֹשִׁים רִיס.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי בָּא: כְּגוֹן מָהִירְט[טו], שֶׁהִיא שִׁשָּׁה עָשָׂר מִיל עַל שִׁשָּׁה עָשָׂר מִיל.

תָּנֵי: אֵין מְגַדְּלִין תַּרְנְגוֹלִין בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי הַקָּדָשִׁים, וְלֹא כֹהֲנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הַטָּהֳרוֹת. יָכוֹל אַף בִּירוּשָׁלַיִם כֵּן? אוֹ יֵיבָא כַּיי דְּמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי (תְּהִלִּים קכב, ג): "יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו" - עִיר שֶׁמְּחֻבֶּרֶת יִשְׂרָאֵל זֶה לָזֶה.

כְּתִיב (וַיִּקְרָא יא, כז): "טְמֵאִים הֵם לָכֶם". מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם, לה): "וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם"? אֶלָּא: אֶחָד אִסּוּר אֲכִילָה, וְאֶחָד אִסּוּר הֲנָיָה. כָּל דָּבָר שֶׁאִסּוּרוֹ דִּבַּר תּוֹרָה - אָסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ סְחוֹרָה. וְכָל דָּבָר שֶׁאִסּוּרוֹ מִדִּבְרֵיהֶן - מֻתָּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ סְחוֹרָה.

[לד.]

וַהֲרֵי חֲמוֹר? לִמְלַאכְתּוֹ הוּא גָּדֵל. וַהֲרֵי גָּמָל? לִמְלַאכְתּוֹ הוּא גָּדֵל.

לֹא יְגַדֵּל אָדָם אֶת הַכֶּלֶב, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה קָשׁוּר בְּשַׁלְשֶׁלֶת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָה: כָּל הַמְגַדֵּל כֶּלֶב רַע בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (אִיּוֹב ו, יד): "לַמָּס מֵרֵעֵהוּ חֶסֶד וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב".

אֵין פּוֹרְסִין נִשְׁבִּין לְיוֹנִים, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָחוֹק מִן הַיִּשּׁוּב שְׁלֹשִׁים רִיס. וּלְהַלָּן אַתְּ אָמַר "חֲמִשִּׁים אַמָּה"! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: לִרְעוֹת - מְרִיעָה חֲמִשִּׁים אַמָּה, לִפְרוֹחַ - פּוֹרַחַת אַרְבַּעַת מִילִין.

הַדָּרָן עָלָךְ פֶּרֶק מְרֻבָּה

יד אֶסְחֹב אֶת בִּגְדֵי הַמֶּרְחָץ שֶׁלּוֹ לְבֵית הַמֶּרְחָץ, דְּהַיְנוּ אוֹדֶה לוֹ שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנִּי בַּתּוֹרָה וַאֲנִי רָאוּי לְשַׁמְּשׁוֹ כְּתַלְמִיד אֶת הָרַב.

טו שֵׁם מִדְבָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

פֶּרֶק שְׁמִינִי

הֲלָכָה א: **מַתְנִיתִין**: הַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ, חַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה דְבָרִים: בְּנֶזֶק, בְּצַעַר, בִּרְפוּי בְּשֶׁבֶת וּבְבוּשֶׁת. בְּנֶזֶק כֵּיצַד? סְמֵא אֶת עֵינוֹ, קָטַע אֶת יָדוֹ, שָׁבַר אֶת רַגְלוֹ, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ עֶבֶד נִמְכָּר, כַּמָּה הָיָה יָפֶה וְכַמָּה הוּא יָפֶה. צַעַר? כְּוִיוֹ בְּשַׁפּוּד אוֹ בְּמַסְמֵר, אֲפִלּוּ עַל צִפָּרְנוֹ, מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חַבּוּרָה, אוֹמְרִין: כַּמָּה אָדָם כַּיּוֹצֵא בָּזֶה רוֹצֶה לִטֹּל לִהְיוֹת מִצְטַעֵר כָּךְ.

גְּמָרָא: תָּנֵי: הַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ חֲמִשָּׁה, נוֹתֵן לוֹ חֲמִשָּׁה. אַרְבָּעָה, נוֹתֵן לוֹ אַרְבָּעָה. שְׁלִשָּׁה, נוֹתֵן לוֹ שְׁלִשָּׁה. שְׁנַיִם, נוֹתֵן לוֹ שְׁנַיִם. אֶחָד, נוֹתֵן לוֹ אֶחָד. וְהֵיכִי? הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וּקְטָעָהּ, נוֹתֵן לוֹ חֲמִשָּׁה: נֶזֶק, צַעַר, רִפּוּי, שֶׁבֶת וּבוּשֶׁת. הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וְצָבַת, נוֹתֵן לוֹ אַרְבָּעָה: צַעַר, רִפּוּי, שֶׁבֶת וּבוּשֶׁת. הִכָּהוּ עַל רֹאשׁוֹ וְצָבַת, נוֹתֵן לוֹ שְׁלִשָּׁה: צַעַר, רִפּוּי, בּוּשֶׁת. בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה, נוֹתֵן לוֹ שְׁנַיִם: צַעַר, רִפּוּי. בְּטוּמוֹס[טז] שֶׁבְּיָדוֹ, נוֹתֵן לוֹ אֶחָד: בּוּשֶׁת.

רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: קָטַע יָדוֹ, וְחָזַר וְקָטַע יָדוֹ מִמַּעְלָן, מַהוּ שֶׁיִּתֵּן לוֹ צַעַר שֶׁל שָׁעָה רִאשׁוֹנָה?

כְּתִיב (שְׁמוֹת כא, כד): "עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן", וּבְמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יט, כא): "לֹא תָחוֹס עֵינֶךָ"! אֶחָד שׁוֹגֵג, וְאֶחָד מֵזִיד. יֹאמַר שׁוֹגֵג וְאַל יֹאמַר מֵזִיד! שֶׁאִלּוּ נֶאֱמַר שׁוֹגֵג, וְלֹא נֶאֱמַר מֵזִיד, הָיִיתִי אוֹמֵר: שׁוֹגֵג יְשַׁלֵּם מָמוֹן, מֵזִיד יִקָּטַע יָדוֹ. הָוֵי צָרֶךְ הוּא שֶׁיֹּאמַר מֵזִיד. אוֹ: אִלּוּ נֶאֱמַר מֵזִיד וְלֹא נֶאֱמַר שׁוֹגֵג, הָיִיתִי אוֹמֵר: מֵזִיד יְשַׁלֵּם מָמוֹן, שׁוֹגֵג לֹא יְשַׁלֵּם כְּלוּם.

[לד:]

הָוֵי צָרֶךְ לוֹמַר שׁוֹגֵג וְצָרֶךְ לוֹמַר מֵזִיד. שֶׁאִם הָיָה סוּמָא, וְסִמֵּא אֶת עֵינוֹ; קִטֵּעַ, וְקָטַע אֶת יָדוֹ; הָאֵיךְ זֶה מִתְקַיֵּם "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו" (דְּבָרִים יט, יט)? מַגִּיד שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא מָמוֹן.

צַעַר? כְּוִיוֹ בְּשַׁפּוּד אוֹ בְּמַסְמֵר, אֲפִלּוּ עַל צִפָּרְנוֹ, מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חַבּוּרָה. כְּתִיב (שְׁמוֹת כא, כה): "כְּוִיָּה תַּחַת כְּוִיָּה" וְגוֹ'. הֵיכִי דָמֵי? אִם בְּשֶׁפְּצָעוֹ וְהוֹצִיא דָמוֹ, כְּבָר כְּתִיב "פֶּצַע תַּחַת פָּצַע". מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "חַבּוּרָה"? אֶלָּא שֶׁאִם כְּוָיוֹ בְּשַׁפּוּד עַל כַּף יָדוֹ וְצָבַת, עַל כַּף רַגְלוֹ וְצָבַת, אוֹ שֶׁהִטִּיל עָלָיו שֶׁלֶג אוֹ צִנִּים בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה – חַיָּב לְרַפּוֹתוֹ.

אוֹמְרִין: כַּמָּה אָדָם כַּיּוֹצֵא בָּזֶה רוֹצֶה לִטֹּל לִהְיוֹת מִצְטַעֵר כָּךְ. אָמַר רַבִּי זְעִירָה: חֲמֵי בַּר נָשׁ וְאָמְרִין לֵיהּ: 'כַּמָּה אַתְּ בָּעֵי לְמִתַּן וְלָא יֵיאבֵךְ אֲהָן צַעְרָא'? וּמָה דְּהוּא אָמַר – יְהַבִין לֵיהּ. אָמַר מַר עֻקְבָּא: כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִטֹּל הֵיא מַתְנִיתָא, וְתֵימַר אָכֵן? אֶלָּא חֲמֵי בַּר נָשׁ וְאָמְרִין לֵיהּ: 'כַּמָּה אַתְּ בָּעֵי מִסַּב, וְיֵיאבֵךְ אֲהָן צַעְרָא'? וּמַה דּוּ אָמַר – יְהַבִין לֵיהּ.

תָּנֵי: בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: נוֹתְנִין נַכַּאי מָזוֹן. מַהוּ נַכַּאי מָזוֹן? 'בְּקַדְמֵיתָא הֲוִינָא אָכִיל טְלוֹפְחִין וְיָרָק, וּכְדוֹן לֵית בִּי מֵיכַל אֶלָּא בֵּיעִין וְתַרְנְגוֹלִין', וּמַה דּוּ אָמַר – יְהַבִין לֵיהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר יַעֲקֹב: אֲהָן רוֹמַיֵי,

---

[טז] חֲבִילַת שְׁטָרוֹת

כַּד מִיבְאַשׁ, לָא נָפִיק לִקְרָבָא עַד דְּייכוֹל מַה דַּחֲסַר יוֹמִין בְּיוֹמִין״.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: רִפּוּי? הִכָּהוּ, חַיָּב לְרַפּוֹתוֹ. עָלוּ בוֹ צְמָחִין, אִם מֵחֲמַת הַמַּכָּה – חַיָּב, וְשֶׁלֹּא מֵחֲמַת הַמַּכָּה – פָּטוּר. חָיְתָה וְנִסְתְּרָה, חָיְתָה וְנִסְתְּרָה – חַיָּב לְרַפּוֹתוֹ. חָיְתָה כָּל צָרְכָּהּ – אֵינוֹ חַיָּב לְרַפּוֹתוֹ.

גְּמָרָא: רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: עָלוּ בוֹ צְמָחִין סְבִיבוֹת

[לה.]

הַמַּכָּה, וְנִסְתְּרָה מֵחֲמַת הַמַּכָּה, מַהוּ? מִן מַה דִּכְתִיב ״וְרַפֹּא יְרַפֵּא״. שֶׁאִם עָבַר עַל דְּבַר רוֹפֵא – פָּטוּר. תָּנֵי חוֹרִין: ״וְרַפֹּא יְרַפֵּא״ – שֶׁאִם עָלַת גַּרְגּוּתָנִי, חַיָּב לְרַפּוֹתוֹ.

תָּנֵי: רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יוּדָן אוֹמֵר: עָלוּ בוֹ צְמָחִין סְבִיבוֹת הַמַּכָּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּסְתְּרָה הַמַּכָּה, חַיָּב לְרַפּוֹתוֹ, וְאֵין חַיָּב לִתֵּן לוֹ דְּמֵי שִׁבְתּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חִדּוּשׁ חִדֵּשׁ הַכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה הַזֹּאת, שֶׁיִּתֵּן לוֹ שֶׁבֶת וְרִפּוּי. ״רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא״.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: שֶׁבֶת? רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ שׁוֹמֵר קִשּׁוּאִין, שֶׁכְּבָר נָתַן לוֹ דְּמֵי יָדוֹ וּדְמֵי רַגְלוֹ. בְּשֶׁת? הַכֹּל לְפִי הַמְבַיֵּשׁ וְהַמִּתְבַּיֵּשׁ. הַמְבַיֵּשׁ אֶת הֶעָרֹם, הַמְבַיֵּשׁ אֶת הַסּוּמָא, הַמְבַיֵּשׁ אֶת הַיָּשֵׁן – חַיָּב. וְיָשֵׁן שֶׁבִּיֵּשׁ – פָּטוּר. נָפַל מִן הַגַּג וְהִזִּיק וּבִיֵּשׁ – חַיָּב עַל הַנֶּזֶק, וּפָטוּר עַל הַבֹּשֶׁת, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בִּמְבָשָׁיו״ (דְּבָרִים כה, יא), אֵינוֹ חַיָּב עַל הַבֹּשֶׁת עַד שֶׁיְּהֵא מִתְכַּוֵּן.

חַיִל הָרוֹמִי שֶׁחָלָה וְנִתְרַפֵּא, לֹא חוֹזֵר לְהִלָּחֵם עַד שֶׁיֹּאכַל אֶת כָּל מַה שֶּׁהֶחְסִיר מֵאֲכִילָתוֹ בְּמֶשֶׁךְ יְמֵי חָלְיוֹ.

גְּמָרָא: הָכָא אַתְּ מַר: רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ שׁוֹמֵר קִשּׁוּאִין, וְהָכָא אַתְּ מַר: הָיָה עוֹשֶׂה מְנָה בְּיוֹם – נוֹתֵן לוֹ מָנֶה; סֶלַע – נוֹתֵן לוֹ סֶלַע! אָמַר רַבִּי יִצְחָק: תְּרֵין שִׁבְתִּין אִנּוּן: הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וּקְטָעָהּ, אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ עוֹשֶׂה מָנֶה בְּיוֹם, כֵּילּוּ עוֹשֶׂה סֶלַע בְּיוֹם, אֶלָּא רוֹאִין אוֹתוֹ כֵּילּוּ חִגֵּר יוֹשֵׁב וְשׁוֹמֵר קִשּׁוּאִין, שֶׁכְּבָר נָתַן לוֹ דְּמֵי יָדוֹ וּדְמֵי רַגְלוֹ. שֶׁאִם כְּוָיוֹ עַל כַּף יָדוֹ וְצָבַת, עַל כַּף רֹאשׁוֹ וְצָבָה, אוֹ שֶׁהִטִּיל עָלָיו שֶׁלֶג אוֹ צוֹנֵן בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה, חַיָּב לְרַפּוֹתוֹ.

[לה:]

תָּנֵי (דְּבָרִים כה, יא): ״וְשָׁלְחָה יָדָהּ״, וְלֹא אֵשֶׁת שְׁלִיחַ בֵּית דִּין. תַּנֵּי חוֹרִין תָּנֵי: ״וְשָׁלְחָה יָדָהּ״, לְרַבּוֹת אֵשֶׁת שְׁלִיחַ בֵּית דִּין. מַאן דְּמַר ״וְשָׁלְחָה יָדָהּ״ – וְלֹא אֵשֶׁת שְׁלִיחַ בֵּית דִּין, בְּשֶׁהִכָּהוּ בִּרְשׁוּת. מַאן דְּמַר לְרַבּוֹת אֵשֶׁת שְׁלִיחַ בֵּית דִּין – בְּשֶׁהִכָּהוּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת. תָּנֵי: לֹא אֵשֶׁת שְׁנַיִם.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: זֶה חֹמֶר בְּאָדָם מִבְּשׁוֹר, שֶׁאָדָם מְשַׁלֵּם אֶת הַנֶּזֶק, צַעַר, רִפּוּי, שֶׁבֶת וּבֹשֶׁת, וּמְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת. וְשׁוֹר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא נֶזֶק, וּפָטוּר מִדְּמֵי וְלָדוֹת. הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶן חַבּוּרָה, הַחוֹבֵל בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים – חַיָּב בְּכֻלָּן. הַחוֹבֵל בְּעֶבֶד עִבְרִי, חַיָּב בְּכֻלָּן, חוּץ מִן הַשֶּׁבֶת בִּזְמַן שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ. הַחוֹבֵל בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁל אֲחֵרִים – חַיָּב בְּכֻלָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לַעֲבָדִים בֹּשֶׁת.

גְּמָרָא: תָּנֵי: וְהָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ ׳מְעִידִין אָנוּ עַל פְּלוֹנִי שֶׁסִּמֵּא שְׁתֵּי עֵינָיו כְּאַחַת׳, ׳שֶׁהִפִּיל שְׁתֵּי שִׁנָּיו כְּאַחַת׳ – אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ

כְּלוּם. זוֹ אַחַר זוֹ - יוֹצֵא לְחֵרוּת בָּרִאשׁוֹנָה, וְנוֹתֵן לוֹ דְּמֵי שְׁנִיָּה. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: זֹאת אוֹמֶרֶת שָׁמִין לַעֲבָדִים בִּשְׁת.

רַבִּי לָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֶׂה יְדֵי עַצְמוֹ, כֻּלָּן קְדֵשׁ. וַחֲזַר וּתְנָא: הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֶׂה יְדֵי עַבְדּוֹ, יוֹצִיא לוֹ מֵהֶן פַּרְנָסָתוֹ, וְהַשְּׁאָר הֶקְדֵּשׁ. הָכָא אַתְּ אָמַר ׳הַשְּׁאָר הֶקְדֵּשׁ׳, וְהָכָא אַתְּ מַר ׳כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ׳! אֲמַר רַבִּי אַחָא: מְצָוִּים יִשְׂרָאֵל לְפַרְנֵס בְּנֵי חוֹרִין יוֹתֵר מֵעֲבָדִים. לָא כֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: ׳הַקּוֹטֵעַ יְדֵי עֶבֶד חֲבֵרוֹ, רַבּוֹ נוֹטֵל נִזְקוֹ, צַעְרוֹ, רְפוּי, שִׁבְתּוֹ, בָּשְׁתּוֹ, וְהַלָּה יְתַפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה׳! אָמַר רַבִּי אַחָא: מְצָוִּין יִשְׂרָאֵל לְפַרְנֵס עֲבָדִים קִיטְעִין יוֹתֵר מִן הַשְּׁלֵמִין. וְהָא רַבִּי יוֹחָנָן אָכִיל קוּפַּד וְיָהִיב לְעַבְדֵּיהּ; שָׁתֵי חַמַר וְיָהִיב לְעַבְדֵּיהּ; וְקָרֵי עַל נַפְשֵׁיהּ (אִיּוֹב לא, טו): ״הֲלֹא בַבֶּטֶן עֹשֵׂנִי עָשָׂהוּ וַיְכֻנֵנוּ בָּרֶחֶם אֶחָד״. אָמְרִי: תַּמָּן בְּמִדַּת הַדִּין, בְּרַם הָכָא בְּמִדַּת רַחֲמִים.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק שְׁלִשָּׁה עָשָׂר

יג,א בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כוֹתְבִין שְׁטָרֵי מֵאוֹן: לֹא שַׁפִּיָּה לִיהּ[1], וְלָא רַעְיָה לֵיהּ[2], וְלִית הִיא צְבְיָא לְאִיתְנַסְבָא לֵיהּ[3]. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּבֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בְבֵית דִּין, וּבִלְבַד שֶׁיִּהוּ שִׁלשָׁה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֲפִלּוּ בִּשְׁנַיִם. כֵּיצַד מִצְוַת מֵאוֹן? אוֹמֶרֶת: ׳אִי אֶפְשִׁי בִּפְלוֹנִי בַּעְלִי, אִי אֶפְשִׁי בְּקִדּוּשִׁין שֶׁקִּדְּשַׁנִי אִמָּא אוֹ אָחִי׳. אֲפִלּוּ הִיא יוֹשֶׁבֶת בְּאַפְּרְיוֹן וְהָלְכָה אֵצֶל מִי שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, וְאָמְרָה בִּפְנֵיהֶן: ׳אִי אֶפְשִׁי בִּפְלוֹנִי בַּעְלִי זֶה׳ – אֵין מֵאוֹן גָּדוֹל מִזֶּה! רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ נִכְנְסָה לִטּוֹל חֵפֶץ מֵחֲנֻנִי, וְאָמְרָה בִּפְנֵיהֶן: ׳אִי אֶפְשִׁי בִּפְלוֹנִי בַּעְלִי׳ – אֵין מֵאוֹן גָּדוֹל מִזֶּה! יֶתֶר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֲפִלּוּ אוֹרְחִין מְסֻבִּין, וְאָמְרָה בִּפְנֵיהֶם: ׳אִי אֶפְשִׁי בִּפְלוֹנִי בַּעְלִי׳ – אֵין מֵאוֹן גָּדוֹל מִזֶּה! קְטַנָּה שֶׁקִּדְּשָׁה אֶת עַצְמָהּ, וְהִשִּׂיאָה אֶת עַצְמָהּ בְּחַיֵּי אָבִיהָ – אֵין קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין, וְאֵין נִשּׂוּאֶיהָ נִשּׂוּאִין.

ב. הַמְמָאֶנֶת בָּאִישׁ – אֵין לָהּ כְּתֻבָּה. נָתַן לָהּ גֵּט – יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מַעֲשֶׂה הַקְּטַנָּה כְּלוּם. אֵין בַּעְלָהּ זַכַּאי – לֹא בִּמְצִיאָתָהּ, וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, וְיוֹרְשָׁהּ, וּמְטַמֵּא לָהּ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁיּוֹצְאָה הֵימֶנּוּ בְּמֵאוֹן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּעְלָהּ זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, וְיוֹרְשָׁהּ, וּמְטַמֵּא לָהּ; כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּמֵאוֹן. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: חָזַרְתִּי עַל כָּל מִדַּת חֲכָמִים, וְלֹא מָצָאתִי אָדָם שֶׁמִּדָּתוֹ שָׁוָה בְּקִטַנּוֹת, חוּץ מֵרַבִּי אֶלְיעֶזֶר, וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְיעֶזֶר מִדִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁרַבִּי אֶלְיעֶזֶר הִשְׁוָה אֶת מִדּוֹתָיו, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חָלַק.

ג. הַמְמָאֶנֶת בָּאִישׁ, וְהֶחֱזִירָהּ אֵלָיו וָמֵת – אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. גֵּרְשָׁהּ וְהֶחֱזִירָהּ לוֹ – אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר, בִּקְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ, וְגֵרְשָׁהּ, וְהֶחֱזִירָהּ אֵלָיו וָמֵת – שֶׁחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת, מִפְּנֵי שֶׁגֵּרוּשֶׁיהָ גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִים, וְאֵין חֲזָרָתָהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁגֵּרְשָׁהּ קְטַנָּה וְהֶחֱזִירָהּ קְטַנָּה, אֲבָל גֵּרְשָׁהּ קְטַנָּה וְהֶחֱזִירָהּ גְּדוֹלָה, אוֹ גֵּרְשָׁהּ קְטַנָּה וְהֶחֱזִירָהּ קְטַנָּה, וְגָדְלָה תַּחְתָּיו וָמֵת, אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת, מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אָמְרוּ: חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אֶחָת.

ד. זֶה הַכְּלָל: גֵּט אַחַר מֵאוֹן – אֲסוּרָה לַחֲזוֹר לוֹ, מֵאוֹן אַחַר גֵּט – מֻתֶּרֶת לַחֲזוֹר לוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, הוֹאִיל וְיָצְאָתָה הֵימֶנּוּ בְּגֵט – אֲסוּרָה לַחֲזוֹר לוֹ. מַעֲשֶׂה בְּאַחַת שֶׁנִּשֵּׂאת יְתוֹמָה, וְגֵרְשָׁהּ, וְהֶחֱזִירָהּ אֵלָיו, וּמֵאֲנָה בּוֹ וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר, וָמֵת. וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא: מַהוּ שֶׁתַּחֲזֹר לָרִאשׁוֹן? וְאָמַר לָהֶן: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, הוֹאִיל וְיָצְאָתָה הֵימֶנּוּ בְּגֵט – אֲסוּרָה לַחֲזוֹר לוֹ.

ה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מֵאֲנָה – מֵאֲנָה, אִם לָאו – תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתַחֲלֹץ, וְתֵצֵא הַלָּזוּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי יְתוֹמוֹת, קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת, מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל קְטַנָּה – חֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט, וּקְטַנָּה תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתַחֲלֹץ. מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל חֵרֶשֶׁת – קְטַנָּה יוֹצְאָה בְּגֵט, וְחֵרֶשֶׁת אֲסוּרָה לְעוֹלָם. וְאִם בָּא עָלֶיהָ – יוֹצְאָה בְּגֵט וְהוּתְרָה.

ו. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי יְתוֹמוֹת קְטַנּוֹת וָמֵת. בָּא יָבָם עַל הָרִאשׁוֹנָה, וְחָזַר בָּא עַל הַשְּׁנִיָּה

הַשָּׁלֵם

---

[1] לֹא שָׁקַט לוֹ.

[2] וְלֹא רָצוֹן בּוֹ.

[3] וְאֵין הִיא רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא לוֹ.

תּוֹסֶפְתָּא

– נֶאֶסְרוּ שְׁתֵּיהֶן עָלָיו. וְכֵן שְׁתֵּי חֵרְשׁוֹת, קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת, בָּא יָבָם עַל הַקְּטַנָּה, וְחָזַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת – נֶאֶסְרוּ שְׁתֵּיהֶן עָלָיו. חֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט, וּקְטַנָּה יוֹצְאָה בְּגֵט וַחֲלִיצָה.

ז. פִּקֵּחַת וְחֵרֶשֶׁת. בָּא יָבָם עַל פִּקֵּחַת וְחָזַר וּבָא עַל חֵרֶשֶׁת, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל חֵרֶשֶׁת – נֶאֶסְרוּ שְׁתֵּיהֶן עָלָיו. חֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט, פִּקֵּחַת יוֹצְאָה בְּגֵט וַחֲלִיצָה. גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה, בָּא יָבָם עַל הַגְּדוֹלָה וְחָזַר וּבָא עַל הַקְּטַנָּה, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה – נֶאֶסְרוּ שְׁתֵּיהֶן עָלָיו. קְטַנָּה יוֹצְאָה בְּגֵט, גְּדוֹלָה יוֹצְאָה בְּגֵט וַחֲלִיצָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּכֻלָּן מִלַּמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ.

ח. יְבָמָה שֶׁאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם: ׳לֹא נִבְעַלְתִּי׳, בֵּין שֶׁאָמַר: ׳בְּעַלְתִּי׳, בֵּין שֶׁאָמַר: ׳לֹא בָעַלְתִּי׳ – כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחְלֹץ לָהּ. אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם – מְבַקְּשִׁים הֵימֶנּוּ שֶׁיַּחְלֹץ לָהּ. הָיָא אוֹמֶרֶת: ׳נִבְעַלְתִּי׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא בָעַלְתִּי׳ – הֲרֵי זֹה יוֹצְאָה בְּגֵט. הוּא אוֹמֵר: ׳בָּעַלְתִּי׳, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ׳לֹא נִבְעַלְתִּי׳, אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וְאָמַר: ׳לֹא בָעַלְתִּי׳ – הֲרֵי זוֹ יוֹצְאָה בְּגֵט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נְדָרָה שֶׁלֹּא תִתְיַבֵּם, אֲפִלּוּ בְּחַיֵּי בַעְלָהּ – מְבַקְּשִׁים הֵימֶנּוּ שֶׁיַּחְלֹץ לָהּ.

ט. כֵּיצַד מוֹצִיא בִּרְמִיזָה? רָמַז וְנָתַן לָהּ גִּטָּהּ, פִּקֵּחַת לְפִקֵּחַ וְלוֹ אָח פִּקֵּחַ, פִּקֵּחַת לְחֵרֵשׁ וְלוֹ אָח פִּקֵּחַ – אוֹ חוֹלֶה אוֹ מְיַבֵּם. פִּקֵּחַת לְפִקֵּחַ וְלוֹ אָח חֵרֵשׁ – כּוֹנֵס וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם. פִּקֵּחַת לְחֵרֵשׁ, וְלוֹ אָח חֵרֵשׁ, חֵרֶשֶׁת לְפִקֵּחַ וְלוֹ אָח פִּקֵּחַ, חֵרֶשֶׁת לְחֵרֵשׁ וְלוֹ אָח חֵרֵשׁ, חֵרֶשֶׁת לְפִקֵּחַ וְלוֹ אָח פִּקֵּחַ, חֵרֶשֶׁת לְחֵרֵשׁ וְלוֹ אָח חֵרֵשׁ – כּוֹנֵס. אִם רָצָה לְהוֹצִיא – יוֹצִיא. אִם רָצָה לְקַיֵּם – יְקַיֵּם.

י. שְׁנֵי אַחִים חֵרְשִׁים נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת, אוֹ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת, אוֹ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. וְכֵן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת נְשׂוּאוֹת לִשְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין, אוֹ לִשְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין, אוֹ לִשְׁנֵי אַחִין: אֶחָד

הַשָּׁלֵם

פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ. וְכֵן שְׁנֵי אַחִין: אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, פִּקַּחַת לְפִקֵּחַ וְחֵרֶשֶׁת לְחֵרֵשׁ – אֵין כָּאן לֹא חֲלִיצָה וְלֹא יִבּוּם, אֶלָּא אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְהַלָּזוּ תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. אִם הָיוּ נָכְרִיּוֹת – יִכָּנְסוּ. אִם רָצָה לְהוֹצִיאָהּ – יוֹצִיא, וְאִם רָצָה לְקַיֵּם – יְקַיֵּם.

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

א. הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: ׳גֵּרְשַׁנִי בַּעְלִי, חָלַץ לִי יְבָמִי, נִתְיַבַּמְתִּי לִיבָמִי, וָמֵת׳ – הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. כָּל אֵלּוּ שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנוֹת לְהָעִידָן – אַף הִיא אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְהָעִידָן.

ב. עֵד אוֹמֵר ׳מֵת׳, וְעֵד אוֹמֵר ׳לֹא מֵת׳. אִשָּׁה אוֹמֶרֶת ׳מֵת׳ וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת ׳לֹא מֵת׳ – הֲרֵי זוֹ לֹא תִנָּשֵׂא. רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עֵד אוֹמֵר ׳מֵת׳ וְעֵד אוֹמֵר ׳לֹא מֵת׳ וְנִשֵּׂאת, וּבָא אַחֵר וְאָמַר ׳לֹא מֵת׳ – הֲרֵי זוֹ לֹא תֵצֵא, אֲבָל בַּתְּחִלָּה, עֵד אוֹמֵר ׳מֵת׳ וְעֵד אוֹמֵר ׳לֹא מֵת׳, אִשָּׁה אוֹמֶרֶת ׳מֵת׳ וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת ׳לֹא מֵת׳, אַף עַל פִּי שֶׁנִּשֵּׂאת – תֵּצֵא, אַחַת אוֹמֶרֶת ׳מֵת׳ וּשְׁתַּיִם אוֹמְרוֹת ׳לֹא מֵת׳ – הֲרֵי שְׁתֵּי נָשִׁים כְּאִישׁ אֶחָד. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהִכְשִׁירוּ חֲכָמִים עֵד אֶחָד – הֻלַּךְ אַחַר רֹב דֵּעוֹת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים לְאִשָּׁה אַחַת כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים לְאִישׁ אֶחָד. שְׁנַיִם אוֹמְרִים ׳מֵת׳ וּמֵאָה אוֹמְרִים ׳לֹא מֵת׳ – הֲרֵי מֵאָה כִּשְׁנֵי עֵדִים.

ג. קִדֵּשׁ אַחַת מֵחָמֵשׁ נָשִׁים, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ קִדֵּשׁ, וְכָל אַחַת וְאַחַת אוֹמֶרֶת: ׳אוֹתִי קִדֵּשׁ׳. לָקַח אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה, וְאֵין יָדוּעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶם לָקַח, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד אוֹמֵר: ׳מִמֶּנִּי לָקַח׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָה, עַל שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מֵחָמֵשׁ נָשִׁים וְאֵינוֹ יָדוּעַ אֵיזוֹ מֵהֶן קִדֵּשׁ – שֶׁמְּנִיחַ דְּמֵי כְתֻבָּה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק. עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁבָּעַל. וְלֹא נֶחְלְקוּ עַל שֶׁלָּקַח מִקָּח מֵחֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם, וְאֵין יָדוּעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶם לָקַח – שֶׁמְּנִיחַ דְּמֵי מִקָּח בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁגָּזַל; שֶׁרַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: מְנִיחַ גְּזֵלָה

תּוֹסֶפְתָּא

בֵּינֵיהֶם וּמְסַתֵּלֵק. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר עַד שֶׁיִּשַּׁלֵּם גְּזֵלָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וּמוֹדֶה רַבִּי טַרְפוֹן, בְּאוֹמֵר לִשְׁנַיִם: גָּזַלְתִּי אֶת אֶחָד מִכֶּם מָנֶה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶהוּ, אוֹ אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד אֶצְלִי מָנֶה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה – נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה; שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ.

ד. הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאָה וְאָמְרָה: ׳מֵת בַּעְלִי׳ – הִיא מֻתֶּרֶת, וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהֻתְּרוּ לִיבָמִין – הֻתְּרוּ לְכָל אָדָם. הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: ׳מֵת בַּעְלִיךְ׳, וְהָיָה לוֹ אָח, וְיִבְּמָהּ וָמֵת, וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ – אָסוּר בָּהּ וּמֵתָר בְּאֵשֶׁת אָחִיו.

ה. הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאָה וְאָמְרָה: ׳מֵת בַּעְלִי׳ – הִיא מֻתֶּרֶת וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהֻתְּרוּ לִיבָמִין – הֻתְּרוּ לְכָל אָדָם.

ו. שְׁתֵּי נָשִׁים, לְזוֹ עֵדִים וּבָנִים, וּלְזוֹ אֵין עֵדִים וּבָנִים – שְׁתֵּיהֶן מֻתָּרוֹת. נָפַל לְבוֹר אֲרָיוֹת – אֵין מְעִידִין עָלָיו. לְתוֹךְ כִּבְשָׁן הָאֵשׁ – מְעִידִין עָלָיו. מְעִידִין עַל הַמְגֻיָּד, וְאֵין מְעִידִין עַל צָלוּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף עַל הַמְגֻיָּד אֵין מְעִידִין, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לִכְווֹת וְלִחְיוֹת.

ז. נָפַל לְגוֹב אֲרָיוֹת – אֵין מְעִידִין. בּוֹר שֶׁמָּלֵא נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים – מְעִידִין עָלָיו. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: אֵין מְעִידִין עָלָיו, שֶׁמָּא חַבָּר הוּא. נָפַל לְתוֹךְ כִּבְשָׁן הָאֵשׁ – מְעִידִין עָלָיו. לְיוֹרָה מְלֵאָה יַיִן וְשֶׁמֶן – מְעִידִין עָלָיו. מִשּׁוּם רַבִּי אַחָא אָמְרוּ: שֶׁל שֶׁמֶן – מְעִידִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַבְעִיר, וְשֶׁל יַיִן אֵין מְעִידִין עָלָיו – מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֶּה. אָמַר לוֹ: תְּחִלָּתוֹ מְכַבֶּה וְסוֹפוֹ מַבְעִיר. אֱלִיעֶזֶר בֶּן מְהַבַּאי אוֹמֵר: מְעִידִין עַל הַשּׁוּמָּא. מֵת פְּלוֹנִי, אָבַד פְּלוֹנִי, נֶהֱרַג פְּלוֹנִי, אֵין פְּלוֹנִי בָּעוֹלָם, אֵין מִמֶּנּוּ כְּלוּם, תִּנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ – אֵין מְעִידִין עָלָיו.

הַשָּׁלֵם

ח. נָפַל לְמַיִם, בֵּין שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף בֵּין שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף – אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף – אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת. מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף – אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. שֶׁמָּא גַּל טוֹרֵד אוֹתוֹ וּמַעֲלֶה אוֹתוֹ לַיַּבָּשָׁה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: כְּשֶׁהָיִיתִי בָּא בַּיָּם, רָאִיתִי סְפִינָה שֶׁטָּבְעָה בַּיָּם, וְהָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבְּתוֹכָהּ. וּכְשֶׁבָּאתִי לִמְדִינוֹת קַפּוֹטְקִיָּא, וּרְאִיתִיו, בָּא וְיָשַׁב וְדָן לְפָנַי בַּהֲלָכָה, נַמְתִּי לוֹ: ׳בְּנִי! הֵיאַךְ עָלִיתָ מִן הַיָּם׳? נָם לִי: ׳טָרְדַנִי גַּל לַחֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, עַד שֶׁהִגִּיעֻתִנִי לַיַּבָּשָׁה׳. אָמַרְתִּי: ׳כַּמָּה גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים! שֶׁאָמְרוּ: מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף – אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת, מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף – אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה׳.

ט. אָמַר רַבִּי, מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי בְנֵי אָדָם מְכַמְּרִים מִכְמוֹרִין[4] בַּיַּרְדֵּן, וְנִכְנַס אֶחָד מֵהֶם לְמִחְילָה שֶׁל דָּגִים, וְשָׁקְעָה חַמָּה וְלֹא רָאָה פִּתְחָהּ שֶׁל מְחִילָה, וְשָׁהָה חֲבֵרוֹ עָלָיו כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ, וּבָא וְהוֹדִיעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. לְשַׁחֲרִית זָרְחָה חַמָּה, וְהִכִּיר פִּתְחָהּ שֶׁל מְחִילָה, וּבָא וּמָצָא הֶסְפֵּד קָשׁוּר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנָּפַל לְבוֹר גָּדוֹל, וְעָלָה לְאַחַר שִׁלְשָׁה יָמִים. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מַזְכִּירִין מַעֲשֵׂה נִסִּים.

י. אֲפִלּוּ שָׁמַע קוֹל מְקוֹנֶנֶת שֶׁמַּזְכַּרְתּוֹ בֵּין הַמֵּתִים – אֵין עֵדוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ. שָׁמַע בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: ׳פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי מֵת׳ אוֹ ׳נֶהֱרַג׳ – תִּנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ. שָׁמַע בְּקוֹנְטָרְסִין[5] שֶׁל מְלָכִים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: ׳פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי מֵת׳, אוֹ ׳נֶהֱרַג׳ – לֹא תִנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ[6]. מַשִּׂיאִים עַל פִּי בַּת קוֹל. מַעֲשֶׂה שֶׁעָמַד אֶחָד עַל רֹאשׁ הָהָר, וְאָמַר: ׳אִישׁ

---

[4] פּוֹרְסִין מְצוּדוֹת לָצוּד דָּגִים.

[5] הַמְמֻנִּים לַהֲרֹג אֵצֶל מַלְכֵי הַגּוֹיִם.

[6] כִּי יֵשׁ בָּהֶם שֶׁמְּקַבְּלִים שִׂמְחַד וּמַנִּיחִים אוֹתוֹ בַּחַיִּים.

תּוֹסֶפְתָּא

פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, נִשְׁכּוֹ נָחָשׁ וָמֵת׳! הָלְכוּ וּמָצְאוּ שֶׁתָּפְחוּ עֵינָיו, וְהִשִּׁיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. וּבְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִם הָיָה מִתְכַּוֵּן לְהָעִיד – אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת. אַבָּא יוּדָן אִישׁ צִידוֹן אוֹמֵר: מַעֲשֶׂה בְּיִשְׂרָאֵל וְכוּתִי אֶחָד, שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, וּבָא כוּתִי וְאָמַר: ׳חֲבָל עַל אוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁהָיָה עִמִּי בַּדֶּרֶךְ, וּמֵת בַּדֶּרֶךְ, וּקְבָרוּהוּ׳! וְהִשִּׁיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֶׂה בְּקוֹלָר שֶׁל בְּנֵי אָדָם[7] שֶׁהָלְכוּ לְאַנְטוֹכְיָא[8], וּבַחֲזִירָתָן אָמְרוּ: ׳נֶהֱרַג מִמֶּנּוּ אִישׁ פְּלוֹנִי יְהוּדִי׳, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְהִשִּׁיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּשִׁשִּׁים בְּנֵי אָדָם שֶׁיָּרְדוּ לְכַרְכּוֹם בֵּיתָר[9], וְלֹא עָלָה אֶחָד מֵהֶם, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְהִשִּׁיאוּ אֶת נְשֵׁיהֶם.

יא. אֵין מְעִידִין עָלָיו, עַד שֶׁיְּהוּ מַזְכִּירִין שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו, שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ. אֲבָל אִם אָמַר: ׳אֶחָד יָצָא מֵעִיר פְּלוֹנִי׳ – מְפַשְׁפְּשִׁין[10] בְּאוֹתָהּ הָעִיר. אִם לֹא יָצָא מִשָּׁם אֶלָּא הוּא – תִּנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ. מַעֲשֶׂה בִּשְׁנַיִם שֶׁהָיוּ רָצִים אַחַר הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְנִתְלָה אֶחָד בַּזַּיִת, וּפָשְׁחוֹ[11], וְרָדַף אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים. וְאָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: ׳יִישַׁר כֹּחֲךָ אַרְיֵה׳! אָמַר לוֹ: ׳מִנַּיִן אַתָּה מַכִּיר בִּי שֶׁאַרְיֵה שְׁמִי? כָּךְ אֲנִי נִקְרָא בְּעִירִי – יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיֵה דִּמְכַפֵּר שִׁיחַיָּא׳. לְיָמִים חָלָה וָמֵת, וְהִשִּׁיא רַבִּי טַרְפוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ.

יב. אֵין בּוֹדְקִין עֲדֵי נָשִׁים בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: בּוֹדְקִין לְעֲדֵי נָשִׁים בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבָּא לִפְנֵי רַבִּי טַרְפוֹן לְהָעִיד עֵדוּת אִשָּׁה. אָמַר לוֹ: ׳בְּנִי! הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ לְאִשָּׁה זוֹ עֵדוּת זוֹ׳? אָמַר לוֹ: ׳אֲנִי וָהוּא הָיֵינוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְרָדַף אַחֲרֵינוּ גַּיִס, וְנִתְלָה בְּיִחוּר תְּאֵנָה וּפְשָׁחוֹ, וְהֶחֱזִיר אֶת הַגַּיִס לְאַחֲרָיו׳. אָמַרְתִּי לוֹ: ׳מְשַׁבֵּחֲךָ אֲנִי אַרְיֵה׳! אָמַר לִי: יָפֶה אָמַרְתָּ, כְּוֹנֵת לִשְׁמִי, שֶׁכָּךְ קוֹרְאִים אוֹתִי בְּעִירִי – ׳יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיֵה דִּמְכַפֵּר שִׁיחַיָּא׳. לְיָמִים חָלָה וָמֵת, אָמַר לוֹ: ׳כָּךְ אָמַרְתָּ לִי יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן מְכַפֵּר שִׁיחַיָּא׳. אָמַר לֵיהּ: ׳לֹא, אֶלָּא כָּךְ אָמַרְתִּי לְךָ. אָמַר לִי: לָאו רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹחָנָן אַרְיֵה דִּמְכַפֵּר שַׂחֲרָא, אֶלָּא יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיֵה דִּמְכַפֵּר שִׁיחַיָּא׳. בָּדַק רַבִּי טַרְפוֹן לְעֵדוּתוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְנִמְצֵאת מְכֻוֶּנֶת, וְהִשִּׁיא אֶת אִשְׁתּוֹ. מִכָּאן וָאֵילָךְ הִנְהִיגוּ, שֶׁיִּהוּ בוֹדְקִים לְעֵדֵי הַנָּשִׁים בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה. אָמַר לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא: לְכְשֶׁתְּהֵא פּוּנְדָּקִית[12] – תְּהֵא נֶאֱמֶנֶת.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: ׳בְּתוּלָה נִשֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי׳? שֶׁאִם הָיָה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים, הָיָה מַשְׁכִּים לְבֵית דִּין. אִם כֵּן, תִּנָּשֵׂא בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּתְקַן צָרְכָיו כָּל יְמוֹת הַשַּׁבָּת, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא נוֹשֵׂא אוֹתָהּ בָּרְבִיעִי, וּמְסַפְּנָה וְהֵילַךְ, נָהֲגוּ הָעָם לְכָנוֹס בַּשְּׁלִישִׁי, וְלֹא מִחוּ בְּיָדָם חֲכָמִים. רָצָה לְכָנוֹס בַּשֵּׁנִי – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אִם מִפְּנֵי הָאֹנֶס – מֻתָּר. וּמַפְרִישִׁין אֶת הֶחָתָן מִן הַכַּלָּה לֵילֵי שַׁבָּת תְּחִלָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חֲבוּרָה. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: ׳אַלְמָנָה נִשֵּׂאת בַּחֲמִישִׁי׳? שֶׁאִם נוֹשֵׂא אוֹתָהּ בְּאֶחָד מִכָּל יְמוֹת הַשַּׁבָּת – מַנִּיחָהּ וְהוֹלֵךְ לְמִלַּאכְתּוֹ. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא נוֹשֵׂא אוֹתָהּ בַּחֲמִישִׁי, שֶׁיְּהֵא בָּטֵל שְׁלֹשָׁה יָמִים: חֲמִישִׁי, וְעֶרֶב שַׁבָּת וְשַׁבָּת – שְׁלֹשָׁה יְמֵי בַּטָּלָה, נִמְצָא שָׁמֵחַ עִמָּהּ שְׁלֹשָׁה יָמִים.

ב. גָּדוֹל הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה, וְקָטָן שֶׁבָּא עַל הַגְּדוֹלָה, וּמָכַת עֵץ – כְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם. מְשׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן אַגְרָא אָמְרוּ: אֵיזוֹ

---

[7] חֲבוּרַת אֲנָשִׁים.

[8] וְהָיוּ בֵּינֵיהֶם יְהוּדִים וְגוֹיִם בְּיַחַד.

[9] כַּאֲשֶׁר הָעִיר בֵּיתָר הָיְתָה בְּמָצוֹר.

[10] בּוֹדְקִים וּמְחַפְּשִׂים.

[11] נִתֵּק אֶת עֵץ הַזַּיִת, כְּדֵי לְרַדֵּף בּוֹ אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים.

[12] הֵינוּ שֶׁתִּהְיֶה מְסִיחָה לְפִי תֻּמָּהּ כְּמוֹ פּוּנְדָּקִית.

תּוֹסֶפְתָּא

קְטַנָּה וְאֵיזֶה קָטָן? קָטָן פָּחוֹת מִבֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, קְטַנָּה פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁהַכֹּהֲנִים עוֹשִׂים, כְּגוֹן בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן, וּבַת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל – עוֹשִׂין. הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּכְהוּנָה, וְהַנּוֹתֵן בָּהּ תַּקָּנָה שֶׁהִתְקִינוּ בֵּית דִּין, בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל – נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז.

ג. פִּקֵּחַ שֶׁנִּשָּׂא חֵרֶשֶׁת, אוֹ שׁוֹטֶה – כְּתָבָתָן מָאתַיִם, מִפְּנֵי שֶׁרוֹצֶה לְהַחֲזִיק לָהֶם אֶת הַנְּכָסִים. חֵרֵשׁ וְשׁוֹטֶה שֶׁנִּשְׂאוּ פִּקֵּחוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר חֵרֵשׁ וְנִתְפַּקַּח, שׁוֹטֶה וְנִשְׁתַּפֶּה – אֵין לָהֶם כְּתֻבָּה. רָצוּ לְקַיֵּם – נוֹתְנִין כְּתֻבָּה מָנֶה. עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיֵּר, הָעֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר – אֵין לָהֶן כְּתֻבָּה. רָצוּ לְקַיֵּם – נוֹתְנִין כְּתֻבָּה מָנֶה. יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל הַשִּׁפְחָה וְעַל בַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אַף עַל פִּי שֶׁחָזְרָה הַשִּׁפְחָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה, בַּת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיְּרָה – אֵין לָהֶם כְּתֻבָּה. רָצָה לְקַיֵּם – נוֹתֵן כְּתֻבָּה מָנֶה.

ד. בּוֹגֶרֶת וְאַיְלוֹנִית – כְּתֻבָּתָן מָאתַיִם. נִשֵּׂאת בְּחֶזְקַת שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה, וְנִמְצֵאת אַיְלוֹנִית – אֵין לָהּ כְּתֻבָּה. רָצָה לְקַיֵּם – נוֹתֵן כְּתֻבָּה מָנֶה.

ה. הַבָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת, וְעַל הַשּׁוֹטָה, וְעַל הַבּוֹגֶרֶת, וּמֵכַּת עֵץ – אֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין. סוּמָא וְאַיְלוֹנִית – יֵשׁ לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין. סוּמְכוֹס אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: סוּמָא – אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִין.

ו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּיהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְפַשְׁפְּשִׁין[13] אֶת הֶחָתָן וְאֶת הַכַּלָּה שִׁלְשָׁה יָמִים קֹדֶם כְּנִיסָתָן לְחֻפָּה, וּבַגְּלִיל לֹא נָהֲגוּ כֵּן. בִּיהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה, הָיוּ מְיַחֲדִים אֶת הֶחָתָן וְאֶת הַכַּלָּה שָׁעָה אַחַת קֹדֶם לַחֻפָּה – כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ גַּס בָּהּ. וּבַגְּלִיל לֹא נָהֲגוּ כֵּן. בִּיהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה, הָיוּ מַעֲמִידִין שְׁנֵי שׁוֹשְׁבִינִין, אֶחָד מִשֶּׁל בֵּית חָתָן, וְאֶחָד מִשֶּׁל בֵּית כַּלָּה. וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיוּ מַעֲמִידִין אֶלָּא לִנְשׂוּאִין, וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין כֵּן. בִּיהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה, הָיוּ שׁוֹשְׁבִינִין יְשֵׁנִין בְּמָקוֹם שֶׁחָתָן וְכַלָּה יְשֵׁנִין. וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין כֵּן. וְכָל שֶׁלֹּא נָהַג כְּמִנְהַג זֶה – אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹן טַעֲנַת בְּתוּלִין.

ז. כְּנָסָהּ רִאשׁוֹן לְשֵׁם נִשּׂוּאִין, וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים שֶׁלֹּא נִסְתָּרָה, אוֹ אֲפִלּוּ נִסְתָּרָה, וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים שֶׁלֹּא נִתְיַחֲדָה עִמּוֹ כְּדֵי בִיאָה – אֵין הַשֵּׁנִי יָכוֹל לִטְעוֹן טַעֲנַת בְּתוּלִין. לְפִיכָךְ, אֵין כְּתֻבָּתָהּ אֶלָּא מָנֶה. טַעֲנַת בְּתוּלִין כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם נִסְתָּרָה מִיָּד, לֹא נִסְתָּרָה אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים.

ח. הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע וְנִמְצְאוּ עֵדָיו זוֹמְמִין – הוּא לוֹקֶה וְנוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. וְהַזּוֹמְמִין מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה. וְאִם הָיְתָה יְתוֹמָה – הוּא לוֹקֶה וּכְתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת. וְנוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. וְהַזּוֹמְמִין מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה, לֹא אָמַר לָעֵדִים שֶׁיְּעִידוּ, אֶלָּא שֶׁהֵם בָּאוּ מֵאֲלֵיהֶן וְהֵעִידוּ – הוּא אֵין לוֹקֶה וְאֵין נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וְהַזּוֹמְמִין מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה. זְנָתָה כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה, וּמְשֻׁבָּגְרָה הוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רַע – הוּא אֵין לוֹקֶה, וְאֵין נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וְהִיא וְזוֹמְמִין מַקְדִּימִין לְבֵית הַסְּקִילָה.

ט. הָיְתָה מְעֻבֶּרֶת, וְאָמְרוּ לָהּ: ׳מַה טִּיבוֹ שֶׁל עֻבָּר זֶה׳? – ׳מֵאִישׁ פְּלוֹנִי, כֹּהֵן הוּא׳! רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת; שֶׁזּוֹ עֵדוּת שֶׁהָאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לָהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִי אַתֶּם מוֹדִים בִּשְׁבוּיָה, וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים שֶׁנִּשְׁבֵּית, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ׳טְהוֹרָה אֲנִי׳ שֶׁאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת? אָמְרוּ לוֹ: לֹא! אִם אָמְרָתָּ בִּשְׁבוּיָה שֶׁנִּשְׁבֵּית לְבֵין הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים, שֶׁיֵּשׁ לָהּ עֵדִים, תֹּאמַר בָּזוֹ שֶׁאֵין לָהּ עֵדִים? אָמַר לָהֶם: וְכִי מַה עֵדוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּרֵסָהּ בֵּין שִׁנֶּיהָ?! אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁרֹב כּוּתִים פְּרוּצִים בַּעֲרָיוֹת. אָמַר לָהֶם: אֵין

[13] בּוֹדְקִים.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לַעֲרָיוֹת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעֵדוּת אִשָּׁה בִּגּוּפָהּ, אֲבָל עֵדוּת אִשָּׁה בְּבִתָּהּ – דִּבְרֵי הַכֹּל שֶׁהַוָּלָד שְׁתּוּקִי.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. עֵדִים שֶׁאָמְרוּ: ׳מְעִידִין אֲנַחְנוּ בְּפְלוֹנִי שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה, עוֹבֵד כּוֹכָבִים נָתִין וּמַמְזֵר׳ – עַד שֶׁלֹּא נֶחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין, אָמְרוּ: ׳בַּדָּאִין אָנוּ׳ – הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין. מִשֶּׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין, אָמְרוּ: ׳בַּדָּאִין אָנוּ׳ – אֵין נֶאֱמָנִים. זֶהוּ כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ לְטַמֵּא, לְטַהֵר, לְרַחֵק וּלְקָרֵב, לֶאֱסוֹר וּלְהַתִּיר, לִפְטוֹר וּלְחַיּוֹב, עַד שֶׁלֹּא נֶחְקַר עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין אָמְרוּ: ׳בַּדָּאִין אָנוּ׳ – הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין, מִשֶּׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין אָמְרוּ: ׳בַּדָּאִין אָנוּ׳ – אֵין נֶאֱמָנִין.

ב. יָפֶה כֹּחַ שְׁטַר מִכֹּחַ עֵדִים, וְיָפֶה כֹּחַ עֵדִים מִכֹּחַ שְׁטַר. יָפֶה כֹּחַ שְׁטַר – שֶׁהַשְׁטַר מוֹצִיא אִשָּׁה מִבַּעֲלָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעֵדִים. יָפֶה כֹּחַ עֵדִים – שֶׁהָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: ׳מֵת פְּלוֹנִי׳ תְּנַשֵּׂא אִשְׁתּוֹ. כָּתוּב בִּשְׁטָר: ׳מֵת פְּלוֹנִי׳ – לֹא תְנַשֵּׂא אִשְׁתּוֹ. אִם אָמְרוּ: מַה שֶּׁכָּתוּב בִּשְׁטָר זֶה שָׁמַעְנוּ וְשָׁכַחְנוּ – תְּנַשֵּׂא אִשְׁתּוֹ. כּוֹתֵב אָדָם עֵדוּתוֹ בִּשְׁטָר וּמֵעִיד עָלֶיהָ אֲפִלּוּ לְאַחַר מֵאָה שָׁנִים.

ג. יָפֶה כֹּחַ שְׁטַר מִכֹּחַ כֶּסֶף, וְיָפֶה כֹּחַ כֶּסֶף מִכֹּחַ שְׁטַר, שֶׁהַשְׁטַר גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּכֶסֶף. יָפֶה כֹּחַ כֶּסֶף שֶׁהַכֶּסֶף פּוֹדֶה אֶת הָעֲרָכִין וְאֶת הַחֲרָמִין וְאֶת הַהֶקְדֵּשׁוֹת וְאֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁטָר. יָפֶה כֹּחַ שְׁטַר וְכֶסֶף מִכֹּחַ חֲזָקָה, וְכֹחַ חֲזָקָה מִכֹּחַ שְׁטַר וְכֶסֶף. יָפֶה כֹּחַ שְׁטַר וְכֶסֶף, שֶׁשְּׁטַר וְכֶסֶף קוֹנִים עֶבֶד עִבְרִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּחֲזָקָה. יָפֶה כֹּחַ חֲזָקָה, שֶׁאִם מָכַר עֶשֶׂר שָׂדוֹת, כֵּיוָן שֶׁהֶחְזִיק בְּאֶחָד מֵהֶם – קוֹנֶה אֶת כֻּלָּם. אֲבָל לֹא נָתַן לוֹ אֶלָּא דְּמֵי אַחַת מֵהֶן, אוֹ לֹא כָּתַב לוֹ אֶלָּא עַל אַחַת מֵהֶן – לֹא קָנָה אֶלָּא אוֹתָהּ שֶׁדֶּה בִּלְבָד.

הַשָּׁלֵם

ד. מְאתַיִם לִבְתוּלָה וּמָנֶה לְאַלְמָנָה, נֶזֶק וַחֲצִי נֶזֶק, תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה – כֻּלָּן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין כְּתוּבִין בִּשְׁטָר גּוֹבִים מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִין.

ה. הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: ׳אֵשֶׁת אִישׁ אֲנִי׳, וְחָזְרָה וְאָמְרָה: ׳אֵינִי אֵשֶׁת אִישׁ׳ – נֶאֱמֶנֶת, שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. אָמְרָה: ׳נִשְׂבֵּית וּטְהוֹרָה אֲנִי, וְיֵשׁ לִי עֵדִים שֶׁטְּהוֹרָה אֲנִי׳ – אֵין אוֹמְרִין נַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדִים וַיַּתִּירוּהָ, אֶלָּא מַתִּירִין אוֹתָהּ מִיָּד, אִם מִשֶּׁהוּתְּרָה בָּאוּ עֵדִים, וְאָמְרוּ: נִשְׂבֵּית הָיְתָה – הֲרֵי זוֹ לֹא תִנָּשֵׂא, נִשְׂבֵּית וּטְמֵאָה הָיְתָה, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים – תֵּצֵא. עַד אוֹמֵר: נִשְׂבֵּית וּטְמֵאָה הָיְתָה, וְעֵד אוֹמֵר נִשְׂבֵּית וּטְהוֹרָה הָיְתָה. אִשָּׁה אוֹמֶרֶת: נִשְׂבֵּית וּטְמֵאָה הָיְתָה, וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת נִשְׂבֵּית וּטְהוֹרָה הָיְתָה – הֲרֵי זוֹ לֹא תִנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת – לֹא תֵצֵא.

ו. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁנִּשְׁבּוּ, זֹאת אוֹמֶרֶת: ׳אֲנִי טְמֵאָה וַחֲבֶרְתִּי טְהוֹרָה׳, וְזֹאת אוֹמֶרֶת: ׳אֲנִי טְמֵאָה וַחֲבֶרְתִּי טְהוֹרָה׳ – נֶאֱמֶנֶת. ׳אֲנִי טְהוֹרָה וַחֲבֶרְתִּי טְמֵאָה׳ – אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. ׳אֲנִי וַחֲבֶרְתִּי טְמֵאוֹת׳ – נֶאֱמֶנֶת עַל עַצְמָהּ וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עַל חֲבֶרְתָּהּ. ׳אֲנִי וַחֲבֶרְתִּי טְהוֹרוֹת׳ – נֶאֱמֶנֶת עַל חֲבֶרְתָּהּ וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עַל עַצְמָהּ.

ז. וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁנִּשְׁבּוּ, זֶה אוֹמֵר: ׳חֲבֵרִי כֹּהֵן׳, וְזֶה אוֹמֵר: ׳חֲבֵרִי כֹּהֵן׳ – נוֹתְנִין לָהֶן. אֲבָל לַחֲזָקָה אֵין נֶאֱמָנִין, עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֹשָׁה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ שְׁנַיִם מְעִידִין עַל זֶה וּשְׁנַיִם מְעִידִין עַל זֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף אֵין נוֹתְנִין לָהֶן עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֹשָׁה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ שְׁנַיִם מְעִידִין לָזֶה, וּשְׁנַיִם מְעִידִין לָזֶה. מַעֲלִין לַכְּהֻנָּה לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִים עַל פִּי עֵד אֶחָד, אֲבָל אֵין מַשִּׂיאִין אֶלָּא עַל פִּי שְׁנַיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף אֵינוֹ נֶאֱמָן לְהַאֲכִילוֹ בַּתְּרוּמָה, עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֹשָׁה, שְׁנַיִם מְעִידִין לָזֶה וּשְׁנַיִם מְעִידִין לָזֶה.

ח. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ עוֹרְרִין, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁאֵין עוֹרְרִין – מַעֲלִין לְכְהוּנָה עַל פִּי עֵד אֶחָד, אֵיזֶהוּ עַרְעָר? אִם אָמְרוּ: ׳הַאִיךְ קָפַץ פְּלוֹנִי לְכְהוּנָה, שֶׁלֹּא

תּוֹסֶפְתָּא

נָשָׂא כַּפָּיו מִימָיו, שֶׁלֹּא נָטַל כַּפָּיו מִימָיו׳?! – אֵין זֶה עֲרָעָר. ׳שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה, עוֹבֵד כּוֹכָבִים, נָתִין וּמַמְזֵר׳ – הֲרֵי זֶה עֲרָעָר. רַבִּי הֶעֱלָה לִכְהוּנָה עַל פִּי עֵד אֶחָד, רַבִּי יוֹסֵי הֶעֱלָה לִכְהוּנָה עַל פִּי עֵד אֶחָד.

ט. נְפִלָה לְעָזָה בָּעִיר[14]. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין לְעָזָה רְאָיָה, אֶלָּא כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲרָעָר – יָבֹא וְיֹאמַר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר מִשֵּׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן הַסְגָן: מַעֲלִין לַכְּהֻנָּה עַל פִּי עֵד אֶחָד, וְלֹא עַל פִּי עֵד אֶחָד בִּלְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ אִשָּׁה, לֹא כְשֶׁתָּבֹא אִשָּׁה לְבֵית דִּין, אֶלָּא לִכְשֶׁתֵּאָמֵר, יִתְּנוּ לוֹ[15].

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. שְׁתֵּי חֲזָקוֹת לִכְהוּנָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם וְחִלּוּק גְּרָנוֹת. וּבְסוּרְיָא וְעַד מָקוֹם שֶׁשִּׁלּוּחֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ מַגִּיעִים – נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם אֲבָל לֹא חִלּוּק גְּרָנוֹת. וּבָבֶל כְּסוּרְיָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף אֲלֶכְסַנְדְּרְיָא שֶׁל מִצְרַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁבֵּית דִּין קָבוּעַ שָׁם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁהַתְּרוּמָה חֲזָקָה לַכְּהֻנָּה בְּחִלּוּק גְּרָנוֹת, כָּךְ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן חֲזָקָה לַלְּוִיָּה בְּחִלּוּק גְּרָנוֹת, וְהַמְחַלֵּק בְּבֵית דִּין – אֵין לוֹ חֲזָקָה לַכְּהֻנָּה.

ב. הַכֹּל נֶאֱמָנִים לְהָעִידָהּ, אֲפִלּוּ בְּנָהּ אֲפִלּוּ בִּתָּהּ, חוּץ מִמֶּנָּה וּמִבַּעְלָהּ, שֶׁאֵין אָדָם מֵעִיד עַל יְדֵי עַצְמוֹ. אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב: הַמָּעוֹן הַזֶּה! לֹא זֶה יָדָהּ מִתּוֹךְ יְדֵי מִשָּׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לִירוּשָׁלַיִם וְעַד שֶׁיָּצְאוּ, וְאַף עַל פִּי כֵן, יְחִד לָהּ בַּיִת בַּחֲצֵרָהּ, וּכְשֶׁהִיא יוֹצְאָה – יוֹצְאָה בְּרֹאשׁ בָּנֶיהָ, וּכְשֶׁהִיא נִכְנֶסֶת – נִכְנֶסֶת בְּסוֹף בָּנֶיהָ, וְהָיְתָה נִזּוֹנֶת מִנְּכָסָיו. לֹא נִתְיַחֲדָה עִמּוֹ אֶלָּא עַל פִּי בָּנֶיהָ.

ג. נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר: ׳כָּךְ אָמַר לִי אַבָּא – מִשְׁפָּחָה זוֹ טְמֵאָה וּמִשְׁפָּחָה זוֹ טְהוֹרָה, שֶׁאָכַלְנוּ בְּקָצָּה שֶׁל בַּת פְּלוֹנִי לִפְלוֹנִי[16], וְשֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ לִפְלוֹנִי: ׳צֵא וּטְבוֹל לִתְרוּמָתְךָ, וְשֶׁהֵיינוּ מוֹלִיכִין חַלָּה וּמַתָּנוֹת לִפְלוֹנִי כֹּהֵן עַל יְדֵי עַצְמוֹ׳, אֲבָל לֹא עַל יְדֵי אַחֵר, וְכֵן, אִם הָיָה כּוּתִי וְנִתְגַּיֵּר, עֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר – אֵין נֶאֱמָנִים. וְאֵין נֶאֱמָן לוֹמַר: ׳דֶּרֶךְ הָיָה לִפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה׳ – ׳מַעֲמָד וּמוֹשָׁב הָיָה לִפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה׳. עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיֵּר עֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר הֲרֵי אֵלּוּ אֵין נֶאֱמָנִים לוֹמַר: ׳זָכוּר הָיִיתִי בִּפְלוֹנִי שֶׁחַיָּב לִפְלוֹנִי מָנֶה׳, וְ׳דֶּרֶךְ פְּלוֹנִית עוֹבֶרֶת בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִי׳, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמָמוֹן. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: נֶאֱמָנִין.

ד. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: נֶאֱמֶנֶת אִשָּׁה אוֹ קָטָן לוֹמַר: ׳מִכָּאן יָצָא נָחִיל זֶה׳. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהֵעִידוּ עַל מַעֲמָדָן, אֲבָל אִם יָצְאוּ וְחָזְרוּ – אֵין נֶאֱמָנִין; שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ הַפַּחַד וּמִתּוֹךְ הַיִּרְאָה. אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים, אֶחָד עֲבָדִים

[14] יָצָא לַעֲזָ בָּעִיר שֶׁהוּא פָּסוּל מִן הַכְּהוּנָה, אֲבָל אוֹתוֹ לַעֲזָ יָצָא רַק בָּעִיר, וְלֹא הֶחְזֵק בְּבֵית דִּין.

[15] אִם הִיא אוֹמֶרֶת עַל אִישׁ שֶׁהוּא חוּץ לַבַּיִת שֶׁהוּא כֹּהֵן, שׁוֹמְעִים לָהּ וְיִתְּנוּ לוֹ אֶת תְּרוּמָתָם.

[16] נוֹהֲגִים הָיוּ, אִם אֶחָד מִן הָאַחִים נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, הֵינוּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ פְּסוּל מִשְׁפָּחָה, בָּאִים בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה, וּמְבִיאִים חָבִית מְלֵאָה פֵּרוֹת, וְשׁוֹבְרִים אוֹתָהּ בְּאֶמְצַע רְחָבָה, וְאוֹמְרִים: אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל! אַחֵינוּ פְּלוֹנִי נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, וּמִתְיָרְאִים אָנוּ שֶׁמָּא יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעֵנוּ, בּוֹאוּ וּקְחוּ לָכֶם דֻּגְמָא, אוֹת וְסִימָן, זִכָּרוֹן לְדוֹרוֹת שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעֵנוּ. וּבִירוּשַׁלְמִי קִדּוּשִׁין אִיתָא: ״וְהַתִּינוֹקוֹת מְלַקְּטִים וְאוֹמְרִים: נִקְצִין פְּלוֹנִי מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ״; וְלָכֵן נִקְרֵאת ׳קְצָצָה׳.

תּוֹסֶפְתָּא

וְאֶחָד קְטַנִּים, נֶאֱמָנִין לוֹמַר: ׳מְקוֹם זֶה טָמֵא וּמָקוֹם זֶה טָהוֹר׳.

ה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁבֵּית, אֲפִלּוּ הִיא בַּת עֶשֶׂר שָׁנִים - הֲרֵי הִיא בְּקִדֻּשָּׁתָהּ, וּכְתֻבָּתָהּ מָאתַיִם, הַבָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת, וְעַל הַשּׁוֹטָה, וְעַל הַבּוּגֶרֶת, וְעַל מֻכַּת עֵץ - אֵין לָהֶן קְנָס. סוּמָא וְאִילּוֹנִית - יֵשׁ לָהֶן קְנָס.

ו. רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר: הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ, וְעַל אֲחוֹת אָבִיו, וְעַל אֲחוֹת אִמּוֹ, וְעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְעַל אֵשֶׁת אָחִיו, וְעַל אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וְעַל הַנִּדָּה - אֵין לָהֶן קְנָס. וְכֵן הָיָה רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר: יוֹם הַכִּפּוּרִים הֲרֵי הוּא כְּשַׁבָּת לְתַשְׁלוּמִין.

ז. אֶחָד הָאוֹנֵס וְאֶחָד הַמְפַתֶּה. מַה בֵּין אוֹנֵס לְמְפַתֶּה? אוֹנֵס נוֹתֵן אֶת הַצַּעַר, וְהַמְפַתֶּה אֵינוֹ נוֹתֵן אֶת הַצַּעַר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: זֶה וָזֶה אֵין נוֹתְנִין הַצַּעַר, מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפָהּ לְהִצְטַעֵר תַּחַת בַּעְלָהּ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין דּוֹמֶה נִבְעֶלֶת בְּרָצוֹן, לְנִבְעֶלֶת שֶׁלֹּא בְּרָצוֹן.

ח. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: ׳אוֹנֵס נוֹתֵן מִיָּד׳, לְכְשֶׁיּוֹצִיא - אֵין נוֹתֵן כְּלוּם. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נוֹתֵן כְּתֻבָּה מָנֶה, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: ׳מְפַתֶּה לְכְשֶׁיּוֹצִיא נוֹתֵן׳, אֲבָל בָּשְׁתָּהּ וּפְגָמָהּ - נוֹתֵן מִיָּד, מַה בֵּין נוֹתֵן מִיָּד לְנוֹתֵן לְאַחַר זְמַן? נוֹתֵן מִיָּד, אִם מֵתָה - אָבִיהָ יוֹרְשָׁהּ, נוֹתֵן לְאַחַר זְמַן, אִם מֵתָה - בַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ.

ט. אֶחָד הָאוֹנֵס וְאֶחָד הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע שֶׁגֵּרְשׁוּ - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַחְזִיר, אִם הָיוּ כֹּהֲנִים - לוֹקִים אַרְבָּעִים. אֶחָד הָאוֹנֵס וְאֶחָד הַמְפַתֶּה, בֵּין הִיא בֵּין אָבִיהָ יְכוֹלִין לְעַכֵּב, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב, טז): ״אִם מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ״ וְגוֹ׳. וְאוֹמֵר (דְּבָרִים כב, כט): ״וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה״; וְלוֹ אַתָּה כּוֹפֶה, וְאִי אַתָּה כּוֹפֶה לָהּ לְיַבֵּם.

י. קְטַנָּה מִבַּת יוֹם אֶחָד וְעַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - יֵשׁ לָהּ מֶכֶר וְאֵין לָהּ קְנָס.

הַשָּׁלֵם

מִשֶּׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְעַד שֶׁתִּבָּגֵר - יֵשׁ לָהּ קְנָס וְאֵין לָהּ מֶכֶר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קְנָס - אֵין מֶכֶר, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר - אֵין קְנָס. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קְטַנָּה, מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְעַד שֶׁתִּבָּגֵר - יֵשׁ לָהּ קְנָס.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

א. יָפֶה כֹּחַ הַבַּעַל מִכֹּחַ הָאָב, וְכֹחַ הָאָב מִכֹּחַ הַבַּעַל. יָפֶה כֹּחַ הַבַּעַל - שֶׁהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָב. יָפֶה כֹּחַ הָאָב - שֶׁהַבַּעַל חַיָּב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ, בְּפִרְקוֹנָהּ, וּבִקְבוּרָתָהּ. מָקוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ לְהַסְפִּיד - מַסְפִּיד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָב.

ב. יָפֶה כֹּחַ אִשָּׁה מִכֹּחַ יְבָמָה, וְיָפֶה כֹּחַ יְבָמָה מִכֹּחַ אִשָּׁה. יָפֶה כֹּחַ אִשָּׁה - שֶׁהָאִשָּׁה אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה לַחֻפָּה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּיבָמָה. יָפֶה כֹּחַ יְבָמָה - שֶׁהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן, אֲפִלּוּ בְּבֵית אָבִיהָ - קָנָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאִשָּׁה.

ג. הָלַךְ הָאָב עִם שְׁלוּחֶיהָ, אוֹ עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁהָלְכוּ שְׁלוּחֵי הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁהָיְתָה לָהּ חָצֵר בַּדֶּרֶךְ וְנִכְנְסָה וְלָנָה בְּתוֹכָהּ, אוֹ שֶׁנִּכְנְסָה לַחֻפָּה שֶׁלֹּא לְשֵׁם נִשּׂוּאִין וְמֵתָה, אַף עַל פִּי שֶׁכְּתֻבָּתָהּ אֵצֶל בַּעְלָהּ - אָבִיהָ יוֹרְשָׁהּ. מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל אוֹ שֶׁמָּסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁהָיְתָה לָהּ חָצֵר בַּדֶּרֶךְ, וְנִכְנְסָה וְלָנָה בְּתוֹכָהּ, אוֹ שֶׁנִּכְנְסָה לַחֻפָּה לְשֵׁם נִשּׂוּאִין וְמֵתָה, אַף עַל פִּי שֶׁכְּתֻבָּתָהּ אֵצֶל אָבִיהָ, מֵתָה - בַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּכְתֻבָּתָהּ, אֲבָל בִּתְרוּמָה אֵין אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה.

ד. נִשְׂבֵּית - אֵין חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׁבוּיַת מַלְכוּת, אֲבָל בִּשְׁבוּיַת לִסְטִים - פּוֹדֶה. אִם רָצָה לְקַיֵּם - יְקַיֵּם. וְאִם לָאו - יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה מָנֶה. נִשְׂבֵּית לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ - אֵין הַיְתוֹמִין חַיָּבִין לִפְדּוֹתָהּ,

תּוֹסֶפְתָּא

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ נִשְׂבֵּית בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, וּלְאַחַר כֵּן מֵת בַּעְלָהּ – אֵין יוֹרְשִׁים חַיָּבִין לְפַרְנְסָהּ.

ה. הָיְתָה נְזוֹנִית מִנְכָסָיו, וּצְרִיכָה רְפוּאָה – הֲרֵי הִיא כִּמְזוֹנוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: רְפוּאָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קְצָבָה – נִתְרַפֵּא מִכְּתֻבָּתָהּ. שֶׁאֵין לָהּ קְצָבָה – הֲרֵי הִיא כִּמְזוֹנוֹת. הָיוּ שְׁנֵי בַצָּרֶת, וְאָמַר לָהּ: ׳טְלִי גִיטֵּיךְ וּכְתוּבָּתִיךְ, צְאִי וּפַרְנְסִי אֶת עַצְמֵךְ׳ – הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ.

ו. לֹא כָּתַב לָהּ: ׳בְּנִין דִּכְרִין דִּיהֲוֹיָן לָךְ מִינָאי, אִינוּן יִרְתוּן כֶּסֶף כְּתוּבָּתִיךְ, יַתִּיר עַל חוּלְקֵיהוֹן דְּעִם אֲחוּהוֹן׳[17] – חַיָּב, שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין, כָּל הָאֲרָצוֹת כּוֹתְבִין כְּאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם.

ז. נוֹשֵׂא אָדָם אִשָּׁה, וּפוֹסֵק עִמָּהּ: ׳עַל מְנָת שֶׁלֹּא לָזוּן, עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְפַרְנֵס׳. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁפּוֹסֵק עִמָּהּ: ׳עַל מְנָת שֶׁתְּהֵא זָנְתוֹ וּמְפַרְנַסְתּוֹ וּמְלַמְּדָתוֹ תּוֹרָה׳. מַעֲשֶׂה בְּיהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה, וּפָסַק עִמָּהּ: ׳עַל מְנָת שֶׁתְּהֵא זָנָתוֹ וּמְפַרְנַסְתּוֹ וּמְלַמְּדָתוֹ תּוֹרָה׳, וְהָיָה שְׁנֵי בַצּוּרוֹת, עָמַד וְחִלֵּק, הִתְחִילָה קוֹבֶלֶת עָלָיו לַחֲכָמִים, וּכְשֶׁבָּא לְבֵית דִּין, אָמַר לָהֶם: ׳הֵיא נֶאֱמֶנֶת עָלַי יָתֵר מִכָּל אָדָם׳. אָמְרָה לָהֶם: ׳וַדַּאי כָּךְ הִתְנָה עִמִּי׳! אָמְרוּ לָהּ חֲכָמִים: אֵין כְּלוּם אַחַר הַקִּיצָּה.

ח. מִצְוָה לָזוּן אֶת הַבָּנוֹת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אֶת הַבָּנִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִצְוָה לָזוּן אֶת הַבָּנִים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לַבָּנוֹת, אַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן, אֲבָל בְּחַיֵּי אֲבִיהֶן – אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵינָן נְזוֹנִין.

ט. הִלֵּל הַזָּקֵן הָיָה דּוֹרֵשׁ לָשׁוֹן הֶדְיוֹט, שֶׁהָיוּ בְּנֵי אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא מְקַדְּשִׁין נְשׁוֹתֵיהֶן, וּבִשְׁעַת כְּנִיסָתָן לַשּׁוּק – בָּאִין אֲחֵרִים וְחוֹטְפִין אוֹתָן מֵהֶם, בְּקֹשׁוּ חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת בְּנֵיהֶן מַמְזֵרִין. אָמַר לָהֶם הִלֵּל הַזָּקֵן: ׳הָבִיאוּ לִי כְּתֻבַּת אִמְּכֶן׳. וּמְצָא שֶׁכָּתוּב בָּהֶן: ׳לְשֶׁתִּכָּנְסִי לַחֻפָּה, הֲוֵי לִי לְאִנְתּוּ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל׳; וְלֹא עָשׂוּ בְּנֵיהֶן מַמְזֵרִים.

י. רַבִּי מֵאִיר הָיָה דּוֹרֵשׁ לָשׁוֹן הֶדְיוֹט: הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, וּמְשֻׁזָּכָה בָּהּ הוֹבִירָהּ – שְׁמִין לוֹ כַּמָּה הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, וְנוֹתֵן לוֹ, שֶׁכָּךְ כּוֹתֵב לוֹ: ׳אִם אוֹבִיר וְלֹא אַעֲבִיד אֲשַׁלֵּם בְּמֵיטְבָא׳[18].

יא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָיָה דּוֹרֵשׁ לָשׁוֹן הֶדְיוֹט: אָדָם מֵבִיא קָרְבָּן עָשִׁיר עַל אִשְׁתּוֹ, וְכֵן כָּל קָרְבָּן וְקָרְבָּן שֶׁהִיא חַיֶּבֶת, שֶׁכֵּן כָּתַב לָהּ: ׳אַחֲרָיוּת דְּאִית לִיךְ עָלַי׳. שָׁבְרָה לוֹ מִקְצָת כְּתֻבָּתָהּ – שָׁבְרָה לוֹ אֶת כֻּלָּהּ, שֶׁכָּךְ הִיא כּוֹתֶבֶת לוֹ: ׳אַחֲרָיוּת דְּאִית לִךְ עָלַי מִן קַדְמַת דְּנָא׳.

יב. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה הָיָה דּוֹרֵשׁ לָשׁוֹן הֶדְיוֹט: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן – לֹא יִמְשְׁכְּנוּ יוֹתֵר מֵחוֹבוֹ, שֶׁכָּךְ כּוֹתֵב לוֹ: ׳תַּשְׁלֻמְתָּא דְּאִית לְךָ עָלַי, כָּל קֳבֵל דֵּיכִי׳.

יג. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיָה דּוֹרֵשׁ לָשׁוֹן הֶדְיוֹט: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת כְּתֻבָּה מְלֵאָה – גּוֹבִין מְלֵאָה. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְכָפֵל – אֵין גּוֹבִין אֶלָּא מֶחֱצָה.

יד. אֲבִי הַבֵּן שֶׁנַּעֲשָׂה עָרֵב לִכְתֻבַּת כַּלָּתוֹ, אִם יֵשׁ נְכָסִים לַבֵּן – גּוֹבִין מִשֶּׁל בֵּן, וְאִם לָאו – גּוֹבִין מִשֶּׁל אָב. עָשָׂה הָאָב בַּיִת אוֹ שָׂדֶה אַפּוֹתִיקִי לִכְתֻבַּת כַּלָּתוֹ – בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ גּוֹבִין מֵהֶן.

טו. מִי שֶׁיָּצָא בְּנוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע שֶׁמֵּת בְּנוֹ, וְעָמַד וְכָתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁבְּנוֹ קַיָּם – מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵין מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה,

---

[17] הַבָּנִים הַזְּכָרִים שֶׁיִּהְיוּ לְךָ מִמֶּנִּי, הֵם יִרְשׁוּ אֶת כֶּסֶף הַכְּתֻבָּה שֶׁלְּךָ, יוֹתֵר עַל חֶלְקֵיהֶם שֶׁעִם אֲחֵיהֶם.

[18] אִם אַשְׁאִיר אֶת הַשָּׂדֶה בּוּרָה וְלֹא אֶעְבְּדֶנָּה אֲשַׁלֵּם בְּמֵיטַב.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁאִלּוּ הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבְּנוֹ קַיָּם, לֹא הָיָה כּוֹתְבָן. הָיָה חוֹלֶה וּמֵטָּל בַּמִּטָּה, אָמְרוּ לוֹ: ׳נָכְסַי לִבְנִי׳? אָמַר לָהֶם: ׳דִּמִּיתִי שֶׁיֵּשׁ לִי בֵּן, עַכְשָׁיו שֶׁאֵין לִי בֵּן – נְכָסַי לִפְלוֹנִי׳. וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן – לֹא אָמַר כְּלוּם. הָיָה חוֹלֶה וּמֵטָּל בַּמִּטָּה, אָמְרוּ לוֹ: ׳נְכָסֶיךָ לְמִי׳? אָמַר לָהֶם: ׳דִּמִּיתִי שֶׁאִשְׁתִּי מְעֻבֶּרֶת – נְכָסַי לִפְלוֹנִי׳, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁאִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת – לֹא אָמַר כְּלוּם.

טז. גֵּר שֶׁמֵּת, וּבִזְבְּזוּ יִשְׂרָאֵל אֶת נְכָסָיו, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים בְּמְדִינַת הַיָּם, אוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת – כֻּלָּם חַיָּבִין לְהַחֲזִיר. הֶחְזִירוּ הַכֹּל וּמֵתוּ בָּנָיו, אוֹ הִפִּילָה אִשְׁתּוֹ: מַחֲזִיק בַּשְּׁנִיָּה – זָכָה. בָּרִאשׁוֹנָה – לֹא זָכָה.

יז. הַבָּנוֹת, בֵּין שֶׁנִּשְׁאוּ עַד שֶׁלֹּא בָּגְרוּ, וּבֵין בָּגְרוּ עַד שֶׁלֹּא נִשְׂאוּ – אָבְדוּ מְזוֹנוֹתֵיהֶן, וְלֹא אָבְדוּ פַּרְנָסָתָן; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם נִשְׂאוּ עַד שֶׁלֹּא בָּגְרוּ – אָבְדוּ פַּרְנָסָתָן. כֵּיצַד הֵן עוֹשׂוֹת? שׁוֹכְרוֹת לָהֶן בְּעָלִים וּמוֹצִיאִים לָהֶן פַּרְנָסָתָן.

יח. אֶחָד נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת, וְאֶחָד נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת – מוֹצִיאִים לִמְזוֹן אִשָּׁה וּבָנוֹת. דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרָיוּת – מוֹצִיאִים לִבָּנוֹת מִן הַבָּנִים, וּלְבָנוֹת מִן הַבָּנוֹת, וּלְבָנִים מִן הַבָּנִים, וּלְבָנִים מִן הַבָּנוֹת, בִּנְכָסִים מְרֻבִּים, אֲבָל לֹא לְבָנִים מִן הַבָּנוֹת בִּנְכָסִים מוּעָטִים. נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת – מוֹצִיאִים לְבָנִים מִן הַבָּנוֹת, לְבָנוֹת מִן הַבָּנוֹת, אֲבָל לֹא לַבָּנוֹת מִן הַבָּנִים, בֵּין שֶׁשִּׁעְבֵּד הָאָב בְּחַיָּיו בֵּין שֶׁשִּׁעְבְּדוּ הַיּוֹרְשִׁין אַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן – אֵין נִפְרָעִין מֵהֶן לְעִנְיַן כְּתֻבָּה, אֲבָל לְפַרְנָסָה גּוֹבִין מֵהֶן.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. הַבּוֹגֶרֶת כִּתְבִיָּה, וְנוֹתְנִים לָהּ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, אִם הָיְתָה קְטַנָּה – בֵּין הִיא בֵּין אֲבִיהָ יְכוֹלִין לְעַכֵּב. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר:

הַשָּׁלֵם

נוֹתְנִין לָהּ הַכֹּל תְּרוּמָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִן הָאֲרוּסִין, אֲבָל מִן הַנִּשּׂוּאִין – מוֹדָה רַבִּי טַרְפוֹן שֶׁנּוֹתְנִין לָהּ מֶחֱצָה חֻלִּין, וּמֶחֱצָה תְּרוּמָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּבַת כֹּהֵן לְכֹהֵן, אֲבָל בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן – דִּבְרֵי הַכֹּל מֶחֱצָה חֻלִּין וּמֶחֱצָה תְּרוּמָה. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: שְׁתֵּי יָדוֹת תְּרוּמָה וְאֶחָד חֻלִּין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נוֹתְנִים לָהּ הַכֹּל תְּרוּמָה, וְהִיא מוֹכֶרֶת וְלוֹקַחַת בְּדָמֶיהָ חֻלִּין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהִזְכִּירוּ שָׁם תְּרוּמָה – נוֹתְנִין לָהּ כִּכְפֵלַיִם חֻלִּין. זוֹ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה! רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: אֵין הָאִשָּׁה אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה, וְהַיְבָמָה עַד שֶׁתִּבָּעֵל, וְאִם מֵתָה – בַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ. אָמַר רַבִּי מְנַחֵם בֶּן נַפָּח מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַקַּפָּר: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁקִּדֵּשׁ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת נָשִׁים לְהַאֲכִילָן בַּתְּרוּמָה, שֶׁהָיוּ שְׁנֵי בַצָּרֹת. וּכְבָר שָׁלַח יוֹחָנָן בֶּן בַּג בַּג אֵצֶל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה לִנְצִיבִים, אָמַר לוֹ: שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר – ׳בַּת יִשְׂרָאֵל הַמְּאֹרָסֶת לְכֹהֵן אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה׳, שָׁלַח לוֹ וְאָמַר לוֹ: ׳מֻחְזָק הָיִיתִי בְּךָ שֶׁאַתָּה בָּקִי בְּחַדְרֵי תוֹרָה, לָדוּן קַל וָחֹמֶר אִי אַתָּה יוֹדֵעַ? וּמַה שִּׁפְחָה כְּנַעֲנִית שֶׁאֵין בִּיאָתָהּ קוֹנָה אוֹתָהּ לֶאֱכֹל בַּתְּרוּמָה, כַּסְּפָהּ קוֹנֶה אוֹתָהּ לְהַאֲכִילָהּ בַּתְּרוּמָה, בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהַבִּיאָה קוֹנָה אוֹתָהּ לְהַאֲכִילָהּ בַּתְּרוּמָה, אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּהֵא כֶּסֶף קוֹנֶה אוֹתָהּ לְהַאֲכִילָהּ בַּתְּרוּמָה? אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה? שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲרוּסָה בַּת יִשְׂרָאֵל אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה, אִם מֵתָה – בַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ׳.

ב. יְבָמָה מַה הִיא לִמְזוֹנוֹת? כָּל זְמַן שֶׁנִּתְחַיֵּב הַבַּעַל – יְבָמִין חַיָּבִין, לֹא נִתְחַיֵּב הַבַּעַל – אֵין הַיְבָמִין חַיָּבִין. מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁל מִי? אִם הָיְתָה נְזוֹנֶת מִשֶּׁלָּהֶן – הֲרֵי הֵן שֶׁלָּהֶן. וְאִם לָאו – הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָהּ. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ שֶׁל עַצְמָהּ. הַמְקַדֵּישׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ – הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה לָהּ פַּרְנָסָה מִתּוֹכָן, וְהַשְּׁאָר הֶקְדֵּשׁ.

תּוֹסֶפְתָּא

ג. מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ: שִׁבְעָה גּוּפֵי מְלָאכוֹת מָנוּ, וּשְׁאָר לֹא הֻצְרְכוּ לְמָנוֹת. אֵין כּוֹפָהּ לַעֲשׂוֹת לְאָבִיו, וְלֹא לִבְנוֹ, וּלְהַטִּיל לִפְנֵי בְּהֶמְתּוֹ, אֲבָל כּוֹפָהּ לִתֵּן תֶּבֶן לִפְנֵי בְּקָרוֹ, מָקוֹם שֶׁלֹּא נָהֲגוּ אַחַת מִכָּל אֵלּוּ – אֵינוֹ יָכוֹל לְכוֹפָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף אֵין כּוֹפָהּ לַעֲשׂוֹת בַּפִּשְׁתָּן, מִפְּנֵי שֶׁפִּשְׁתָּן מַסְרִיחַ אֶת הַפֶּה וּמְשַׁרְבִּיט אֶת הַשִּׂפָתַיִם. נָדְרָה שֶׁלֹּא לְהָנִיק אֶת בְּנָהּ – בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שׁוֹמֶטֶת דַּד מִפִּיהָ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כּוֹפָהּ וּמֵנִיקָתוֹ. נִתְגָּרְשָׁה – אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְהָנִיק. אִם הָיָה בְּנָהּ מַכִּירָהּ – נוֹתְנִין לָהּ שְׂכָרָהּ, וְכוֹפָהּ וּמֵנִיקָתוֹ מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה. אֵין הָאִישׁ כּוֹפֶה אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁתָּנִיק אֶת בֶּן חֲבֵרוֹ, וְאֵין הָאִשָּׁה כּוֹפָה אֶת בַּעְלָהּ שֶׁתָּנִיק אֶת בֶּן חֲבֵרְתָּהּ.

ד. הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כִּיּוֹלְדָה נְקֵבָה. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: שַׁבָּת אֶחָד כִּיּוֹלְדָה זָכָר, וְכִימֵי נִדָּתָהּ. יֶתֶר עַל כֵּן – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

ה. הַפּוֹעֲלִים – שְׁתַּיִם בַּשַּׁבָּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעוֹשִׂין מְלָאכָה בְּעִירָן, וְאִם עוֹשִׂין מְלָאכָה בְּעִיר אַחֶרֶת – פַּעַם אַחַת בַּשַּׁבָּת. הֶחָמָרִים – אַחַת לִשְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. הַגַּמָּלִין – אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. הַסַּפָּנִין – אַחַת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים.

ו. הַמּוֹרֶדֶת עַל בַּעְלָהּ – פּוֹחֲתִין לָהּ מִכְּתֻבָּתָהּ שִׁבְעָה דִינָרִים בַּשַּׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁבְעָה טַרְפְּעִיקִים, זוֹ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה: רַבּוֹתֵינוּ הִתְקִינוּ, שֶׁיְּהוּ מַכְרִיזִין עָלֶיהָ אַרְבַּע וַחֲמִשָּׁה שַׁבָּתוֹת, זוֹ אַחַר זוֹ, פַּעֲמַיִם בַּשַּׁבָּת, וְשׁוֹלְחִין לָהּ בֵּית דִּין: ׳הֱוֵי יוֹדַעַת, שֶׁאֲפִלּוּ כְּתֻבָּתֵךְ מֵאָה מָנֶה – הִפְסַדְתְּ׳. אַחַת אֲרוּסָה וְאַחַת נְשׂוּאָה וְאַחַת שׁוֹמֶרֶת יָבָם, אֲפִלּוּ נִדָּה אֲפִלּוּ חוֹלָה.

ז. הַמַּשְׂרֶה אֶת אִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי שָׁלִישׁ – לֹא יִפְחוֹת לָהּ מִקַּבִּים חִטִּין, אוֹ מֵאַרְבַּע קַבִּין שְׂעוֹרִים, וְכֻלָּם בְּמִדַּת אִיטַלְקִי, וַאֲפִלּוּ נִדָּה וַאֲפִלּוּ חוֹלָה וַאֲפִלּוּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם. נוֹתֵן כּוֹס חָבִית וּקְדֵרָה, פַּךְ נֵר וּפְתִילָה. יַיִן אֵין לָהּ – שֶׁאֵין נְשׂוֹתֵיהֶן שֶׁל עֲנִיִּים שׁוֹתוֹת יַיִן. כַּר אֵין לָהּ – שֶׁאֵין נְשׂוֹתֵיהֶן שֶׁל עֲנִיִּים יְשֵׁנוֹת עַל כַּר.

ח. מוֹתָר מְזוֹנוֹת לַבַּעַל. וּמוֹתַר בְּלָאוֹת שֶׁל אִשָּׁה. הֶעָשִׁיר – עוֹלָה עִמּוֹ. הֶעָנִי – אֵין יוֹרֶדֶת עִמּוֹ. מַעֲשֶׂה בְּבִתּוֹ שֶׁל נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן שֶׁפָּסְקוּ לָהּ חֲכָמִים חֲמֵשׁ מֵאוֹת דִּינְרֵי זָהָב בְּכָל יוֹם לְקֻפַּת בְּשָׂמִים, וְלֹא הָיְתָה אֶלָּא שׁוֹמֶרֶת יָבָם. אַף הִיא קִלְלָהּ אוֹתָם, אָמְרָה לָהֶם: כָּךְ תִּפָּסְקוּ לִבְנוֹתֵיכֶם! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק: אֲרָאֶה בְּנֶחָמָה אִם לֹא רְאִיתִיהָ שֶׁמְּלַקֶּטֶת שְׂעוֹרִים תַּחַת טַלְפֵּי סוּסִים בְּעַכּוֹ, קָרָאתִי עָלֶיהָ מִקְרָא זֶה (שִׁיר הַשִּׁירִים א, ח): ״אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים״ וְגוֹ׳.

הַשָּׁלֵם

דברי הימים ב פרק יח

א וַיְהִי לִיהוֹשָׁפָט עֹשֶׁר וְכָבוֹד לָרֹב וַיִּתְחַתֵּן
לְאַחְאָב: **ב** וַיֵּרֶד לִקֵּץ שָׁנִים אֶל־אַחְאָב לְשֹׁמְרוֹן
וַיִּזְבַּח־לוֹ אַחְאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ
וַיְסִיתֻהוּ לַעֲלוֹת אֶל־רָמֹת גִּלְעָד: **ג** וַיֹּאמֶר אַחְאָב
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה הֲתֵלֵךְ
עִמִּי רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר לוֹ כָּמֹונִי כָמוֹךָ וּכְעַמְּךָ
עַמִּי וְעִמְּךָ בַּמִּלְחָמָה: **ד** וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל דְּרָשׁ־נָא כַיּוֹם אֶת־דְּבַר יְהוָה: **ה** וַיִּקְבֹּץ
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִאִים אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה
אִם־אֶחְדָּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה וְיִתֵּן הָאֱלֹהִים בְּיַד
הַמֶּלֶךְ: **ו** וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה
עֹוד וְנִדְרְשָׁה מֵאֹתוֹ: **ז** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל | אֶל־
יְהוֹשָׁפָט עֹוד אִישׁ־אֶחָד לִדְרוֹשׁ אֶת־יְהוָה מֵאֹתוֹ
וַאֲנִי שְׂנֵאתִיהוּ כִּי־אֵינֶנּוּ מִתְנַבֵּא עָלַי לְטוֹבָה כִּי
כָל־יָמָיו לְרָעָה הוּא מִיכָיְהוּ בֶן־יִמְלָא וַיֹּאמֶר
יְהוֹשָׁפָט אַל־יֹאמַר הַמֶּלֶךְ כֵּן: **ח** וַיִּקְרָא מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֵר
מיכהו מִיכָיְהוּ בֶן־יִמְלָא: **ט** וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה יֹושְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאֹו
מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים וְיֹשְׁבִים בְּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן
וְכָל־הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם: **י** וַיַּעַשׂ ל�ֹו
צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר
יְהוָה בְּאֵלֶּה תְּנַגַּח אֶת־אֲרָם עַד־כַּלוֹתָם: **יא** וְכָל־
הַנְּבִאִים נִבְּאִים כֵּן לֵאמֹר עֲלֵה רָמֹת גִּלְעָד
וְהַצְלַח וְנָתַן יְהוָה בְּיַד הַמֶּלֶךְ: **יב** וְהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר־
הָלַךְ | לִקְרֹא לְמִיכָיְהוּ דִּבֶּר אֵלָיו לֵאמֹר הִנֵּה
דִּבְרֵי הַנְּבִאִים פֶּה־אֶחָד טֹוב אֶל־הַמֶּלֶךְ וִיהִי־נָא
דְּבָרְךָ כְּאַחַד מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טּוֹב: **יג** וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ
חַי־יְהוָה כִּי אֶת־אֲשֶׁר־יאמַר אֱלֹהַי אֹתֹו
אֲדַבֵּר: **יד** וַיָּבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו
מִיכָה הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־אֶחְדָּל
וַיֹּאמֶר עֲלוּ וְהַצְלִיחוּ וְיִנָּתְנוּ בְּיֶדְכֶם: **טו** וַיֹּאמֶר
אֵלָיו הַמֶּלֶךְ עַד־כַּמֶּה פְּעָמִים אֲנִי מַשְׁבִּיעֶךָּ אֲשֶׁר
לֹא־תְדַבֵּר אֵלַי רַק־אֱמֶת בְּשֵׁם יְהוָה: **טז** וַיֹּאמֶר
רָאִיתִי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל נְפוֹצִים עַל־הֶהָרִים כַּצֹּאן
אֲשֶׁר אֵין־לָהֶן רֹעֶה וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־אֲדֹנִים
לָאֵלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ־לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם: **יז** וַיֹּאמֶר
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲלֹא אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ
לֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי טֹוב כִּי אִם־לְרָע: {ס} **יח** וַיֹּאמֶר
לָכֵן שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה רָאִיתִי אֶת־יְהוָה יוֹשֵׁב עַל־
כִּסְאֹו וְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמְדִים עַל־יְמִינֹו
וּשְׂמֹאלֹו: **יט** וַיֹּאמֶר יְהוָה מִי יְפַתֶּה אֶת־אַחְאָב
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרָמֹות גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה
אֹמֵר כָּכָה וְזֶה אֹמֵר כָּכָה: **כ** וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד
לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
בַּמָּה: **כא** וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי לְרוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי
כָּל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם־תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה־
כֵן: **כב** וְעַתָּה הִנֵּה נָתַן יְהוָה רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי
נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיהוָה דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה: {ס} **כג** וַיִּגַּשׁ
צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיַּךְ אֶת־מִיכָיְהוּ עַל־הַלֶּחִי
וַיֹּאמֶר אֵי זֶה הַדֶּרֶךְ עָבַר רוּחַ־יְהוָה מֵאִתִּי לְדַבֵּר
אֹתָךְ: **כד** וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ הִנְּךָ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא
אֲשֶׁר תָּבוֹא חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהֵחָבֵא: **כה** וַיֹּאמֶר
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל קְחוּ אֶת־מִיכָיְהוּ וַהֲשִׁיבֻהוּ אֶל־אָמֹון
שַׂר־הָעִיר וְאֶל־יֹואָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ: **כו** וַאֲמַרְתֶּם כֹּה
אָמַר הַמֶּלֶךְ שִׂימוּ זֶה בֵּית הַכֶּלֶא וְהַאֲכִלֻהוּ לֶחֶם

לַחַץ וּמַיִם לַחַץ עַד שׁוּבִי בְשָׁלוֹם: **כז** וַיֹּאמֶר
מִיכָיְהוּ אִם־שָׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא־דִבֶּר יְהוָה בִּי
וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם: **כח** וַיַּעַל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־רָמֹת
גִּלְעָד: **כט** וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט
הִתְחַפֵּשׂ וָבֹוא בַּמִּלְחָמָה וְאַתָּה לְבַשׁ בְּגָדֶיךָ
וַיִּתְחַפֵּשׂ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ בַּמִּלְחָמָה: **ל** וּמֶלֶךְ
אֲרָם צִוָּה אֶת־שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר־לוֹ לֵאמֹר לֹא
תִלָּחֲמוּ אֶת־הַקָּטֹן אֶת־הַגָּדוֹל כִּי אִם־אֶת־מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ: **לא** וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב אֶת־
יְהוֹשָׁפָט וְהֵמָּה אָמְרוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא וַיָּסֹבּוּ
עָלָיו לְהִלָּחֵם וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט וַיהוָה עֲזָרוֹ וַיְסִיתֵם
אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ: **לב** וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי לֹא־
הָיָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּשׁוּבוּ מֵאַחֲרָיו: **לג** וְאִישׁ מָשַׁךְ
בַּקֶּשֶׁת לְתֻמּוֹ וַיַּךְ אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים
וּבֵין הַשִּׁרְיָן וַיֹּאמֶר לָרַכָּב הֲפֹךְ
יָדֶיךָ וְהוֹצִאתַנִי מִן־הַמַּחֲנֶה כִּי
הֶחֱלֵיתִי: **לד** וַתַּעַל הַמִּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהוּא וּמֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל הָיָה מָעֳמָיד בַּמֶּרְכָּבָה נֹכַח אֲרָם עַד־
הָעֶרֶב וַיָּמָת לְעֵת בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ:

דברי הימים ב פרק יט

א וַיָּשָׁב יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־בֵּיתוֹ בְּשָׁלוֹם
לִירוּשָׁלִָם: {ס} **ב** וַיֵּצֵא אֶל־פָּנָיו יֵהוּא בֶן־חֲנָנִי
הַחוֹזֶה וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט הֲלָרָשָׁע לַעְזֹר
וּלְשֹׂנְאֵי יְהוָה תֵּאָהֵב וּבְזֹאת עָלֶיךָ קֶצֶף מִלִּפְנֵי
יְהוָה: **ג** אֲבָל דְּבָרִים טוֹבִים נִמְצְאוּ עִמָּךְ כִּי־
בִעַרְתָּ הָאֲשֵׁרוֹת מִן־הָאָרֶץ וַהֲכִינוֹתָ לְבָבְךָ לִדְרֹשׁ
הָאֱלֹהִים: **ד** וַיֵּשֶׁב יְהוֹשָׁפָט בִּירוּשָׁלִַם וַיָּשָׁב וַיֵּצֵא
בָעָם מִבְּאֵר שֶׁבַע עַד־הַר אֶפְרַיִם וַיְשִׁיבֵם אֶל־
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם: **ה** וַיַּעֲמֵד שֹׁפְטִים בָּאָרֶץ
בְּכָל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת לְעִיר וָעִיר: **ו** וַיֹּאמֶר
אֶל־הַשֹּׁפְטִים רְאוּ מָה־אַתֶּם עֹשִׂים כִּי לֹא לְאָדָם
תִּשְׁפְּטוּ כִּי לַיהוָה וְעִמָּכֶם בִּדְבַר מִשְׁפָּט: **ז** וְעַתָּה
יְהִי פַּחַד־יְהוָה עֲלֵיכֶם שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ כִּי־אֵין עִם־
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַוְלָה וּמַשָּׂא פָּנִים וּמִקַּח־
שֹׁחַד: **ח** וְגַם בִּירוּשָׁלַם הֶעֱמִיד יְהוֹשָׁפָט מִן־
הַלְוִיִּם וְהַכֹּהֲנִים וּמֵרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁפַּט יְהוָה וְלָרִיב וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלִָם: **ט** וַיְצַו
עֲלֵיהֶם לֵאמֹר כֹּה תַּעֲשׂוּן בְּיִרְאַת יְהוָה בֶּאֱמוּנָה
וּבְלֵבָב שָׁלֵם: **י** וְכָל־רִיב אֲשֶׁר־יָבוֹא עֲלֵיכֶם
מֵאֲחֵיכֶם | הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵיהֶם בֵּין־דָּם | לְדָם בֵּין־
תּוֹרָה לְמִצְוָה לְחֻקִּים וּלְמִשְׁפָּטִים וְהִזְהַרְתֶּם אוֹתָם
וְלֹא יֶאְשְׁמוּ לַיהוָה וְהָיָה־קֶצֶף עֲלֵיכֶם וְעַל־אֲחֵיכֶם
כֹּה תַּעֲשׂוּן וְלֹא תֶאְשָׁמוּ: **יא** וְהִנֵּה אֲמַרְיָהוּ כֹהֵן
הָרֹאשׁ עֲלֵיכֶם לְכֹל דִּבְרֵי־יְהוָה וּזְבַדְיָהוּ בֶן־
יִשְׁמָעֵאל הַנָּגִיד לְבֵית־יְהוּדָה לְכֹל דִּבְרֵי־הַמֶּלֶךְ
וְשֹׁטְרִים הַלְוִיִּם לִפְנֵיכֶם חִזְקוּ וַעֲשׂוּ וִיהִי יְהוָה
עִם־הַטּוֹב: {פ}

דברי הימים ב פרק כ

א וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ בְנֵי־מוֹאָב וּבְנֵי עַמּוֹן
וְעִמָּהֶם | מֵהָעַמּוֹנִים עַל־יְהוֹשָׁפָט
לַמִּלְחָמָה: **ב** וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּידוּ לִיהוֹשָׁפָט לֵאמֹר בָּא
עָלֶיךָ הָמוֹן רָב מֵעֵבֶר לַיָּם מֵאֲרָם וְהִנָּם בְּחַצְצֹן
תָּמָר הִיא עֵין גֶּדִי: **ג** וַיִּרָּא וַיִּתֵּן יְהוֹשָׁפָט אֶת־פָּנָיו
לִדְרוֹשׁ לַיהוָה וַיִּקְרָא־צוֹם עַל־כָּל־
יְהוּדָה: **ד** וַיִּקָּבְצוּ יְהוּדָה לְבַקֵּשׁ מֵיְהוָה גַּם מִכָּל־
עָרֵי יְהוּדָה בָּאוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה: **ה** וַיַּעֲמֹד
יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם בְּבֵית יְהוָה לִפְנֵי

הֶחָצֵר הַחֲדָשָׁה: **ו** וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ
הֲלֹא אַתָּה־הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם וְאַתָּה מוֹשֵׁל
בְּכָל מַמְלְכוֹת הַגּוֹיִם וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וְאֵין עִמָּךְ
לְהִתְיַצֵּב: **ז** הֲלֹא | אַתָּה אֱלֹהֵינוּ הוֹרַשְׁתָּ אֶת־
יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וַתִּתְּנָהּ
לְזֶרַע אַבְרָהָם אֹהַבְךָ לְעוֹלָם: **ח** וַיֵּשְׁבוּ־בָהּ וַיִּבְנוּ
לְךָ | בָּהּ מִקְדָּשׁ לְשִׁמְךָ לֵאמֹר: **ט** אִם־תָּבוֹא
עָלֵינוּ רָעָה חֶרֶב שְׁפוֹטٌ וְדֶבֶר וְרָעָב נַעֲמְדָה לִפְנֵי
הַבַּיִת הַזֶּה וּלְפָנֶיךָ כִּי שִׁמְךָ בַּבַּיִת הַזֶּה וְנִזְעַק
אֵלֶיךָ מִצָּרָתֵנוּ וְתִשְׁמַע וְתוֹשִׁיעַ: **י** וְעַתָּה הִנֵּה
בְנֵי־עַמּוֹן וּמוֹאָב וְהַר־שֵׂעִיר אֲשֶׁר לֹא־נָתַתָּה
לְיִשְׂרָאֵל לָבוֹא בָהֶם בְּבֹאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי סָרוּ
מֵעֲלֵיהֶם וְלֹא הִשְׁמִידוֹם: **יא** וְהִנֵּה־הֵם גֹּמְלִים
עָלֵינוּ לָבוֹא לְגָרְשֵׁנוּ מִירֻשָּׁתְךָ אֲשֶׁר
הוֹרַשְׁתָּנוּ: **יב** אֱלֹהֵינוּ הֲלֹא תִשְׁפֹּט־בָּם כִּי אֵין בָּנוּ
כֹּחַ לִפְנֵי הֶהָמוֹן הָרָב הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא
נֵדַע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: **יג** וְכָל־יְהוּדָה
עֹמְדִים לִפְנֵי יְהוָה גַּם־טַפָּם נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם:
{ס} **יד** וְיַחֲזִיאֵל בֶּן־זְכַרְיָהוּ בֶּן־בְּנָיָה בֶּן־יְעִיאֵל בֶּן־
מַתַּנְיָה הַלֵּוִי מִן־בְּנֵי אָסָף הָיְתָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה
בְּתוֹךְ הַקָּהָל: **טו** וַיֹּאמֶר הַקְשִׁיבוּ כָל־יְהוּדָה
וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם וְהַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט כֹּה־אָמַר יְהוָה
לָכֶם אַתֶּם אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מִפְּנֵי הֶהָמוֹן
הָרָב הַזֶּה כִּי לֹא לָכֶם הַמִּלְחָמָה כִּי
לֵאלֹהִים: **טז** מָחָר רְדוּ עֲלֵיהֶם הִנָּם עֹלִים
בְּמַעֲלֵה הַצִּיץ וּמְצָאתֶם אֹתָם בְּסוֹף הַנַּחַל פְּנֵי
מִדְבַּר יְרוּאֵל: **יז** לֹא לָכֶם לְהִלָּחֵם בָּזֹאת הִתְיַצְּבוּ
עִמְדוּ וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת יְהוָה עִמָּכֶם יְהוּדָה
וִירוּשָׁלַ͏ִם אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מָחָר צְאוּ
לִפְנֵיהֶם וַיהוָה עִמָּכֶם: **יח** וַיִּקֹּד יְהוֹשָׁפָט אַפַּיִם
אָרְצָה וְכָל־יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם נָפְלוּ לִפְנֵי יְהוָה
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַיהוָה: **יט** וַיָּקֻמוּ הַלְוִיִּם מִן־בְּנֵי
הַקְהָתִים וּמִן־בְּנֵי הַקָּרְחִים לְהַלֵּל לַיהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל בְּקוֹל גָּדוֹל לְמָעְלָה: **כ** וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר
וַיֵּצְאוּ לְמִדְבַּר תְּקוֹעַ וּבְצֵאתָם עָמַד יְהוֹשָׁפָט
וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּנִי יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם הַאֲמִינוּ
בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְתֵאָמֵנוּ הַאֲמִינוּ בִּנְבִיאָיו
וְהַצְלִיחוּ: **כא** וַיִּוָּעַץ אֶל־הָעָם וַיַּעֲמֵד מְשֹׁרְרִים
לַיהוָה וּמְהַלְלִים לְהַדְרַת־קֹדֶשׁ בְּצֵאת לִפְנֵי
הֶחָלוּץ וְאֹמְרִים הוֹדוּ לַיהוָה כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: **כב** וּבְעֵת הֵחֵלּוּ בִרְנָּה וּתְהִלָּה נָתַן יְהוָה |
מְאָרְבִים עַל־בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהַר־שֵׂעִיר הַבָּאִים
לִיהוּדָה וַיִּנָּגֵפוּ: **כג** וַיַּעַמְדוּ בְּנֵי עַמּוֹן וּמוֹאָב עַל־
יֹשְׁבֵי הַר־שֵׂעִיר לְהַחֲרִים וּלְהַשְׁמִיד וּכְכַלּוֹתָם
בְּיוֹשְׁבֵי שֵׂעִיר עָזְרוּ אִישׁ־בְּרֵעֵהוּ
לְמַשְׁחִית: **כד** וִיהוּדָה בָּא עַל־הַמִּצְפֶּה לַמִּדְבָּר
וַיִּפְנוּ אֶל־הֶהָמוֹן וְהִנָּם פְּגָרִים נֹפְלִים אָרְצָה וְאֵין
פְּלֵיטָה: **כה** וַיָּבֹא יְהוֹשָׁפָט וְעַמּוֹ לָבֹז אֶת־שְׁלָלָם
וַיִּמְצְאוּ בָהֶם לָרֹב וּרְכוּשׁ וּפְגָרִים וּכְלֵי חֲמֻדּוֹת
וַיִּנְצְלוּ לָהֶם לְאֵין מַשָּׂא וַיִּהְיוּ יָמִים שְׁלוֹשָׁה בְּזִזִּים
אֶת־הַשָּׁלָל כִּי רַב־הוּא: **כו** וּבַיּוֹם הָרְבִעִי נִקְהֲלוּ
לְעֵמֶק בְּרָכָה כִּי־שָׁם בֵּרְכוּ אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרְאוּ
אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא עֵמֶק בְּרָכָה עַד־
הַיּוֹם: **כז** וַיָּשֻׁבוּ כָל־אִישׁ יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ͏ִם
וִיהוֹשָׁפָט בְּרֹאשָׁם לָשׁוּב אֶל־יְרוּשָׁלַ͏ִם בְּשִׂמְחָה
כִּי־שִׂמְּחָם יְהוָה מֵאוֹיְבֵיהֶם: **כח** וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם
בִּנְבָלִים וּבְכִנֹּרוֹת וּבַחֲצֹצְרוֹת אֶל־בֵּית
יְהוָה: **כט** וַיְהִי פַּחַד אֱלֹהִים עַל כָּל־מַמְלְכוֹת

הָאַרְצוֹת בְּשָׁמְעָם כִּי נִלְחַם יְהוָה עִם אוֹיְבֵי
יִשְׂרָאֵל: **ל** וַתִּשְׁקֹט מַלְכוּת יְהוֹשָׁפָט וַיָּנַח לוֹ
אֱלֹהָיו מִסָּבִיב: {פ}
לא וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט עַל־יְהוּדָה בֶּן־שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ
שָׁנָה בְּמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם
וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוּבָה בַּת־שִׁלְחִי: **לב** וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אָבִיו
אָסָא וְלֹא־סָר מִמֶּנָּה לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
יְהוָה: **לג** אַךְ הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ וְעוֹד הָעָם לֹא־
הֵכִינוּ לְבָבָם לֵאלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם: **לד** וְיֶתֶר דִּבְרֵי
יְהוֹשָׁפָט הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים
בְּדִבְרֵי יֵהוּא בֶן־חֲנָנִי אֲשֶׁר הُעֲלָה עַל־סֵפֶר מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל: **לה** וְאַחֲרֵי־כֵן אִתְחַבַּר יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־
יְהוּדָה עִם אֲחַזְיָה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הוּא הִרְשִׁיעַ
לַעֲשׂוֹת: **לו** וַיִּחַבְּרֵהוּ עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת אֳנִיּוֹת לָלֶכֶת
תַּרְשִׁישׁ וַיַּעֲשׂוּ אֳנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן גָּבֶר: **לז** וַיִּתְנַבֵּא
אֱלִיעֶזֶר בֶּן־דֹּדָוָהוּ מִמָּרֵשָׁה עַל־יְהוֹשָׁפָט לֵאמֹר
כְּהִתְחַבֶּרְךָ עִם־אֲחַזְיָהוּ פָּרַץ יְהוָה אֶת־מַעֲשֶׂיךָ
וַיִּשָּׁבְרוּ אֳנִיּוֹת וְלֹא עָצְרוּ לָלֶכֶת אֶל־תַּרְשִׁישׁ:

דברי הימים ב פרק כא

א וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשָׁפָט עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו
בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו: **ב** וְלוֹ־אַחִים
בְּנֵי יְהוֹשָׁפָט עֲזַרְיָה וִיחִיאֵל וּזְכַרְיָהוּ וַעֲזַרְיָהוּ
וּמִיכָאֵל וּשְׁפַטְיָהוּ כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל: **ג** וַיִּתֵּן לָהֶם | אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת
לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם־עָרֵי מְצֻרוֹת בִּיהוּדָה
וְאֶת־הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי־הוּא הַבְּכוֹר: {פ}
ד וַיָּקָם יְהוֹרָם עַל־מַמְלֶכֶת אָבִיו וַיִּתְחַזַּק וַיַּהֲרֹג
אֶת־כָּל־אֶחָיו בֶּחָרֶב וְגַם מִשָּׂרֵי יִשְׂרָאֵל: **ה** בֶּן־
שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה יְהוֹרָם בְּמָלְכוֹ וּשְׁמוֹנֶה
שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם: **ו** וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ | מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ בֵּית אַחְאָב כִּי בַת־אַחְאָב
הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: **ז** וְלֹא־
אָבָה יְהוָה לְהַשְׁחִית אֶת־בֵּית דָּוִיד לְמַעַן הַבְּרִית
אֲשֶׁר כָּרַת לְדָוִיד וְכַאֲשֶׁר אָמַר לָתֵת לוֹ נִיר
וּלְבָנָיו כָּל־הַיָּמִים: **ח** בְּיָמָיו פָּשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת
יַד־יְהוּדָה וַיַּמְלִיכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ: **ט** וַיַּעֲבֹר יְהוֹרָם
עִם־שָׂרָיו וְכָל־הָרֶכֶב עִמּוֹ וַיְהִי קָם לַיְלָה וַיַּךְ אֶת־
אֱדוֹם הַסּוֹבֵב אֵלָיו וְאֵת שָׂרֵי הָרָכֶב: **י** וַיִּפְשַׁע
אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אָז תִּפְשַׁע
לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא מִתַּחַת יָדוֹ כִּי עָזַב אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו: **יא** גַּם־הוּא עָשָׂה־בָמוֹת בְּהָרֵי
יְהוּדָה וַיָּזֶן אֶת־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וַיַּדַּח אֶת־יְהוּדָה:
{פ}
יב וַיָּבֹא אֵלָיו מִכְתָּב מֵאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר כֹּה |
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דָּוִיד אָבִיךָ תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־
הָלַכְתָּ בִּדְרָכֵי יְהוֹשָׁפָט אָבִיךָ וּבִדְרָכֵי אָסָא מֶלֶךְ־
יְהוּדָה: **יג** וַתֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּזְנֶה אֶת־
יְהוּדָה וְאֶת־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם כְּהַזְנוֹת בֵּית אַחְאָב
וְגַם אֶת־אַחֶיךָ בֵּית־אָבִיךָ הַטּוֹבִים מִמְּךָ
הָרָגְתָּ: **יד** הִנֵּה יְהוָה נֹגֵף מַגֵּפָה גְּדוֹלָה בְּעַמֶּךָ
וּבְבָנֶיךָ וּבְנָשֶׁיךָ וּבְכָל־רְכוּשֶׁךָ: **טו** וְאַתָּה בַּחֳלָיִים
רַבִּים בְּמַחֲלֵה מֵעֶיךָ עַד־יֵצְאוּ מֵעֶיךָ מִן־הַחֹלִי
יָמִים עַל־יָמִים: **טז** וַיָּעַר יְהוָה עַל־יְהוֹרָם אֵת רוּחַ
הַפְּלִשְׁתִּים וְהָעַרְבִים אֲשֶׁר עַל־יַד
כּוּשִׁים: **יז** וַיַּעֲלוּ בִיהוּדָה וַיִּבְקָעוּהָ וַיִּשְׁבּוּ אֵת כָּל־
הָרְכוּשׁ הַנִּמְצָא לְבֵית־הַמֶּלֶךְ וְגַם־בָּנָיו וְנָשָׁיו וְלֹא
נִשְׁאַר־לוֹ בֵּן כִּי אִם־יְהוֹאָחָז קְטֹן בָּנָיו: **יח** וְאַחֲרֵי
כָּל־זֹאת נְגָפוֹ יְהוָה | בְּמֵעָיו לָחֳלִי לְאֵין

מַרְפֵּא: **יט** וַיְהִי לְיָמִים | מִיָּמִים וּכְעֹתָהּ צֵאת הַקֵּץ לְיָמִים | שְׁנַיִם יָצְאוּ מֵעָיו עִם־חָלְיוֹ וַיָּמָת בְּתַחֲלֻאִים רָעִים וְלֹא־עָשׂוּ לוֹ עַמּוֹ שְׂרֵפָה כִּשְׂרֵפַת אֲבֹתָיו: **כ** בֶּן־שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם הָיָה בְמָלְכוֹ וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וַיֵּלֶךְ בְּלֹא חֶמְדָּה וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּעִיר דָּוִיד וְלֹא בְּקִבְרוֹת הַמְּלָכִים:

דברי הימים ב פרק כב

א וַיַּמְלִיכוּ יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם אֶת־אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ הַקָּטֹן תַּחְתָּיו כִּי כָל־הָרִאשֹׁנִים הָרַג הַגְּדוּד הַבָּא בָּעַרָבִים לַמַּחֲנֶה וַיִּמְלֹךְ אֲחַזְיָהוּ בֶן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה: {פ}
ב בֶּן־אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אֲחַזְיָהוּ בְמָלְכוֹ וְשָׁנָה אַחַת מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲתַלְיָהוּ בַּת־עָמְרִי: **ג** גַּם־הוּא הָלַךְ בְּדַרְכֵי בֵּית אַחְאָב כִּי אִמּוֹ הָיְתָה יוֹעַצְתּוֹ לְהַרְשִׁיעַ: **ד** וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּבֵית אַחְאָב כִּי־הֵמָּה הָיוּ־לוֹ יוֹעֲצִים אַחֲרֵי מוֹת אָבִיו לְמַשְׁחִית לוֹ: **ה** גַּם בַּעֲצָתָם הָלַךְ וַיֵּלֶךְ אֶת־יְהוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עַל־חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם בְּרָמוֹת גִּלְעָד וַיַּכּוּ הָרַמִּים אֶת־יוֹרָם: **ו** וַיָּשָׁב לְהִתְרַפֵּא בְיִזְרְעֶאל כִּי הַמַּכִּים אֲשֶׁר הִכֻּהוּ בָרָמָה בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת־חֲזָהאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַעֲזַרְיָהוּ בֶן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרַד לִרְאוֹת אֶת־יְהוֹרָם בֶּן־אַחְאָב בְּיִזְרְעֶאל כִּי־חוֹלֶה הוּא: **ז** וּמֵאֱלֹהִים הָיְתָה תְּבוּסַת אֲחַזְיָהוּ לָבוֹא אֶל־יוֹרָם וּבְבֹאוֹ יָצָא עִם־יְהוֹרָם אֶל־יֵהוּא בֶן־נִמְשִׁי אֲשֶׁר מְשָׁחוֹ יְהוָה לְהַכְרִית אֶת־בֵּית אַחְאָב: **ח** וַיְהִי כְּהִשָּׁפֵט יֵהוּא עִם־בֵּית אַחְאָב וַיִּמְצְאוּ אֶת־שָׂרֵי יְהוּדָה וּבְנֵי אֲחֵי אֲחַזְיָהוּ מְשָׁרְתִים לַאֲחַזְיָהוּ וַיַּהַרְגֵם: **ט** וַיְבַקֵּשׁ אֶת־אֲחַזְיָהוּ וַיִּלְכְּדֵהוּ וְהוּא מִתְחַבֵּא בְּשֹׁמְרוֹן וַיְבִאֻהוּ אֶל־יֵהוּא וַיְמִיתֻהוּ וַיִּקְבְּרֻהוּ כִּי אָמְרוּ בֶּן־יְהוֹשָׁפָט הוּא אֲשֶׁר־דָּרַשׁ אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבָבוֹ וְאֵין לְבֵית אֲחַזְיָהוּ לַעְצֹר כֹּחַ לְמַמְלָכָה: **י** וַעֲתַלְיָהוּ אֵם אֲחַזְיָהוּ רָאֲתָה כִּי מֵת בְּנָהּ וַתָּקָם וַתְּדַבֵּר אֶת־כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה לְבֵית יְהוּדָה: **יא** וַתִּקַּח יְהוֹשַׁבְעַת בַּת־הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הַמּוּמָתִים וַתִּתֵּן אֹתוֹ וְאֶת־מֵינִקְתּוֹ בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת וַתַּסְתִּירֻהוּ יְהוֹשַׁבְעַת בַּת־הַמֶּלֶךְ יְהוֹרָם אֵשֶׁת יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן כִּי הִיא הָיְתָה אֲחוֹת אֲחַזְיָהוּ מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ וְלֹא הֻמִיתָתְהוּ: **יב** וַיְהִי אִתָּם בְּבֵית הָאֱלֹהִים מִתְחַבֵּא שֵׁשׁ שָׁנִים וַעֲתַלְיָה מֹלֶכֶת עַל־הָאָרֶץ: {פ}

דברי הימים ב פרק כג

א וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִעִית הִתְחַזַּק יְהוֹיָדָע וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת לַעֲזַרְיָהוּ בֶן־יְרֹחָם וּלְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־יְהוֹחָנָן וְלַעֲזַרְיָהוּ בֶן־עוֹבֵד וְאֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ בֶן־עֲדָיָהוּ וְאֶת־אֱלִישָׁפָט בֶּן־זִכְרִי עִמּוֹ בַבְּרִית: **ב** וַיָּסֹבּוּ בִּיהוּדָה וַיִּקְבְּצוּ אֶת־הַלְוִיִּם מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־יְרוּשָׁלִָם: **ג** וַיִּכְרֹת כָּל־הַקָּהָל בְּרִית בְּבֵית הָאֱלֹהִים עִם־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה בֶן־הַמֶּלֶךְ יִמְלֹךְ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה עַל־בְּנֵי דָוִיד: **ד** זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ הַשְּׁלִשִׁית מִכֶּם בָּאֵי הַשַּׁבָּת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם לְשֹׁעֲרֵי הַסִּפִּים: **ה** וְהַשְּׁלִשִׁית בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְהַשְּׁלִשִׁית בְּשַׁעַר הַיְסוֹד וְכָל־הָעָם בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה: **ו** וְאַל־יָבוֹא בֵית־יְהוָה כִּי אִם־הַכֹּהֲנִים וְהַמְשָׁרְתִים לַלְוִיִּם הֵמָּה יָבֹאוּ כִּי־

קֹדֶשׁ הֵמָּה וְכָל־הָעָם יִשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶת
יְהוָה׃ **ז** וְהִקִּיפוּ הַלְוִיִּם אֶת־הַמֶּלֶךְ סָבִיב אִישׁ
וְכֵלָיו בְּיָדוֹ וְהַבָּא אֶל־הַבַּיִת יוּמָת וֶהְיוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
בְּבֹאוֹ וּבְצֵאתוֹ׃ **ח** וַיַּעֲשׂוּ הַלְוִיִּם וְכָל־יְהוּדָה כְּכֹל
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיִּקְחוּ אִישׁ אֶת־אֲנָשָׁיו
בָּאֵי הַשַּׁבָּת עִם יוֹצְאֵי הַשַּׁבָּת כִּי לֹא פָטַר יְהוֹיָדָע
הַכֹּהֵן אֶת־הַמַּחְלְקוֹת׃ **ט** וַיִּתֵּן יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן לְשָׂרֵי
הַמֵּאוֹת אֶת־הַחֲנִיתִים וְאֶת־הַמָּגִנּוֹת וְאֶת־
הַשְּׁלָטִים אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד אֲשֶׁר בֵּית
הָאֱלֹהִים׃ **י** וַיַּעֲמֵד אֶת־כָּל־הָעָם וְאִישׁ | שִׁלְחוֹ
בְּיָדוֹ מִפֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית עַד־כֶּתֶף הַבַּיִת
הַשְּׂמְאִלִית לַמִּזְבֵּחַ וְלַבָּיִת עַל־הַמֶּלֶךְ
סָבִיב׃ **יא** וַיּוֹצִיאוּ אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנוּ עָלָיו אֶת־
הַנֵּזֶר וְאֶת־הָעֵדוּת וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ וַיִּמְשָׁחֵהוּ יְהוֹיָדָע
וּבָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ׃ {ס} **יב** וַתִּשְׁמַע עַתַלְיָהוּ
אֶת־קוֹל הָעָם הָרָצִים וְהַמְהַלְלִים אֶת־הַמֶּלֶךְ
וַתָּבוֹא אֶל־הָעָם בֵּית יְהוָה׃ **יג** וַתֵּרֶא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ
עוֹמֵד עַל־עַמּוּדוֹ בַּמָּבוֹא וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצֹצְרוֹת עַל־
הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַם הָאָרֶץ שָׂמֵחַ וְתוֹקֵעַ בַּחֲצֹצְרוֹת
וְהַמְשֹׁרְרִים בִּכְלֵי הַשִּׁיר וּמוֹדִיעִים לְהַלֵּל וַתִּקְרַע
עַתַלְיָהוּ אֶת־בְּגָדֶיהָ וַתֹּאמֶר קֶשֶׁר קֶשֶׁר׃
{ס} **יד** וַיּוֹצֵא יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת |
פְּקוּדֵי הַחַיִל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוֹצִיאוּהָ אֶל־מִבֵּית
הַשְּׂדֵרוֹת וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ יוּמַת בֶּחָרֶב כִּי אָמַר
הַכֹּהֵן לֹא תְמִיתוּהָ בֵּית יְהוָה׃ **טו** וַיָּשִׂימוּ לָהּ יָדַיִם
וַתָּבוֹא אֶל־מְבוֹא שַׁעַר־הַסּוּסִים בֵּית הַמֶּלֶךְ
וַיְמִיתוּהָ שָׁם׃ {פ}
טז וַיִּכְרֹת יְהוֹיָדָע בְּרִית בֵּינוֹ וּבֵין כָּל־הָעָם וּבֵין
הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת לְעָם לַיהוָה׃ **יז** וַיָּבֹאוּ כָל־הָעָם

בֵּית־הַבַּעַל וַיִּתְּצֻהוּ וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וְאֶת־צְלָמָיו
שִׁבְּרוּ וְאֶת מַתַּן כֹּהֵן הַבַּעַל הָרְגוּ לִפְנֵי
הַמִּזְבְּחוֹת׃ **יח** וַיָּשֶׂם יְהוֹיָדָע פְּקֻדּוֹת בֵּית יְהוָה
בְּיַד הַכְּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר חָלַק דָּוִיד עַל־בֵּית
יְהוָה לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת יְהוָה כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה
בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁיר עַל יְדֵי דָּוִיד׃ **יט** וַיַּעֲמֵד
הַשּׁוֹעֲרִים עַל־שַׁעֲרֵי בֵּית יְהוָה וְלֹא־יָבוֹא טָמֵא
לְכָל־דָּבָר׃ **כ** וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְאֶת־
הָאַדִּירִים וְאֶת־הַמּוֹשְׁלִים בָּעָם וְאֵת | כָּל־עַם
הָאָרֶץ וַיּוֹרֶד אֶת־הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוָה וַיָּבֹאוּ בְּתוֹךְ־
שַׁעַר הָעֶלְיוֹן בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיּוֹשִׁיבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ עַל
כִּסֵּא הַמַּמְלָכָה׃ **כא** וַיִּשְׂמְחוּ כָל־עַם־הָאָרֶץ
וְהָעִיר שָׁקְטָה וְאֶת־עֲתַלְיָהוּ הֵמִיתוּ בֶּחָרֶב׃

דברי הימים ב פרק כד

א בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יֹאָשׁ בְּמָלְכוֹ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר
שָׁבַע׃ **ב** וַיַּעַשׂ יוֹאָשׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל־יְמֵי
יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן׃ {ס} **ג** וַיִּשָּׂא־לוֹ יְהוֹיָדָע נָשִׁים
שְׁתָּיִם וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ **ד** וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן הָיָה
עִם־לֵב יוֹאָשׁ לְחַדֵּשׁ אֶת־בֵּית יְהוָה׃ **ה** וַיִּקְבֹּץ
אֶת־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וַיֹּאמֶר לָהֶם צְאוּ לְעָרֵי
יְהוּדָה וְקִבְצוּ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל כֶּסֶף לְחַזֵּק | אֶת־בֵּית
אֱלֹהֵיכֶם מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְאַתֶּם תְּמַהֲרוּ לַדָּבָר
וְלֹא מִהֲרוּ הַלְוִיִּם׃ **ו** וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לִיהוֹיָדָע
הָרֹאשׁ וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ לֹא־דָרַשְׁתָּ עַל־הַלְוִיִּם
לְהָבִיא מִיהוּדָה וּמִירוּשָׁלַם אֶת־מַשְׂאַת מֹשֶׁה
עֶבֶד־יְהוָה וְהַקָּהָל לְיִשְׂרָאֵל לְאֹהֶל הָעֵדוּת׃ **ז** כִּי
עֲתַלְיָהוּ הַמְרַשַּׁעַת בָּנֶיהָ פָּרְצוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים
וְגַם כָּל־קָדְשֵׁי בֵית־יְהוָה עָשׂוּ לַבְּעָלִים׃ **ח** וַיֹּאמֶר

הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אַרְוֹן אֶחָד וַיְתִקְּנֵהוּ בְּשַׁעַר בֵּית־יְהוָה
חוּצָה: **ט** וַיִּתְּנוּ־קוֹל בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם לְהָבִיא
לַיהוָה מַשְׂאַת מֹשֶׁה עֶבֶד־הָאֱלֹהִים עַל־יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר: **י** וַיִּשְׂמְחוּ כָל־הַשָּׂרִים וְכָל־הָעָם וַיָּבִיאוּ
וַיַּשְׁלִיכוּ לָאָרוֹן עַד־לְכַלֵּה: **יא** וַיְהִי בְּעֵת יָבִיא
אֶת־הָאָרוֹן אֶל־פְּקֻדַּת הַמֶּלֶךְ בְּיַד הַלְוִיִּם
וְכִרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף וּבָא סוֹפֵר הַמֶּלֶךְ וּפְקִיד
כֹּהֵן הָרֹאשׁ וִיעָרוּ אֶת־הָאָרוֹן וְיִשָּׂאֵהוּ וְיָשִׁיבֻהוּ
אֶל־מְקוֹמוֹ כָּה עָשׂוּ לְיוֹם | בְּיוֹם וַיַּאַסְפוּ־כֶסֶף
לָרֹב: **יב** וַיִּתְּנֵהוּ הַמֶּלֶךְ וִיהוֹיָדָע אֶל־עוֹשֵׂה
מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־יְהוָה וַיִּהְיוּ שֹׂכְרִים חֹצְבִים
וְחָרָשִׁים לְחַדֵּשׁ בֵּית יְהוָה וְגַם לְחָרָשֵׁי בַרְזֶל
וּנְחֹשֶׁת לְחַזֵּק אֶת־בֵּית יְהוָה: **יג** וַיַּעֲשׂוּ עֹשֵׂי
הַמְּלָאכָה וַתַּעַל אֲרוּכָה לַמְּלָאכָה בְּיָדָם וַיַּעֲמִידוּ
אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים עַל־מַתְכֹּנְתּוֹ
וַיְאַמְּצֵהוּ: **יד** וּכְכַלּוֹתָם הֵבִיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
וִיהוֹיָדָע אֶת־שְׁאָר הַכֶּסֶף וַיֵּעָשֵׂהוּ כֵלִים לְבֵית־
יְהוָה כְּלֵי שָׁרֵת וְהָעֹלוֹת וְכַפּוֹת וּכְלֵי זָהָב וָכָסֶף
וַיְהִיוּ מַעֲלִים עֹלוֹת בְּבֵית־יְהוָה תָּמִיד כָּל יְמֵי
יְהוֹיָדָע: {פ}
טו וַיִּזְקַן יְהוֹיָדָע וַיִּשְׂבַּע יָמִים וַיָּמָת בֶּן־מֵאָה
וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּמוֹתוֹ: **טז** וַיִּקְבְּרֻהוּ בְעִיר־דָּוִיד
עִם־הַמְּלָכִים כִּי־עָשָׂה טוֹבָה בְּיִשְׂרָאֵל וְעִם
הָאֱלֹהִים וּבֵיתוֹ: {פ}
יז וְאַחֲרֵי מוֹת יְהוֹיָדָע בָּאוּ שָׂרֵי יְהוּדָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לַמֶּלֶךְ אָז שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵיהֶם: **יח** וַיַּעַזְבוּ אֶת־
בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיַּעַבְדוּ אֶת־הָאֲשֵׁרִים
וְאֶת־הָעֲצַבִּים וַיְהִי־קֶצֶף עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם
בְּאַשְׁמָתָם זֹאת: **יט** וַיִּשְׁלַח בָּהֶם נְבִאִים לַהֲשִׁיבֵם
אֶל־יְהוָה וַיָּעִידוּ בָם וְלֹא הֶאֱזִינוּ: {ס} **כ** וְרוּחַ
אֱלֹהִים לָבְשָׁה אֶת־זְכַרְיָה בֶּן־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן
וַיַּעֲמֹד מֵעַל לָעָם וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה | אָמַר
הָאֱלֹהִים לָמָּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וְלֹא
תַצְלִיחוּ כִּי־עֲזַבְתֶּם אֶת־יְהוָה וַיַּעֲזֹב
אֶתְכֶם: **כא** וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו וַיִּרְגְּמֻהוּ אֶבֶן בְּמִצְוַת
הַמֶּלֶךְ בַּחֲצַר בֵּית יְהוָה: **כב** וְלֹא־זָכַר יוֹאָשׁ
הַמֶּלֶךְ הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָדָע אָבִיו עִמּוֹ וַיַּהֲרֹג
אֶת־בְּנוֹ וּכְמוֹתוֹ אָמַר יֵרֶא יְהוָה וְיִדְרֹשׁ: {פ}
כג וַיְהִי | לִתְקוּפַת הַשָּׁנָה עָלָה עָלָיו חֵיל אֲרָם
וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת־כָּל־שָׂרֵי
הָעָם מֵעָם וְכָל־שְׁלָלָם שִׁלְּחוּ לְמֶלֶךְ
דַּרְמֶשֶׂק: **כד** כִּי בִמְעַט אַנְשֵׁי בָּאוּ | חֵיל אֲרָם
וַיהוָה נָתַן בְּיָדָם חַיִל לָרָב מְאֹד כִּי עָזְבוּ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וְאֶת־יוֹאָשׁ עָשׂוּ
שְׁפָטִים: **כה** וּבְלֶכְתָּם מִמֶּנּוּ כִּי־עָזְבוּ אֹתוֹ
בְּמַחֲלֵיִם רַבִּים הִתְקַשְׁרוּ עָלָיו עַבְדָיו בִּדְמֵי בְּנֵי
יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיַּהַרְגֻהוּ עַל־מִטָּתוֹ וַיָּמָת וַיִּקְבְּרֻהוּ
בְּעִיר דָּוִיד וְלֹא קְבָרֻהוּ בְּקִבְרוֹת
הַמְּלָכִים: **כו** וְאֵלֶּה הַמִּתְקַשְּׁרִים עָלָיו זָבָד בֶּן־
שִׁמְעָת הָעַמּוֹנִית וִיהוֹזָבָד בֶּן־שִׁמְרִית
הַמּוֹאָבִית: **כז** וּבָנָיו ורב יֶרֶב הַמַּשָּׂא עָלָיו וְיסוֹד
בֵּית הָאֱלֹהִים הִנָּם כְּתוּבִים עַל־מִדְרַשׁ סֵפֶר
הַמְּלָכִים וַיִּמְלֹךְ אֲמַצְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

הודפס
לעילוי נשמת
עומר רחמים בן
סלימה ומנחם ז"ל
נלב"ע
כ"ה שבט תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הדפסת בי"ת
ומשניות זהר
יכול להיות שלך או
לעילוי נשמת קרוב
משפחתך!
אלפי דפי גמרא
אלפי פרקי משנה
ותוספתא
נ"ך ודפי זהר לזכותך!

זכות שבועית: 180 ₪

זכות חודשית: 520 ₪

להקדשות: 058-3273775

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב
עיר שומרי הלשון עיר השמחה

פרשת שלח

טו	יום **ראשון**	עלות השחר (72 דק') ... 4:19 נץ החמה ..... 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:08 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04	סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:36 שקיעה ..... 7:39 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:52	**31** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין לא **ירושלמי:** בבא קמא כט **תוספתא:** יבמות יג **נ"ך:** דברי הימים ב יח **משניות:** נזיר א **זהר:** שמות א עמ' רג-רד
טז	יום **שני**	עלות השחר (72 דק') ... 4:19 נץ החמה ..... 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:08 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:36 שקיעה ..... 7:40 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:53	**1** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין לב **ירושלמי:** בבא קמא ל **תוספתא:** יבמות יד **נ"ך:** דברי הימים ב יט **משניות:** נזיר ב **זהר:** שמות א עמ' רה-רו
יז	יום **שלישי**	עלות השחר (72 דק') ... 4:19 נץ החמה ..... 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:08 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:36 שקיעה ..... 7:40 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:53	**2** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין לג **ירושלמי:** בבא קמא לא **תוספתא:** כתובות א **נ"ך:** דברי הימים ב כ **משניות:** נזיר ג **זהר:** שמות א עמ' רז-רח
יח	יום **רביעי**	עלות השחר (72 דק') ... 4:19 נץ החמה ..... 5:31 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:08 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:36 שקיעה ..... 7:41 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:54	**3** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין לד **ירושלמי:** בבא קמא לב **תוספתא:** כתובות ב **נ"ך:** דברי הימים ב כא **משניות:** נזיר ד **זהר:** שמות א עמ' רט-רי
יט	יום **חמישי**	עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:08 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:36 שקיעה ..... 7:42 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:55	**4** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין לה **ירושלמי:** בבא קמא לג **תוספתא:** כתובות ג **נ"ך:** דברי הימים ב כב **משניות:** נזיר ה **זהר:** שמות א עמ' ריא-ריב
כ	יום **ששי** הדלקת נרות (40 דק'): 7:02 (20 דק'): 7:22	עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 7:42 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:55	**5** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין לו **ירושלמי:** בבא קמא לד **תוספתא:** כתובות ד **נ"ך:** דברי הימים ב כג **משניות:** נזיר ו **זהר:** שמות א עמ' ריג-ריד
כא	**שב"ק** מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:56	שבת קודש פרשת שלח עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:14 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 7:43 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:56	**6** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין לז **ירושלמי:** בבא קמא לה **תוספתא:** כתובות ה **נ"ך:** דברי הימים ב כד **משניות:** נזיר ז **זהר:** שמות א עמ' רטו-רטז

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הוּא הַמְּנוֹרָה הַטְּהוֹרָה הַמְּאִירָה בְּאוֹר חָזָק וְנִפְלָא, וְהוּא מְזַכֶּה אוֹתָנוּ שֶׁגַּם
אֲנַחְנוּ נִזְכֶּה לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁיֵּשׁ עַל הַפָּנִים שֶׁלָּנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁהֵם יָאִירוּ
לָנוּ אֶת יְמֵי חַיֵּינוּ עַל־יְדֵי שֶׁנְּקַדֵּשׁ אוֹתָם ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)